

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle alkoholilaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle alkoholilaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 100/2017 vp): Asia on saapunut sosiaali- ja terveysvaliokuntaan mietinnön antamista varten. Asia on lisäksi lähetetty perustuslakivaliokuntaan, hallintovaliokuntaan, maa- ja metsätalousvaliokuntaan ja talousvaliokuntaan lausunnon antamista varten.

Eduskunta-aloitteet

Esityksen yhteydessä valiokunta on käsitellyt seuraavat aloitteet:

- Lakialoite LA 4/2016 vp Eeva-Johanna Eloranta sd ym. Lakialoite laiksi alkoholilain 14 §:n muuttamisesta
- Lakialoite LA 6/2016 vp Antti Kaikkonen kesk ym. Lakialoite laiksi alkoholilain 58 §:n 3 momentin kumoamisesta
- Lakialoite LA 8/2016 vp Jari Myllykoski vas Lakialoite laiksi alkoholilain 14 §:n muuttamisesta
- Lakialoite LA 12/2016 vp Outi Mäkelä kok Lakialoite laiksi alkoholilain 33 §:n muuttamisesta
- Lakialoite LA 34/2017 vp Päivi Räsänen kd ym. Lakialoite laiksi alkoholilain 14 §:n muuttamisesta
- Lakialoite LA 42/2017 vp Sari Tanus kd ym. Lakialoite laiksi alkoholilain 25 §:n muuttamisesta
- Toimenpideoite TPA 3/2015 vp Outi Mäkelä kok ym. Toimenpideoite alkoholisäätelyn keventämisestä ja sen vaikutusten selvittämisestä kokeilulailla

Lausunnot

Asiasta on annettu seuraavat lausunnot:

- maa- ja metsätalousvaliokunta MmVL 23/2017 vp
- perustuslakivaliokunta PeVL 48/2017 vp
- talousvaliokunta TaVL 51/2017 vp
- hallintovaliokunta HaVL 33/2017 vp
- lakivaliokunta LaVL 17/2017 vp

Valiokunnan mietintö StVM 24/2017 vp

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- hallitusneuvos Ismo Tuominen, sosiaali- ja terveysministeriö
- perustuslakivaliokunnan puheenjohtaja Annika Lapintie, eduskunta
- valiokuntaneuvos Matti Marttunen, eduskunnan kanslia
- lainsäädäntöneuvos Sami Hartikainen, ulkoasiainministeriö
- poliisitarkastaja Juha Tuovinen, sisäministeriö
- kulttuuriasiainneuvos Immo Parviainen, opetus- ja kulttuuriministeriö
- hallitusneuvos Liisa Huhtala, työ- ja elinkeinoministeriö
- tasa-arvovaltuutettu Jukka Maarianvaara, Tasa-arvovaltuutetun toimisto
- lapsiasiavaltuutettu Tuomas Kurttila, Lapsiasiavaltuutetun toimisto
- ylitarkastaja Tiina Valonen, Yhdenvertaisuusvaltuutetun toimisto
- poliisitarkastaja Ari Järvenpää, Poliisihallitus
- yksikön päällikkö Riku-Matti Lehikoinen, Etelä-Suomen aluehallintovirasto
- tulliylitarkastaja Anna Kallio, Tulli
- johtaja, harmaan talouden selvitysyksikkö Janne Marttinen, Verohallinto
- ylitarkastaja Seppo Raitolahti, Verohallinto
- professori Heikki Hiilamo, Helsingin yliopisto
- tutkija Anu Katainen, Helsingin yliopisto
- OTT, eurooppaoikeuden dosentti Samuli Miettinen, Helsingin yliopisto
- professori Juha Raitio, Helsingin yliopisto
- asiantuntija Sami Puumala, Kirkkohallitus
- professori Arja Rimpelä, Tampereen yliopisto
- tutkimuspäällikkö Ari Ahonen, Kilpailu- ja kuluttajavirasto
- ryhmäpäällikkö Kari Kunnas, Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto (Valvira)
- ryhmäpäällikkö Eeva Saari, Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto (Valvira)
- tutkimusprofessori Pekka Jousilahti, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL)
- tutkimusprofessori Pia Mäkelä, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL)
- erikoistutkija Thomas Karlsson, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL)
- erikoistutkija Christoffer Tigerstedt, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL)
- erikoistutkija Leena Kaila-Kangas, Työterveyslaitos
- toimitusjohtaja Leena Laitinen, Alko Oy
- viestintäjohtaja Maritta Iso-Aho, Alko Oy
- hallintoylihoitaja Marketta Kupiainen, Helsingin kaupunki
- asiantuntijalääkäri Tuula Kock, Suomen Kuntaliitto
- toimitusjohtaja Olavi Kaukonen, A-klinikkasäätiö
- tutkimusjohtaja Tomi Lintonen, Alkoholitutkimussäätiö
- toimitusjohtaja Pekka Tennilä, Altia Oyj
- puheenjohtaja Jorma Keijonen, Suomen Viiniyrittäjät ry
- tutkimusjohtaja Pasi Holm, Taloustutkimus Oy
- toiminnanjohtaja Kukka Junno, Akavan sairaanhoitajat ja Taja ry
- toiminnanjohtaja Juha Mikkonen, Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry
- kehittämisspäällikkö Maarit Andersson, Ensi- ja turvakotien liitto
- työympäristötoimitsija Anne Ranta, Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL ry
- toimitusjohtaja Juhani Pekkala, Kaupan liitto ry

Valiokunnan mietintö StVM 24/2017 vp

- toiminnanjohtaja Hanna Heinonen, Lastensuojelun Keskusliitto
- toimitusjohtaja Anna-Liisa Tarvainen, Liikenneturva
- toimitusjohtaja Riikka-Maria Lemminki, Mainostajien Liitto ry
- toimitusjohtaja Timo Lappi, Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry
- toiminnanjohtaja Sari Högström, Munuais- ja maksaliitto ry
- elinkeinopoliittinen asiantuntija Katri Jakosuo, Palvelualojen ammattiliitto PAM ry
- toimitusjohtaja Elina Ussa, Panimo- ja virvoitusjuomateollisuusliitto ry
- puheenjohtaja Mika Tuhkanen, Pienpanimoliitto ry
- toimitusjohtaja Kari Luoto, Päivittäistavara- ja elintarvikeliitto ry
- toiminnanjohtaja Teemu Tiensuu, Sininauhaliitto
- pääsihteeri Vertti Kiukas, SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry
- toiminnanjohtaja Susanna Heikkinen, Suomen Alkoholijuomakauppayhdistys ry
- viestintäpäällikkö Karoliina Öystilä, Suomen Elintarviketieteen Liitto SEL ry
- ammattiasianpäällikkö Kristina Lamberg, Suomen lähi- ja perushoitajaliitto SuPer ry
- terveystieteiden asiantuntija Mervi Kattelus, Suomen Lääkäriliitto ry
- toiminnanjohtaja Sari Aalto-Matturi, Suomen Mielenterveysseura
- erikoistutkija Tuula Kekki, Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö SPEK
- puheenjohtaja Tarja Orre, Suomen Päihderiippuvaiset ry
- ylilääkäri Anna-Mari Heikkala, Suomen Sydänliitto ry
- ylilääkäri Eeva Ollila, Suomen Syöpäyhdistys
- kehittämisspäällikkö Aija Saarinen, Suomen Terveystieteiden Liitto STHL ry
- toiminnanjohtaja Ulla Siimes, Suomen Vanhempainliitto ry
- professori (emerita) Salme Ahlström
- dosentti Kari Poikolainen

Valiokunta on saanut kirjalliset lausunnot:

- oikeusministeriö
- Turvallisuus- ja kemikaalivirasto (Tukes)
- Ahvenanmaan maakunnan hallitus
- Akava ry
- Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry
- Olutliitto ry
- Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry
- Suomen Taksiliitto ry
- Suomen Varustamot ry
- Suomen Yrittäjät ry
- Toimihenkilökeskusjärjestö STTK ry
- Vanhustyön keskusliitto ry

HALLITUKSEN ESITYS JA EDUSKUNTA-ALOITTEET

Hallituksen esitys

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi alkoholilaki. Samalla muutettaisiin majoitus- ja ravitsemistoiminnasta annettua lakia. Alkoholilaki koskisi enemmän kuin 1,2 tilavuusprosenttia etyy-

Valiokunnan mietintö StVM 24/2017 vp

liialkoholia sisältäviä alkoholipitoisia aineita, kun raja on nykyisin 2,8 tilavuusprosenttia. Alkoholilain keskeiset periaatteet säilyisivät pääosin ennallaan. Alkoholipitoisiin aineisiin liittyvän elinkeinotoiminnan luvanvaraisuutta ja lupamenettelyä koskevat säännökset koottaisiin yhteen. Alkoholipitoisten aineiden valmistusta ja myyntiä koskevat keskeiset velvollisuudet säilyisivät pääosin ennallaan. Erityisesti alkoholijuomien anniskeluun liittyvää sääntelyä kevennettäisiin esimerkiksi vapauttamalla anniskeluaikoja sekä anniskelupaikan vastaavia hoitajia ja anniskelualueita koskevia edellytyksiä.

Alkoholiyhtiölle kuuluvaa alkoholijuomien vähittäismyynnin yksinoikeutta muutettaisiin sallimalla luvanvaraiseen vähittäismyyntiin kaikki enintään 5,5 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävät alkoholijuomat. Tilaviinin ja sahdin erityisten vähittäismyyntilupien rinnalle otettaisiin käyttöön käsityöläisöluiden vähittäismyyntilupajärjestelmä.

Alkoholilain lupa- ja valvontaviranomaiset ja niiden toimivallanjako säilyisivät ennallaan. Esi-tyksellä tehostettaisiin lain toimeenpanoa ottamalla käyttöön luvanhaltijoiden omavalvonta. Lähiympäristön ja kunnan asukkaiden vaikutusmahdollisuuksia lisättäisiin alkoholilain soveltamisessa. Alkoholilainsäädäntöä siirrettäisiin asetustasolta lain tasolle.

Majoitus- ja ravitsemistoiminnasta annetusta laista poistettaisiin ravitsemisliikkeiden aukioloaika koskeva sääntely. Rikoslainsäädäntöön ja valmisteverotuslainsäädäntöön tehtäisiin pääosin teknisluonteisia muutoksia.

Lait ovat tarkoitetut tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2018 tai mahdollisimman pian tämän jälkeen. Ehdotetussa alkoholilaisissa on useita siirtymäaika koskevia säännöksiä.

Lakialoitteet

LA 4/2016 vp. Lakialoitteessa ehdotetaan, että alkoholilakia muutettaisiin siten, että pienpanimoille voitaisiin sallia mietojen enintään 4,7 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävien alkoholijuomien myyminen suoraan panimoilta.

LA 6/2016 vp. Lakialoitteessa ehdotetaan kumottavaksi alkoholilaista säännös, jonka mukaan yleisötapahtumissa ei Suomessa saa nauttia omia alkoholijuomia.

LA 8/2016 vp. Lakialoitteessa ehdotetaan, että alkoholilakia muutettaisiin siten, että käymisteitse valmistetun enintään 9,5 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävän alkoholijuoman vähittäismyynti voitaisiin sallia pienpanimoille itse valmistamiensa tuotteiden osalta.

LA 12/2016 vp. Lakialoitteessa ehdotetaan, että alkoholilakia muutettaisiin siten, ettei alkoholin mainonnan ja markkinoinnin rajoitteita sovelleta alkoholin valmistukseen ja sen tuotannon historiaan liittyvään museotoimintaan.

LA 34/2017 vp. Lakialoitteessa ehdotetaan, että luvanvaraisessa vähittäismyynnissä myytävien alkoholijuomien enimmäisalkoholipitoisuus alennetaan 3,5 tilavuusprosenttiin.

Valiokunnan mietintö StVM 24/2017 vp

LA 42/2017 vp. Lakialoitteessa ehdotetaan, että alkoholilakia muutettaisiin siten, että anniskelupaikalla myytävistä eri alkoholituoteryhmistä tulisi olla saatavilla myös alkoholiton vaihtoehto.

Toimenpidealoite

TPA 3/2015 vp. Toimenpidealoitteessa ehdotetaan, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin alkoholisääntelyä keventävän kokeilulain valmistelemiseksi ja säätämiseksi.

VALIOKUNNAN YLEISPERUSTELUT

Lain tarkoitus

Ehdotetun alkoholilain tarkoituksena on 1 §:n mukaan vähentää alkoholipitoisten aineiden kulu- tusta rajoittamalla ja valvomalla niihin liittyvää elinkeinotoimintaa alkoholin käyttäjille, muille ihmisille ja koko yhteiskunnalle aiheuttamien haittojen ehkäisemiseksi. Sosiaali- ja terveysvalio- kunta toteaa perustuslakivaliokunnan tavoin, että hallituksen esityksen tavoitteet voidaan kytkeä perustuslain 19 §:n 3 momenttiin, jonka mukaan julkisen vallan on, sen mukaan kuin lailla tar- kemmin säädetään, edistettävä väestön terveyttä. Ehdotuksella on liityntä myös perustuslain 19 §:n 3 momentin jälkimmäisessä virkkeessä mainittuun julkisen vallan velvollisuuteen tukea perheen ja muiden lapsen huolenpidosta vastaavien mahdollisuuksia turvata lapsen hyvinvointi ja yksilöllinen kasvu (ks. PeVL 21/2010 vp, s. 4/II) samoin kuin perustuslain 20 §:n vaatimukseen siitä, että julkisen vallan on pyrittävä turvaamaan jokaiselle oikeus terveelliseen ympäristöön (ks. PeVL 19/2006 vp, s. 2). Sosiaali- ja terveysvaliokunta pitää siten ehdotetun alkoholilain 1 §:ssä mainittuja tavoitteita yhteiskunnallisesti erittäin merkittävänä ja toteaa, että lainsäätäjällä on vel- vollisuus ehdotettua lakia hyväksyessään huolehtia, että lain tavoitteet toteutuvat, ja punnita huo- lella lain säännösten vaikutuksia suhteessa näihin tavoitteisiin.

Alkoholilain kokonaisuudistuksella pyritään lisäksi vähentämään paikoin vanhentuneen alkoho- lilainsäädännön aiheuttamaa sääntelytaakkaa erityisesti ravintolaelinkeinolle siten, että yritystoi- minnan aloittaminen helpottuu ja toimivan kilpailun edellytykset turvataan. Tätä sääntelyä kor- vataan lisäämällä ja tukemalla elinkeinonharjoittajien omavalvontaa. Kansalaisten vaikutusmah- dollisuuksia puolestaan tuetaan lisäämällä lupahallinnossa lähiympäristön kuulemista ja kunnan itsehallintoa. Uudistuksen tarkoitus on myös saattaa sääntely vastaamaan lakiteknisesti perustus- lain vaatimuksia.

Alkoholin aiheuttamat haitat

Kansanterveyshaitat ja sosiaaliset ongelmat. Alkoholi on Suomessa ja myös maailmanlaajuisesti huomattava sosiaalisten ongelmien ja terveysongelmien sekä tautitaakan aiheuttaja. Vaikka al- koholin vähäinen kulutus ei nykytietämyksen mukaan aiheuta merkittäviä terveyshaittoja, ovat alkoholin terveydelliset haitat kiinteässä yhteydessä alkoholin kokonaiskulutukseen väestössä. Runsas alkoholin käyttö aiheuttaa varsinaisten alkoholisairauksien lisäksi muun muassa neurolo- gisia sairauksia, syöpää, verisairauksia, aivoverenvuotoja sekä sydänlihaksen rappeutumista. Ko- konaiskulutus korreloi alkoholista aiheutuvien sairauksien, kuolemien ja muiden haittojen ylei- syyteen.

Valiokunnan mietintö StVM 24/2017 vp

Keskeisiä mielenterveysalanongelmia Suomessa ovat masennus ja itsemurhat. Alkoholi on yksi masennuksen ja muun psyykkisen pahoinvoinnin keskeisiä taustatekijöitä. Myös psyykkisten sairauksien osalta alkoholihaitoilla on voimakas yhteys alkoholin saatavuuteen ja kokonaiskulutukseen. Esimerkiksi mitä suurempi tilastoitu myynti alueella on, sitä enemmän alueella käytetään psykiatrian sairaansijoja.

Alkoholi aiheuttaa merkittävän osan ennenaikaisista kuolemista Suomessa. Alkoholin takia menetettyjen elinvuosien määrä on Suomessa selvästi suurempi kuin esimerkiksi Ruotsissa ja Saksassa. Alkoholikulutuksen määrän on Suomessa todettu olevan haitallisesti yhteydessä myös itsemurhakuolleisuuden määrään.

Huomattavaa on lisäksi, että alkoholin käytön haitat eivät keskity pelkästään alkoholisteille ja suurkuluttajille. Koska väestöstä suurin osa on alkoholin kohtuukäyttäjiä, aiheutuu suuri määrä alkoholin aiheuttamia haittoja ja sairauksia myös heille. Kokonaiskulutuksen kasvu edesauttaa monien kohtuukäyttäjien liukumista suurkuluttajiksi. Alkoholin kulutuksen lisääntymisen myötä aiheutetaan merkittävää sosiaalista haittaa myös läheisille ja perheenjäsenille. Tämä heikentää lasten ja perheiden hyvinvointia. Alkoholin kokonaiskulutuksen kasvulla on vakavia suoria ja välillisiä vaikutuksia lasten hyvinvointiin ja terveyteen. Alkoholi liittyy suureen osaan perheväkivallasta. Jos vanhempien alkoholin käyttö perheissä lisääntyy, se lisää samalla niin lasten kuin aikuisten turvattomuutta perheissä. Äidin päihteiden käyttö on yleisin syy pienten lasten huostaanottoihin Suomessa. Raskauden aikainen alkoholinkäyttö vaarantaa vakavasti sikiön ja lapsen kehitystä. Vuosittain 3 600–6 000 sikiön kehitys on vaarassa päihteiden takia. Pelkästään alkoholin eriasteisesti vaurioittamia lapsia syntyy vuodessa noin 600. Kulutuksen kasvaessa on suuri riski, että esimerkiksi alkoholin vaurioittamia FASD-lapsia syntyy yhä enemmän.

Kasvavana huolen aiheena on viime vuosina ollut myös ikääntyvien ihmisten lisääntyvä alkoholin käyttö. Kolmas osa riskikuluttajista alkoholisoituu eläkeiässä. Etenkin ikääntyvillä ihmisillä, joilla on toimintakyvyn rajoittumisesta johtuvia vaikeuksia, alkoholin ongelmakäyttö lisää tapaturmien riskiä. Lisäksi yli 65-vuotiaiden suhteellinen kuolleisuus alkoholiin on noussut.

Turvallisuushaitat. Hallituksen esityksen perusteluiden mukaan ehdotetut säännökset, muutkin kuin alkoholijuomien saatavuuden laajennus, lisäävät ihmisten turvallisuuteen liittyviä haittoja. Turvallisuuteen vaikuttavat haitat liittyvät muun muassa rikollisuuden, väkivallan ja onnettomuuksien lisääntymiseen sekä liikenneturvallisuuden heikkenemiseen.

Ehdotus lisää poliisin hälytystehtäviä sekä näin ollen myös poliisin resurssitarvetta. Hallintovaliokunta toteaa lausunnossaan, että poliisin toimintaympäristön nopean muutoksen vuoksi poliisi on joutunut keskittymään yhä selkeämmin ydintehtäviinsä ja tehtäviä on jouduttu priorisoimaan. Tämän johdosta muun muassa poliisin ennalta estävään valvontaan, kuten alkoholivalvontaan, käytettyjä resursseja on jouduttu kohdentamaan muihin tehtäviin, usein kiireellisiin hälytystehtäviin, joihin liittyvät hyvin usein myös alkoholista aiheutuvat ongelmat. Hälytystehtävistä hyvin suuri osa ajoittuu viikonloppujen iltaja yöaikaan, jolloin alkoholinkäyttö on runsasta. Tämä vaikuttaa jaksotyötä tekevien poliisimiesten työvuoroihin ja aiheuttaa haitta- ja ylityökustannuksia.

Anniskelupaikkojen jatkoajkojen lisääntyminen ja myöhentyminen tulee poliisin käsityksen mukaan lisäämään järjestyshäiriöitä. Kustannuksia syntyy myös esimerkiksi kiinniotettujen päihty-

Valiokunnan mietintö StVM 24/2017 vp

neiden kuljetuksista ja vartioinnista, mikä on pois poliisin ennalta estävästä työstä, esimerkiksi päihde- ja liikennevalvonnasta.

Sisäministeriö on arvioinut, että hallituksen esityksen mukaisen alkoholilain kokonaisuudistuksen johdosta poliisimiesten henkilötyövuosimäärään tulisi saada yhteensä 170 henkilötyövuotta lisää hälytys-, liikenneturvallisuus- ja rikostorjuntatason säilyttämiseksi nykyisellä tasolla. Uudistuksen johdosta poliisiin lisäresurssitarve on noin 10—15 miljoonaa euroa.

Alkoholin vaikutukset näkyvät poliisiin lisäksi myös pelastus- ja ensihoidon tehtävissä, kuten esimerkiksi onnettomuuksissa, tulipaloissa, tapaturmissa ja hukkumisissa. Alkoholi on eräs merkittävimmistä tapaturmia aiheuttavista tekijöistä. Myös erilaiset alkoholin käytön seurauksena syntyneet onnettomuudet ja onnettomuuksien uhkat työllistävät viranomaisia.

Mikäli vahvempien alkoholijuomien myynti kaupoista, kioskeista ja huoltamoilta sallittaisiin, lisääisi se väistämättä myös rikoksia ja tapaturmia tieliikenteessä. Juomien mahdollinen halpeneminen ja saatavuuden lisääntyminen altistaa erityisesti nuoria herkemmin alkoholin käyttöön. Nuorilla kuljettajilla on muita suurempi liikennevahinkoriski jo alhaisilla veren alkoholipitoisuuksilla.

Rattijuopumusonnettomuuksissa kuolleiden määrää tarkasteltaessa korostuvat nuorten henkilöautolla liikkuneiden kuolemat. Vuonna 2016 kuolleista ja loukkaantuneista yli kolmannes oli 15—24-vuotiaita.

Vaikutukset kansantalouteen. Kansantaloudellisten vaikutusten osalta valiokunta toteaa, että alkoholin kulutuksen lisääntyminen vaikuttaa kestävyysvajeeseen kahdella tavalla. Kulutuksen kasvu lisää edellä todettuja kansanterveydellisiä, sosiaalisia sekä turvallisuuteen liittyviä haittoja erityisesti sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmälle sekä poliisille ja pelastustoimelle aiheutuvia kustannuksia. Samalla alkoholin kulutuksen kasvu vähentää kustannusten maksajien määrää, kun sairastavuus ja kuolleisuus lisääntyvät sekä työkyky ja työteho heikkenevät.

Alkoholin aiheuttamat haitat näkyvät työelämän poissaoloina ja tuottavuuden laskuna. Työterveyslaitoksen viimeaikaiset suomalaisiin väestöaineistoihin perustuvat tutkimukset osoittavat, että liiallinen alkoholin käyttö vähentää työhön osallistumista sairauslomien, työkyvyttömyyseläkkeiden, työttömyyden ja ennen aikaisten kuolemien kautta. Hallituksen esityksessä (s. 54—55) todetaan, että kokonaistaloudellisen tarkastelun osana OECD on keväällä 2015 julkaistussa raportissa arvioinut, että alkoholin vaikutus työpaikoilla tuotannon menetyksinä on noin yksi prosentti bruttokansantuotteesta. Suomen bruttokansantuote on noin 204 miljardia euroa. OECD:n arvion mukainen yksi prosentti merkitsee siten Suomessa noin kahden miljardin euron vuotuista tuotannon menetystä. Hallituksen esityksen mukaan alkoholin aiheuttamat välilliset kustannukset olisivat yksityiskohtaisemman arvion perusteella vähintään noin miljardi euroa vuodessa. Kummassakin vaihtoehdossa muutamankin prosentin lisäys nykyisiin alkoholin aiheuttamiin menetyksiin merkitsisi useiden kymmenien miljoonien eurojen tuotannon menetyksiä. Alkoholikulutuksen lisääntyminen myös kasvattaa sosioekonomisia terveyseroja.

Säätelykeinot haittojen ehkäisemiseksi. Sosiaali- ja terveysvaliokunta toteaa, että tutkimusten mukaan alkoholin kulutuksen kasvu johtaa edellä kuvatulla tavalla alkoholista aiheutuvien hait-

Valiokunnan mietintö StVM 24/2017 vp

tojen ja kustannusten lisääntymiseen. Alkoholin kulutuksen määrään vaikuttavat keskeisimmin hinta ja saatavuus. Tämän lisäksi merkitystä on myös markkinoinnilla sekä kulttuurisilla seikoilla ja asenteilla. Lakiehdotuksen 1 §:ssä mainittuihin tavoitteisiin alkoholihaittojen vähentämiseksi pyritään ehdotetussa laissa toimenpiteillä, joilla vaikutetaan erityisesti alkoholin saatavuuteen, hintaan ja markkinointiin. Valiokunta pitää edellä todettujen sosiaalisten, kansanterveydellisten ja kansantaloudellisten sekä turvallisuuteen liittyvien syiden vuoksi ehdotetussa alkoholilaissa valittuja sääntelykeinoja lähtökohtaisesti perusteltuina. Kyse on alkoholin käytöstä aiheutuvien yhteiskunnallisten haittojen vähentämiseen tähtäävien rajoitussäännösten oikeasuhtaisesta yhteensovittamisesta suhteessa muihin näkökohtiin, kuten elinkeinon harjoittamisen vapauteen. Hinnan sääntelyyn vaikutetaan valtion taholta lisäksi verotuksellisin keinoin.

Valiokunta pitää tärkeänä, että saatavuuden, hinnan ja markkinoinnin sääntelyn lisäksi alkoholin kulutusta ja siitä aiheutuvia haittoja tulee pyrkiä vähentämään myös ennaltaehkäisevillä keinoilla, kuten esimerkiksi terveystieteiden avulla ja informoinnilla. Valiokunta toteaa lisäksi, että työelämälle alkoholista aiheutuvien haittojen ehkäisyyn tulee panostaa aiempaa enemmän.

Vaikutukset yrityksiin

Alkoholijuomien vähittäismyyntiin liittyvät ehdotetut muutokset lisäävät erityisesti panimotuotteiden vähittäismyyntiä kaupoissa, kioskeissa ja huoltamoilla ja vähentävät Alkon myyntiä. Uudistuksella arvioidaan olevan positiivisia taloudellisia vaikutuksia panimotuotteiden valmistajille ja päivittäistavara-kaupalle. Kuten esityksen perusteluissa todetaan, ovat uudistuksen kokonaisvaikutukset työllisyyteen alkoholijuomien valmistuksessa, myynnissä ja anniskelussa edellä mainituista syistä epävarmat (HE:n s. 8).

Ravintoloiden osuus alkoholisidonnaisesta työllisyydestä on esityksen perustelujen mukaan noin 63 prosenttia. Ravintola-alan toimintaedellytyksiä parannetaan muun muassa kumoamalla ravitsemisliikkeiden aukioloaika koskeva sääntely, mahdollistamalla alkoholijuomien vähittäismyyntilupa ravintoloille, vähentämällä tilapäisten anniskelulupien tarvetta sekä keventämällä henkilökunnan pätevyys- ja ikävaatimuksia.

Sääntelytaakan keveneminen parantaa välillisesti yritystoiminnan toimintaedellytyksiä. Erityisesti määräaikaisista jatkoaikaluovista luopuminen ja tilapäisten anniskelulupien tarpeen väheneminen tuottavat ravintoloille säästöä lupamaksujen poistuessa. Sääntelyn purkamisen vastapainoksi luvanhaltijoille ehdotetaan omavalvontavelvoitetta, jossa toimijoiden tulisi itse suunnitella ja päättää omista toimenpiteistään, joilla varmistetaan lain noudattaminen. Omavalvonnan toteuttaminen voi aiheuttaa jonkin verran kustannuksia varsinkin sen käyttöönoton yhteydessä. Lisäksi esimerkiksi anniskelun jatkoajan käyttöönottamiseen liittyisi järjestyksenvalvontaan liittyviä velvoitteita, jotka lisääisivät toiminnan kustannuksia. Myös kunta voisi rajoittaa aamuyön tuntien anniskelua omalla päätöksellään, ja tämä voi johtaa kyseisten alueiden ravintoloiden alkoholimyynnin pienenemiseen.

Kansalaisten vaikutusmahdollisuuksien lisääminen

Uudistuksella voidaan tukea paikallisia vaikutusmahdollisuuksia esimerkiksi siten, että kunta ja poliisi antavat lausuntoja alkoholilupahallinnolle uusien anniskelulupien mahdollisesti aiheutta-

Valiokunnan mietintö StVM 24/2017 vp

mista haitoista. Anniskelupaikkojen läheisyydessä asuvat naapurit voivat myös nykyistä paremmin ottaa kantaa mahdollisesti syntyviin melu- ja muihin häiriöihin. Osana kunnallista itsehallintoa uudistus mahdollistaa kunnan määrittelevän esimerkiksi alueittain, halutaanko alkoholijuomien jatkoajaksi-anniskelua rajoittaa asukkaille aiheutuvien haittojen vähentämiseksi. Paikallisia näkökohtia voidaan ottaa huomioon myös aluehallintovirastojen ja poliisin suorittaman valvonnan kohdentamiseksi valvontatarpeiden mukaisesti.

Vaikutukset matkustajatuontiin

Vaikka alkoholijuomien matkustajatuonti on pysynyt viime vuosina melko vakaana, se muodostaa lähes 20 prosenttia väestön alkoholin kulutuksesta. Alkoholin tilastoimaton kulutus ja matkustajatuonti eivät kuitenkaan Suomen toteuttamien veronkorotusten yhteydessä ole lisääntyneet, vaan ne ovat edelleen suunnilleen vuoden 2006 tasolla. Virosta tuodun oluen osuus oluen kokonaiskulutuksesta Suomessa on noin 6 %. Erityisesti Viron toteuttamat oluen ja muiden panimotuotteiden alkoholiverojen merkittävät korotukset ovat jo kuluvan vuoden aikana vähentäneet matkustajatuontia huomattavasti. Esityksessä on arvioitu etenkin oluen matkustajatuonnin vähenevän todennäköisesti jo ennen alkoholilain uudistuksen voimaantuloa vähintään neljänneksen nykyisestä. Viron veropäätösten todetaan merkitsevän sitä, että suunniteltu alkoholijuomien saatavuuden lisääminen ei enää juuri vähennä matkustajatuontia suhteellisesti enempää kuin Viron veronkorotukset jo tekevät. Hallituksen alkoholiveroesityksen (HE 169/2017 vp) yhteydessä saadun selvityksen mukaan lokakuun matkustajatuonti on laskenut 7 miljoonaan litraan (100 %:sena alkoholina), mikä on pienin määrä vuoden 2007 jälkeen.

Hallituksen esityksen mukainen oluiden ja juomasekoitusten keskivahvuuden nouseminen ja litramääräisen kulutuksen lisääntyminen (n. 5 %) johtaisivat siihen, että matkustajatuonnin lievä väheneminen ei vähentäisi alkoholin kokonaiskulutusta. Nykyisin Alkossa myytävien vahvojen oluiden ja juomasekoitusten hintojen on arvioitu laskevan jopa 40 % vähittäiskaupoissa. Suomen aiemmat alkoholiveron korotukset ovat esityksen perustelujen mukaan vähentäneet erityisesti panimoiden ja päivittäistavarakaupan alkoholijuomien myyntiä, mikä on voinut vaikeuttaa pienten kauppojen toimintaa. Esityksen mukaan lisäämällä alkoholin vähittäismyyntiä voitaisiin tukea sekä panimoteollisuutta että päivittäistavarauppaa elinkeinolle hankalassa tilanteessa. Valiokunta pitää tärkeänä, ettei mahdollinen elinkeinon tukeminen lisää alkoholin kokonaiskulutusta ja siitä aiheutuvia kansanterveydellisiä ja muita yhteiskunnallisia haittoja.

Alkoholijuomien vähittäismyyntilupaan liittyvä enimmäistilavuusprosentti

Hallitus esittää alkoholilain 17 §:ssä, että alkoholijuomien vähittäismyyntilupaa koskeva enimmäistilavuusprosentti nostettaisiin 4,7 tilavuusprosentista 5,5 tilavuusprosenttiin. Sosiaali- ja terveysvaliokunnan saaman selvityksen mukaan kyseinen muutos vaikuttaa merkittävästi alkoholin saatavuuteen ja kulutuksen kasvuun. Koska suomalaiset juovat kaikista nauttimastaan alkoholista yli puolet panimotuotteina, vaikuttaa niiden vahvuus ratkaisevasti haittojen määrään. Kulutuksen siirtyminen vahvempaan olueen vaikuttaisi merkittävästi kansanterveyteen ja -talouteen, vaikka kyseessä olisivatkin vain prosenttiyksikön osat. Muutos laajentaisi esityksen mukaiset vahvemmat alkoholijuomat nykyisestä noin 350 myymälästä yli 5 000 päivittäistavarauppaan ja yli 8 000 potentiaaliselle anniskeluluvan haltijalle. Tämä lisäisi olennaisesti suomalaisten al-

Valiokunnan mietintö StVM 24/2017 vp

koholinkulutusta ja siitä johtuvia edellä todettuja kansanterveyteen ja -talouteen sekä turvallisuuteen liittyviä haittoja ja sosiaalisia ongelmia.

Tilavuusprosentin nosto kasvattaisi valiokunnan näkemyksen mukaan alkoholin vähittäismyynnin siten, että se heikentäisi alkoholihaittojen torjuntaan ja ravintola-alan työllisyyden lisääntymiseen liittyvää tavoitetta siirtää alkoholin kulutuksen painopistettä ravintoloihin. Kuten hallituksen esityksessään sivulla 53 todetaan: "Alkoholijuomien vähittäismyynnin kasvattaminen näyttäisi silti edistävän kaupan kilpailuasemaa verrattuna ravintoloiden anniskeluun. Nykyistä paremmat mahdollisuudet ostaa entistä vahvempia alkoholijuomia halvemmin hinnoin kaupoista eivät ohjaa alkoholijuomien kulutusta ravintoloihin vaan muihin käyttöympäristöihin. Lakiuudistus voi siten jopa vähentää anniskelumyyntiä ja työllisyyttä alalla. Toisaalta ravintoloille positiiviset muutokset voivat johtaa siihen, että ravintoloiden kannalta uudistus olisi parhaassa tapauksessa neutraali eli työllisyydskään ei vähenisi eikä lisääntyisi." Edellä esitettyjen näkökohtien perusteella sosiaali- ja terveystilavuusprosenttia ei nosteta, vaan se säilytetään 4,7 tilavuusprosentissa nykyisäntely mukaisesti.

Valmistustaparajoituksen poisto ja ravintoloiden vähittäismyyntilupa

Toinen haittojen lisääntymiseen vaikuttava muutos, jota hallitus esittää, on vähittäismyynnin valmistustaparajoituksen poisto, mikä sallisi käymisteitse valmistettujen alkoholijuomien lisäksi myös tislattua alkoholia valmistettujen juomasekoitusten myynnin vähittäiskaupoissa. Valmistustaparajoituksesta luopuminen tuo markkinoille uudentyyppisiä alkoholijuomia, joiden markkinointi tulee todennäköisesti kohdistumaan erityisesti nuoriin ja naisiin. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan nämä uudet tuotteet mitä todennäköisimmin sekä lisäävät kokonaiskulutusta että madaltavat alkoholin käytön aloittamisen kynnyksiä.

Sosiaali- ja terveystilavuusprosenttia toteaa, että valmistustaparajoituksen poiston haitalliset vaikutukset kytkeytyvät osaltaan vähittäismyynnin tilavuusprosenttirajaan. Valmistustaparajoituksen poiston myötä kauppoihin tuleviin uuden tyyppisiin alkoholijuomiin rinnastuvia erityisesti nuorille ja naisille markkinoitavia alkoholijuomia on jo nyt vähittäismyynnissä. Koska valiokunta ei esitä tilavuusprosenttirajan nostoa nykyisestä, ei valiokunta pidä valmistustaparajoituksen poistoa yhdistettynä nykyiseen tilavuusprosenttirajaan niin olennaisena haittoja lisäävänä tekijänä, että esitystä tulisi tältä osin muuttaa. Tilanne haittojen osalta olisi siten toinen, jos tilavuusprosenttia nostettaisiin hallituksen erityksen mukaisesti 5,5 prosenttiin. Valmistustaparajoituksen poistosta mahdollisesti johtuvien haittojen vaikutusten hillintä edellyttää joka tapauksessa kuitenkin sitä, että kyseisten tuotteiden hinnanmuodostuskehitykseen sekä markkinointiin suhtaudutaan vähittäismyynnissä vastuullisesti.

Useissa asiantuntijalausunnoissa kiinnitettiin lisääntyvien haittojen näkökulmasta huomiota siihen, että vähittäismyyntilupa voidaan ehdotettujen säännösten mukaan myöntää myös anniskeluravintoloille. Vaikka tämä lisää potentiaalisten myyntipisteiden määrää, toteaa valiokunta myös tästä säännöksestä, että sen merkitys haittojen lisääntymisen näkökulmasta jää varsin vähäiseksi, kun säännös kytkeytyy valiokunnan esitykseen vähittäismyyntilupaan liittyvän tilavuusprosentin säilymisestä ennallaan. Lisäksi ravintoloiden vähittäismyyntiajat ovat samat kuin muussa vähittäismyynnissä.

Valiokunnan mietintö StVM 24/2017 vp

Valiokunta edellyttää, että edellä todettujen sääntelyn rajoitusten purkamisen vaikutuksia seurataan tarkoin ja valtioneuvosto ryhtyy tarvittaessa toimiin haittojen ehkäisemiseksi. Erityisesti valmistustaparajoituksen poiston osalta on tarpeen seurata hinnanmuodostuksen ja markkinoiden kehitystä.

Lupa- ja valvontajärjestelmä

Esityksessä kehitetään lupajärjestelmää koskevia säännöksiä siten, että yritystoiminnan aloittaminen helpottuu ja sääntelytaakka vähenee. Alkoholijuomien anniskelun osalta merkittävin lupajärjestelmän uudistus on jatkoaikojen muuttaminen luvanvaraisesta ilmoituksenvaraiseksi. Jatkossa alkoholijuomien anniskelua saisi jatkaa nykyisen kello 1.30:n jälkeen luvanhaltijan ilmoituksella kello 4.00:ään saakka. Lupajärjestelmää yksinkertaistettaisiin myös siten, että anniskelulupien jakamisesta A-, B- ja C-lupiin luovuttaisiin ja anniskelupaikan vastaavilta hoitajilta ei enää vaadittaisi erityistä koulutusta tai työkokemusta. Käytännössä kaikki anniskeluluvan haltijat saisivat anniskella kaikkia alkoholijuomia, ja lisäksi anniskelupaikat saisivat anniskeluluvan yhteyteen anniskelussa olevien alkoholien vähittäismyyntiluvan siten kuin lain 17 §:ssä säädetään.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta pitää lähtökohtaisesti hyvänä tavoitteena sitä, että lupajärjestelmää selkeytetään ja yksinkertaistetaan siten, että puretaan tarpeetonta hallinnollista taakkaa aiheuttavia normeja ja helpotetaan yritysten toimintaa. Lupajärjestelmällä on kuitenkin keskeinen merkitys sekä alkoholin käytöstä aiheutuvien haittojen että harmaan talouden torjumiseksi. Näin ollen valiokunta edellyttää, että lupajärjestelmän keventämisen toimivuutta seurataan sekä lupajärjestelmän ja omavalvonnan toimivuuden että alkoholista aiheutuvien haittojen ja harmaan talouden torjumisen näkökulmasta.

Ehdotetun alkoholilain 9 §:n 2 momentin mukaan laissa tarkoitettuihin lupiin ei sovelleta palvelujen tarjoamisesta annetun lain (1166/2009) 13 §:ää, jonka mukaan lupa tulee automaattisesti myönnettyksi tilanteessa, jossa viranomaisen ei ole itse arvioimansa ja saapumisilmoituksessa mainitun käsittelyajan kuluessa ratkaissut hakemusta eikä määräaika ole jatkettu. Talousvaliokunta katsoi lausunnossaan, että palvelujen tarjoamisesta annetun lain 11—13 §:n säännöksiä tulee soveltaa myös alkoholilaissa tarkoitettuihin lupamenettelyihin, eikä niistä voida poiketa erityislaissa. Talousvaliokunta katsoi, että lakiehdotuksen 9 §:n 2 momentti tulee poistaa.

Palvelujen tarjoamisesta annetun lain 3 §:n mukaan, jos muussa laissa on siitä poikkeavia säännöksiä, poikkeavia säännöksiä sovelletaan palvelulain asemasta. Mainittu laki perustuu palveludirektiiviin, jonka 13 artiklan 4 kohdan nojalla automaattisesta hyväksymisestä poikkeavia järjestelyjä voidaan ottaa käyttöön, kun se on perusteltua yleistä etua koskevin pakottavin syin, kolmansien osapuolien oikeutettu etu mukaan luettuna.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta pitää tärkeänä, että alkoholilain mukaiset luvat tulevat voimaan vasta, kun myöntämisen edellytykset on huolellisesti tutkittu ja luvan hakija täyttää ne. Sekä lupajärjestelmä että vaatimus luvan tulemisesta voimaan sen edellytysten tutkimisen jälkeen perustuu muun muassa kansanterveyden suojeluun, joka on myös palveludirektiivin mahdollistama syy poiketa direktiivin säännöksistä.

Valiokunnan mietintö StVM 24/2017 vp

Sosiaali- ja terveysvaliokunta pitää lakivaliokunnan tavoin myönteisenä ehdotetun sääntelyn ilmentämää tavoitetta yhtenäistää ja selkeyttää alkoholilain hallinnollista seuraamusjärjestelmää. Myös uuden sanktion, seuraamusmaksun, käyttöönotto on perusteltu, sillä tällaisen väliportaan luomisella voidaan edistää suhteellisuusperiaatteen toteuttamista alkoholilain hallinnollisessa seuraamusjärjestelmässä. On asianmukaista, että hallinnollisessa valvonnassa ja ohjauksessa ei hyödynnetä ankarampia keinoja kuin mitä rikkomuksen vakavuus ja muut asiaan vaikuttavat seikat kussakin tapauksessa välttämättä edellyttävät. Tämä merkitsee sitä, että säännösten mukaiseen toimintaan pyritään ensi sijassa ohjauksella ja epäkohdista huomauttamalla.

Lakiehdotuksen mukaan alkoholilain mukaisina lupa- ja valvontaviranomaisina toimivat Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto Valvira valtakunnan tasolla ja aluehallintovirastot omilla toimialueillaan. Käytännössä suurin osa päätöksistä tehdään aluehallintovirastoissa vähittäismyyntiin ja anniskeluun liittyen. Ehdotettu malli vastaa nykytilaa, eikä viranomaisorganisaatio siten lakiehdotuksen hyväksymisen myötä muutu. Parhailtaan valmisteilla olevassa sote- ja maakuntauudistuksessa on kysymys myös aluehallinnon uudistuksesta, jonka tavoitteena on sovittaa yhteen valtion aluehallinto ja maakuntahallinto. Nyt käsiteltävänä olevan alkoholilain uudistamista koskevan esityksen perustelujen mukaan ainakin alueellinen alkoholihallinto siirrettäisiin tuleville maakunnille. Sosiaali- ja terveysvaliokunta toteaa, että nyt käsiteltävänä olevan hallituksen esityksen yhteydessä ei käsitellä sote- ja maakuntauudistukseen kuuluvia organisaatiokysymyksiä. Siltä osin kuin sote- ja maakuntauudistuksessa tehtävät ratkaisut merkitsevät muutoksia valtion aluehallinnon organisointiin, asiat käsitellään erikseen valmisteltavien hallituksen esitysten pohjalta.

Kunnan oikeus rajoitustoimiin

Järjestylain 4 §:n mukaan päihdyttävän aineen nauttiminen on kiellettyä muun muassa yleisellä paikalla taajamassa. Kielto ei kuitenkaan koske alkoholijuoman nauttimista puistossa tai muulla siihen verrattavalla yleisellä paikalla siten, että nauttiminen sekä siihen liittyvä oleskelu ja käyttäytyminen ei estä tai kohtuuttomasti vaikeuta muiden oikeutta käyttää paikkaa varsinaiseen tarkoitukseensa. Tupakkalain 74 §:n mukaan tupakointi on kielletty päiväkotien taikka esi- tai perusopetusta, ammatillista koulutusta tai lukio-opetusta antavien oppilaitosten ulkotiloissa. Valiokunta katsoo, että jatkossa tulisi arvioida, tulisiko kunnalle säätää oikeus rajoittaa alkoholijuomien nauttimista puistoissa ja niihin rinnastettavilla yleisillä paikoilla, kuten lasten leikkipuistoissa ja hautausmailla. Valiokunta ehdottaa asiasta lausumaa. (*Valiokunnan lausumaehdotus*)

Anniskelu yksityistilaisuuksissa

Maa- ja metsätalousvaliokunta piti tärkeänä, että säädettävässä laissa selväsanaisesti todetaan, miten suljetuissa yksityistilaisuuksissa voidaan tarjoilla alkoholia, kun alkoholin välittämisestä ja luovuttamisesta ei peritä palkkiota. Lisäksi valiokunta piti tärkeänä, että säännökset muodostuvat joustaviksi. Valiokunta mainitsi, että esimerkiksi sellaisen pienimuotoista maaseutumatkailutoimintaa harjoittavan yrityksen tiloissa, joka omaa Y-tunnuksen, mutta jolla ei ole anniskeluoikeutta, tulee olla mahdollista nauttia asiakkaan hankkimaa alkoholijuomaa, vaikka yrittäjä toimittaa tilaisuuteen ruuan ja vastaa myös alkoholijuomien tarjoilusta.

Valiokunnan mietintö StVM 24/2017 vp

Lausunnossa tarkoitettu alkoholijuomien nauttimiskielto koskee ravitsemisliikkeitä, joilla ei ole anniskelulupaa. Sosiaali- ja terveysvaliokunta pitää kuitenkin lakiehdotuksen 85 §:n rajoitusta tarpeellisena muun muassa matkustajatuontina maahan tuotujen valmisteverottomien alkoholijuomien anniskelu- ja ravitsemistoiminnassa käyttämisen estämiseksi. Anniskeluluvan haltijoiden alkoholihankintojen rekisteröiminen tukee verovalvonnassa harmaan talouden torjuntaa ja tehostaa anniskelulupavalvontaa. Rajoituksella on huomattava merkitys myös majoitus- ja ravintolapalveluiden yhdenvertaisten kilpailumahdollisuuksien käytännön toteutumisen kannalta.

Etämyynti

Uusi alkoholilaki perustuu edelleen alkoholijuomien vähittäismyynnin yksinoikeusjärjestelmään. Alkoholiyhtiön yksinoikeudesta on rajoitettuja poikkeuksia lakiehdotuksen 6 §:ssä (mm. ulkomaanliikenne) ja 17 §:ssä, jonka mukaan vähittäismyynti on valiokunnan ehdotuksen mukaan sallittua enintään 4,7 %:n vahvuusille alkoholijuomille sekä nk. käsityöläisluille asianmukaisella vähittäismyynniluvalla. Alkoholiyhtiön monopolin piiriin kuuluvien alkoholijuomien vähittäismyyntiin ei näin ollen voida myöntää lupaa.

Lakiehdotuksen 32 §:n mukaan alkoholijuomia saa tuoda maahan ilman erillistä maahantuontilupaa omaa käyttöä varten sekä kaupalliseen tai muuhun elinkeinotarkoitukseen. Kaupallisessa tai muussa elinkeinotarkoituksessa enemmän kuin 2,8 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältäviä alkoholijuomia käyttävä tarvitsee kuitenkin maahan tuotavan alkoholijuoman osalta toimintaansa varten myönnettyä erillistä lupaa. Ehdotettu 32 § vastaa sisällöllisesti nykyistä alkoholilain 8 §:n 1 momenttia, joka on lähes sellaisenaan siirretty hallituksen esitykseen. Ehdotetun pykälän yksityiskohtaisten perustelujen mukaan alkoholijuomien maahantuonti on sallittua, mutta sen sijaan alkoholijuomien rajat ylittävä etämyynti, jossa ulkomailla sijaitseva myyjä tarjoaa alkoholijuomia suomalaisten kuluttajien ostettavaksi ja vastaanotettavaksi Suomessa, on kiellettyä, sillä alkoholijuomien edelleen luovuttaminen tai käyttäminen luvanvaraisessa tarkoituksessa edellyttää asianomaista lupaa. Säännös merkitsee perustelujen mukaan sitä, että alkoholijuomia ei saa ulkomailta myydä etämyynnillä suomalaisille kuluttajille ilman asianomaista vähittäismyynnilupaa. Hallituksen esityksen yleisperusteluissa puolestaan todetaan edellä mainitun tarkoittavan sitä, että rajat ylittävä etämyynti Suomeen on nykyisin kielletty, mutta kuluttaja saa itse tuoda maahan ulkomailta ostamansa alkoholijuomat (s. 34).

Sosiaali- ja terveysvaliokunta yhtyy perustus- ja lakivaliokunnan toteamukseen, ettei rajat ylittävän etämyynnin kielto selkeästi ilmene ehdotetuista säännöksistä samalla tavoin kuin se on esitetty perusteluissa. Ehdotuksen 90 §:n mukaan rangaistus alkoholirikoksesta säädetään rikoslain 50 a luvun 1—3 §:ssä. Alkoholilain vastainen myynti, maahantuonti, hallussapito, kuljetus myyntitarkoituksessa sekä luovuttaminen ovat rangaistavia tekoja. Rikoslain 50 a luvun 1 §:n mukaan alkoholirikoksesta tuomitaan muun muassa se, joka alkoholilain vastaisesti tuo maahan alkoholijuomaa, myy, välittää tai muutoin toiselle luovuttaa alkoholijuomaa taikka pitää hallussaan tai kuljettaa alkoholijuomaa myyntitarkoituksessa. Henkilö, jolla ei ole asianmukaista lupaa toimintaansa, voi syyllistyä alkoholirikokseen.

Perustuslakivaliokunnan mielestä ehdotetun 32 ja 90 §:n sekä rikoslain 50 a luvun 1 §:n muodostama kokonaisuus ei kiellä perustuslain 8 §:n edellyttämällä tavalla perusteluissa esitetyn mukaisesti etämyyntiä yksityiseen käyttöön. Rangaistavuus on rikoslaisissa kytketty alkoholin lainvas-

Valiokunnan mietintö StVM 24/2017 vp

taiseen maahantuontiin, ei sitä vastoin "etämyyntiin". Ehdotetut säännökset ja niiden perustelut ovat näin ollen epäselvässä suhteessa ja osin jopa ristiriidassa keskenään. Kuten lakivaliokunta toteaa, tämä on valitettavaa ottaen huomioon, että hallituksen esityksenkin mukaan voimassa olevat alkoholijuomien etämyyntiin liittyvät säännökset ovat osoittautuneet vaikeaselkoisiksi ja tulkinnanvaraisiksi (s. 34).

Perustuslakivaliokunta toteaa lausunnossaan, että perustuslain 8 §:n mukaan ketään ei saa pitää syyllisenä rikokseen eikä tuomita rangaistukseen sellaisen teon perusteella, jota ei tekohetkellä ole laissa säädetty rangaistavaksi. Rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen ydinsisällön mukaan rikoksen tunnusmerkistö on ilmaistava riittävällä täsmällisyydellä siten, että säännöksen sanamuodon perusteella on ennakoitavissa, onko jokin toiminta tai laiminlyönti rangaistavaa. Perustuslakivaliokunta toteaa, että jos tarkoituksena on saattaa etämyynti rangaistavaksi, tulee siitä säätää perustuslain 8 §:n laillisuusperiaatteen täyttävällä rangaistussäännöksellä. Myös lakivaliokunta korostaa, että aineellisen sääntelyn selkeydellä on merkitystä rikosoikeudellisen sääntelyn kannalta.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta toteaa, että lausuntovaliokuntien kannanotot 32 §:n täsmentämistarpeesta perustuvat siihen, että pykälän yksityiskohtaisissa perusteluissa kategorisena esitetty etämyynnin kieltö ei ilmene nimenomaisesti lakiehdotuksesta. Sosiaali- ja terveysvaliokunta painottaa, ettei perustuslakivaliokunnan ja lakivaliokunnan lausunnoista ilmenevä vaatimus ehdotettua selkeämmästä säännöksestä sisällä kannanottoa siitä, voiko tietty etämyyntiin liittyvä tapahtumainkulku tulla voimassa olevan sääntelyn tunnusmerkistötekijöiden täytyessä rangaistavaksi. Rangaistavuuden arviointi kussakin yksittäistapauksessa on kuitenkin tuomioistuinten tehtävä.

Lakivaliokunta on lausunnossaan käsitellyt Helsingin hovioikeuden vastikään nk. Alko-taxiasiassa antamaa tuomiota, jossa hovioikeus on arvioinut alkoholijuomien rajat ylittävää etämyyntiä (24.4.2017, nro 503). Asiassa oli kyse myyjästä, joka ylläpiti internetissä sivustoa, jonka kautta Suomessa asuvilla henkilöillä oli mahdollisuus ostaa alkoholijuomia, ja myyjä järjesti osalle asiakkaista kotiinkuljetuksen Suomeen. Kyseisellä myyjällä ei ollut alkoholilaisissa edellytettävä vähittäismyyntilupaa, minkä vuoksi häntä syytettiin alkoholirikoksesta. Helsingin hovioikeus pyysi EU-tuomioistuimelta ennakkoratkaisua siitä, estääkö yhteisön oikeus Suomea asettamasta toiseen EU-valtioon sijoittuneelle myyjälle vähittäismyyntilupavaatimuksen maahan tuojalle silloin, kun myyjä huolehtii alkoholijuomien kuljetuksesta ostajalle.

EU-tuomioistuin erotti tuomiossaan toisistaan alkoholijuomat, jotka kuuluvat Alkon vähittäismyyntimonopolin piiriin, sekä muut alkoholijuomat, joita koskee kansallinen vähittäismyyntilupajärjestelmä. Alkon yksinoikeuden piiriin kuuluvien alkoholijuomien osalta EU-tuomioistuin katsoi SEUT 37 artiklan edellyttävän, että monopoli on sellainen, että tavaroiden hankintaa tai myyntiä koskevissa ehdoissa ei syrjitä jäsenvaltioiden kansalaisia.

Kansallisen vähittäismyyntiluvan piiriin kuuluvien alkoholijuomien osalta EU-tuomioistuin vuorostaan katsoi, että jäsenvaltion säännöstöä, jonka mukaan toiseen jäsenvaltioon sijoittunut myyjä tarvitsee vähittäismyyntiluvan voidakseen tuoda alkoholijuomia vähittäismyyntiin ensin mainitussa jäsenvaltiossa asuville kuluttajille tilanteessa, jossa myyjä huolehtii kyseisten juomien kuljetuksesta tai antaa sen kolmannen tehtäväksi, on pidettävä SEUT 34 artiklassa tarkoitettuna tuonnin määrällistä rajoitusta vastaavana toimenpiteenä. SEUT 34 ja 36 artikla eivät kuitenkaan

Valiokunnan mietintö StVM 24/2017 vp

ole esteenä tällaiselle säännöstölle, jos tietyt edellytykset täyttyvät. Tällaiset edellytykset liittyvät EU-tuomioistuimen tuomion mukaan siihen, että säännöstöllä voidaan taata tavoitellun päämäärän toteuttaminen eli tässä tapauksessa kansanterveyden ja yleisen järjestyksen suojeleminen, tätä päämäärää ei voida saavuttaa vähemmän rajoittavilla toimenpiteillä vähintään yhtä tehokkaasti ja että kyseinen säännöstö ei ole mielivaltaisen syrjinnän keino tai jäsenvaltioiden välisen kaupan peitelty rajoitus. EU-tuomioistuimen mukaan kansallisen tuomioistuimen asiana on selvittää, täyttävätkö kansalliset säännökset mainitut edellytykset.

Helsingin hovioikeus päätyi tuomiossaan siihen, että Alkon monopoliin yksinomaan kuuluvien alkoholijuomien osalta Alkon monopoli täyttää unionin oikeudessa monopolille asetetut edellytykset eikä siten ole ristiriidassa unionin oikeuden kanssa. Niin ikään hovioikeus katsoi, että alkoholilain 14 §:n 2 momentissa tarkoitettu tilaviinejä koskeva poikkeus Alkon yksinoikeuteen harjoittaa alkoholijuomien vähittäismyyntiä ei ole muista jäsenvaltioista olevien tavaroiden syrjintää tai kotimaisen tuotannon välillistä suosintaa SEUT 36 artiklassa tarkoitettulla tavalla. Näillä osin alkoholirikoksesta tuomittiin rangaistus. Hovioikeuden ratkaisu ei ole lainvoimainen.

Kuten edellä selostetusta ratkaisusta ilmenee, se, miten etämyyntiä oikeudellisesti arvioidaan, riippuu monesta seikasta. Lakivaliokunta toteaa alkoholijuomien rajat ylittävään etämyyntiin liittyvän muun muassa edellä kuvattuja oikeudellisia tulkinnanvaraisuuksia sekä EU-oikeuden että rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen kannalta, minkä vuoksi etämyyntiä on tarpeen ja perusteltua säännellä nykyistä ja esityksessä ehdotettua selkeämmin. Myös talousvaliokunta toteaa lausunnossaan, että säädöstekstin ja perusteluiden välinen ristiriita on omiaan heikentämään oikeusvarmuutta, ja esittää, että sosiaali- ja terveysvaliokunta täsmentää mietinnössään lainsäätäjän tarkoitusta.

Lakivaliokunnan näkemyksen mukaan ensin tulisi määrittää, mitä etämyynnillä ja etäostamisella alkoholilaisissa tarkoitetaan, sekä selventää, millainen toiminta on sallittua ja millaisin edellytyksin. Aineellisen sääntelyn selventämisen jälkeen tulisi määrittellä, millainen toiminta on kiellettyä ja milloin kiellon rikkominen on perusteltua säätää rangaistavaksi. Rangaistavaksi säätämisessä on otettava huomioon yleiset kriminalisointiperiaatteet ja rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen vaatimukset.

Lakivaliokunta katsoo samoin perustein kuin perustuslakivaliokunta, että oikeustilaa olisi asianmukaista selventää jo nyt käsillä olevan esityksen eduskuntakäsittelyssä. Lakivaliokunta esittää, että sosiaali- ja terveysvaliokunta arvioi, onko oikeustilaa mahdollista säännöstasolla selventää jo nyt käsillä olevan hallituksen esityksen eduskuntakäsittelyn yhteydessä vai tuleeko asia valmistella myöhemmin erikseen. Lakivaliokunnan mukaan keskeistä joka tapauksessa on, että sääntelyä selvennetään niin pian kuin mahdollista.

Valiokuntakäsittelyssä myös verohallinto on toivonut lakiin selkeämpää säännöstä etämyynnistä ja tulli puolestaan toivonut selkeää sääntelyä valmisteverovelvoitteiden hoitamisesta maahan tuonnin edellytyksenä yksityishenkilöiden ostaessa alkoholijuomia verkkokaupasta. Verohallinnon ja tullin mukaan EU-alueelta tapahtuvassa alkoholijuomien verkkokaupassa yleisesti laiminlyödään sekä unioni- että kansallisessa lainsäädännössä edellytetyt valmistevero- ja arvonnlisävero koskevat maksuvelvoitteet sekä Suomeen että Verohallinnon tietojen mukaan myös muihin jäsenmaihin. Tulli ja verohallinto ovat jälkiverottaneet joitakin verovelvollisuutensa laiminlyönei-

Valiokunnan mietintö StVM 24/2017 vp

tä alkoholin etämyyjiä. Etämyyntiä harjoittavia yrittäjiä on kuitenkin lukuisa joukko eri jäsenmaissa, joten jälkiverottaminen arvioverotuksena on hallinnollisesti työlästä. Lisäksi harmaan talouden ja järjestäytyneen rikollisuuden yhteyksiä alkoholin etämyyntiin on Verohallinnon mukaan havaittu Tullin rikostutkinnan suorittamissa selvityksissä.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta toteaa, että ulkomailta tapahtuvan etämyynnin salliminen merkitsee alkoholijuomien ostomahdollisuuksien laajentumista sekä mahdollisesti myös halvempia ostohintoja nykytilaan verrattuna. Kansanterveydellisten vaikutusten kannalta saatavuuden laajentamisella puolestaan olisi samanlaisia kielteisiä vaikutuksia kuin mietinnössä on edellä kuvattu. Alkoholin verkkokaupassa on mahdotonta valvoa alkoholin markkinointirajoituksia sekä vähittäismyyntiä koskevia lakisääteisiä rajoituksia, kuten alaikäisille myynnin kieltoa taikka luvattoman edelleen luovuttamisen kieltoa. Alkoholin vähittäismyyntiin liittyy myös merkittäviä fiskaalisia intressejä, koska etäkaupan mahdollinen yleistymisen vaikuttaa kotimaassa kerättävän alkoholiveron tuottoon. Lisäksi se merkitsisi muutosta Suomen alkoholijuomien vähittäismyynnin monopolijärjestelmään, johon liittyviin myynnin ja maahantuonnin rajoittamistoimiin Suomi on saanut Euroopan unionilta hyväksynnän kansanterveyden ja yleisen järjestyksen suojelun turvaamiseksi.

Sosiaali- ja terveysvaliokunnan näkemyksen mukaan hallituksen esitys on valmisteltu pääosin niiden linjausten mukaisesti, jotka ilmenevät edellä mainituista Euroopan unionin tuomioistuimen ja Helsingin hovioikeuden tuomioista. Alkoholilain Alkon yksinoikeuteen, alkoholijuomien vähittäismyynnilupiin ja alkoholijuomien maahantuontiin liittyvät säännökset edellyttäisivät etämyynnin osalta lainsäädännön selventämistä, mutta toisaalta kansallisen lainsäädännön liikkumavara riippuu vielä unionin oikeuden sisällön vahvistamisesta. EU- ja vero-oikeudellisia seikkoja huomioon ottava säännösten selkeyttäminen ei ole ollut mahdollista eduskuntakäsittelyssä käytettävissä olevalla ajalla. Kuten Euroopan unionin tuomioistuin on todennut, ratkaisu riippuu kansallisen tuomioistuimen kaikkien asian kannalta merkityksellisten tosiseikkojen tai oikeudellisten seikkojen perusteella tekemästä arvioinnista. Helsingin hovioikeus on viitannut unionin tuomioistuimen jo aiemmin katsoneen, että alkoholijuomien vähittäismyyntiä koskeva kielto on luonnollinen seuraus monopolin olemassaolosta, ja jatkaa: "Jos Alkon vähittäismyynTIMONOPOLIIN kuuluvien tuotteiden etämyynti suomalaisille kuluttajille sallittaisiin toisiin jäsenvaltioihin sijoittautuneille toimijoille, tulisi se sallia myös Suomeen sijoittautuneille toimijoille. Käytännössä tämä tarkoittaisi olemassa olevan monopolin poistamista, mitä SEUT 37 artikla ei EUT:n oikeuskäytännön mukaan vaadi."(s. 9). Toisaalta hovioikeus on katsonut, että enintään 4,7 tilavuusprosenttia alkoholia sisältävien käymisteitse valmistettujen alkoholijuomien lupajärjestelmä ei kaikilta osin ole unionin oikeuden mukainen. Koska hovioikeuden tuomiosta on haettu korkeimmalta oikeudelta valituslupaa, sen päätös ei ole lainvoimainen.

Valiokunta ehdottaa, että etämyyntiä koskevat säännökset selvennetään ottaen huomioon unionin oikeuden vaatimukset sekä KKO:n tuleva ratkaisu Visnapuu-tapauksessa. Sosiaali- ja terveysministeriön vastuulla olevassa valmistelussa tulee EU-oikeudellisten reunaehtojen ohella ottaa huomioon erityisesti se, että etämyyntiä koskevat ratkaisut eivät saa vaarantaa laissa säädetyn vahvuusrajan ylittävien alkoholijuomien vähittäismyynnin yksinoikeuden säilyttämistä. Valmistelussa tulee ottaa huomioon myös valmisteverojen sujuvalle perinnälle asetettavat vaatimukset.

Valiokunnan mietintö StVM 24/2017 vp

Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset

Hallintovaliokunta on kiinnittänyt lausunnossaan huomiota lain toimeenpanon edellyttämiin toimiin. Ehdotettu alkoholilaki edellyttää lupa- ja valvontatoiminnan uudelleensuunnittelua, ohjeistuksen laatimista viranomaisille ja elinkeinonharjoittajille sekä tietoteknisiä muutoksia. Uuden lain voimaantuloon on hallintovaliokunnan mukaan sen vuoksi tärkeää varata riittävä valmistautumisaika. Esimerkiksi tietojärjestelmämuutosten tulisi olla toteutettuina ennen lain voimaan tuloa. Hallintovaliokunta toteaa, että lain toimeenpanon kannalta on erittäin tärkeää, että lain nojalla annettavat asetukset valmistellaan ajoissa niin, että ne voidaan antaa lain voimaantullessa. Hallintovaliokunta tähdentää lisäksi, että ehdotukseen sisältyy useita viranomaistoimintaan ja sen resursointiin liittyviä muutoksia, joiden vaikutuksia ei saadun selvityksen mukaan ole tässä vaiheessa pystytty riittävästi ennakoimaan esimerkiksi toiminnasta perittävien maksujen sekä valtion talousarvioesityksen valmistelussa.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta ehdottaa lainsäädännön tulevan voimaan 1.3.2018. Jo ensi vuoden alusta voivat kuitenkin tulla sovellettaviksi sellaiset muutokset, jotka eivät edellytä tarkempaa sääntelyä. Tällaisia ovat vähittäismyynnin valmistustapamuutokset ja pienpanimoja koskeva poikkeuslupa samoin kuin väkevien alkoholijuomien vientimarkkinoinnin hinnastot ja tuoteluettelot sekä ravintoloiden alennushintojen ilmoittaminen niiden ulkopuolella. Valiokunta katsoo, että myös ravintoloiden aukioloajat voidaan vapauttaa vuoden alusta lukien.

VALIOKUNNAN YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Alkoholilaki

8 §. Lupahakemus. Perustuslakivaliokunta on kiinnittänyt huomiota siihen, että lupahakemuksen sisällöstä ja luvanhakijan selvitysvastuusta on perusteltua säätää mahdollisimman täsmällisesti ja yhdenmukaisesti 13 §:ssä säädettävien hakijan yleisten edellytysten kanssa. Sosiaali- ja terveysvaliokunta toteaa, että lupaviranomainen tutkii lisäksi myös 14—20 §:ssä säädettyjen erityisten edellytysten olemassaolon. Näin ollen valiokunta ehdottaa 8 §:n täsmentämistä siten, että hakemukseen on liitettävä 13—20 §:ssä tarkoitettujen luvan myöntämisen edellytysten arvioimiseksi tarpeellinen selvitys.

13 §. Hakijaan liittyvät yleiset edellytykset. Perustuslakivaliokunta on pitänyt hakijaan liittyvien edellytysten sääntelyä vaikeasti hahmottavana ja epäselvänä ja katsonut, että kyseistä sääntelyä on syytä yksinkertaistaa ja tarkentaa.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta toteaa, että säännöksen 3 momentissa on perustuslakivaliokunnan näkemyksen mukaisesti perusteltua säätää vain siitä, että luvan myöntämisen edellytykset eivät täyty, jos hakijan aikaisempi toiminta osoittaa kokonaisuutena hakijan tai henkilön ilmeisen sopimattomaksi harjoittamaan tämän lain mukaista elinkeinotoimintaa. Kysymys on edelleen kokonaisarviosta, jossa otetaan huomioon 4 momentissa tarkoitettut seikat.

Säännöksen 4 momentissa säädetään niistä seikoista, jotka on 3 momentin mukaista arviota tehtäessä otettava huomioon. Ehdotetun 4 momentin 3 kohdan mukaan esteenä uuden luvan myön-

Valiokunnan mietintö StVM 24/2017 vp

tämiselle on se, että hakijalta tai henkilöltä on viimeksi kuluneen kahden vuoden aikana peruutettu pysyvästi tämän lain mukainen lupa, taikka henkilö on käyttänyt määräysvaltaa oikeushenkilössä, jolta on saman ajan kuluessa peruutettu pysyvästi tämän lain mukainen lupa. Hallintovaliokunnan näkemyksen mukaan ehdotettu kahden vuoden määräaika ilman mainintaa laskuperusteesta ei ole riittävän täsmällinen ja se voi myös joissain tapauksissa osoittautua liian lyhyeksi ottaen huomioon esimerkiksi hallinto-oikeuksien määräämän täytäntöönpanon keskeytyksen tai mahdollisen käsittelyajan pitkittymisen. Esimerkiksi liiketoimintakiellosta annetun lain (1059/1985) mukaan liiketoimintakielloon voidaan määrätä vähintään kolmeksi ja enintään seitsemäksi vuodeksi lainvoimaisesta tuomiosta. Näistä syistä hallintovaliokunta esittää sosiaali- ja terveysvaliokunnalle harkittavaksi pykälän 4 momentin 3 kohdan muuttamista siten, että anniskeluluvan peruuttaminen muodostaisi esteen uuden luvan saamiseksi viideksi vuodeksi lainvoimaisesta päätöksestä. Ajan pidentämistä puoltaa hallintovaliokunnan näkemyksen mukaan myös se, että luvan peruuttamisen edellytyksiä esitetään hallituksen esityksessä tiukennettaviksi. Sosiaali- ja terveysvaliokunta yhtyy hallintovaliokunnan näkemykseen ja toteaa, että kyseistä aikaa on perusteltua pidentää viiteen vuoteen.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta toteaa, että 4 momentin 5 kohtaa on perustuslakivaliokunnan lausunnon johdosta syytä tarkentaa siten, että viranomaisen kokonaisarvion perusteena voidaan ottaa huomioon vain päihtyneenä tehtyjä rikoksia tai rikkomuksia (esimerkiksi rattijuopumuksia) taikka päihtymyksen vuoksi tehtyjä poliisilain 2 luvun 2 §:ssä tarkoitettuja kiinniottamisia.

Samoin perustuslakivaliokunnan lausunnon johdosta pykälän 5 momenttia on tarpeen selventää kuvaamalla säännöksen tarkoittama niin sanottu bulvaanitilanne, jossa hakijan toimintaa johtaa tai sen hallintoa hoitaa muu henkilö kuin viranomaiselle on esitetty ja tämä järjestely on tehty luvan saamisen edellytyksistä annettujen säännösten kiertämiseksi.

17 §. Alkoholijuomien vähittäismyyntilupa ja sen myöntämisen edellytykset. Hallitus esittää, että alkoholijuomien vähittäismyyntilupaa koskeva enimmäistilavuusprosentti nostettaisiin 4,7 tilavuusprosentista 5,5 tilavuusprosenttiin. Sosiaali- ja terveysvaliokunta toteaa, että nostolla olisi edellä mietinnössä esitettyjä sosiaalisia ongelmia sekä haitallisia vaikutuksia kansanterveyteen ja -talouteen sekä turvallisuuteen. Näin ollen valiokunta esittää, että alkoholijuomien vähittäismyyntilupaa koskevaa enimmäistilavuusprosenttia ei nosteta, vaan se säilytetään nykysääntelyn mukaisena 4,7 tilavuusprosenttina. Tilavuusprosentin pitäminen nykyisessä on erityisen tärkeää alkoholin aiheuttamien haittojen ehkäisemiseksi etenkin, kun ehdotetulla lailla samaan aikaan puretaan muita alkoholin vähittäismyyntiin liittyviä normeja, kuten esimerkiksi valmistustapaa koskeva rajoitus sekä ravintoloiden ulosmyyntikielto.

20 §. Anniskelu tilaisuuksissa ja tapahtumissa. Sosiaali- ja terveysvaliokunta toteaa, että hallituksen esityksen mukainen sääntely keventää anniskeluravintoloiden mahdollisuuksia anniskella yritystilaisuuksissa ja erilaisissa tapahtumissa, mutta ei ota riittäväällä tavalla huomioon sellaisia elämys-, luontomatkailu- ja safari-yrityksiä tai vastaavia, joiden ohjelmat tapahtuvat pääsääntöisesti luonnossa ja joiden yhteyteen saattaa liittyä pienimuotoista anniskelua. Ehdotuksen mukaan tilaisuuksia ja tapahtumia koskeva paikkakohtainen ennakoilmoitus anniskelusta tulisi tehdä jokaisesta tällaisesta erä- tai luontomatkailutarjoilusta taikka muusta vastaavasta erikseen. Valiokunta pitää perusteltuna, että tilanteissa, joissa on kyse ennalta nimetystä seurueesta, jolle järjestetään retkeilypalvelua, on sallittua, että yhdellä ilmoituksella voidaan esittää kaikki matkai-

Valiokunnan mietintö StVM 24/2017 vp

lijoille tarjolla ja käytössä olevat reitit enintään vuodeksi kerrallaan. Tällaiseksi retkeilypalveluksi katsotaan pääasiassa luonnossa tapahtuvat ennalta suunniteltuja reittejä etenevät erilaiset elämys-, eräretkeily- ja safaripalvelut. Kyseisen muutoksen johdosta myös 13 §:n 1 momentin anniskelualueen määrittelyä on tarpeen täsmentää sellaiseksi, että se huomioi paremmin myös edellä kuvatut retkeilypalvelut.

Lisäksi valiokunta ehdottaa, että edellä mainitun muutoksen johdosta ehdotetun 20 §:n 2 momentissa ollut asetuksenantovaltuus siirretään pykälän uudeksi 3 momentiksi.

26 §. Vähittäismyyntipaikka ja vähittäismyyntiluvan myöntäminen. Koska sosiaali- ja terveysvaliokunta esittää, että 17 §:n 1 momentin vähittäismyyntin tilavuusprosentti säilytetään nyky sääntelyn mukaisena 4,7 tilavuusprosenttina, esittää valiokunta, että myös 26 §:n 2 momentin viittaussäännös kyseiseen pykälään muutetaan vastaavasti.

37 §. Vähittäismyynti- ja anniskelukiellot. Perustuslakivaliokunta ja lakivaliokunta ovat pitäneet liian väljänä säännöksen sanamuotoa, jonka mukaan rangaistusuhkainen alkoholijuomien vähittäismyynti- ja anniskelukiello koskee tilannetta, jossa on "aihetta olettaa" alkoholijuoman luvatonta luovuttamista tai välittämistä. Valiokunta ehdottaa pykälän täsmentämistä lakivaliokunnan esityksen mukaisesti siten, että säännöksessä käytetään tarkkarajaisempaa muotoilua "on perusteltu syy olettaa".

38 §. Vähittäismyyntin ja anniskelun henkilökunta. Pykälän 2 momentin mukaan vähittäismyynti- ja anniskelupaikassa tulee olla paikalla luvanhaltijan edustajana vastaava hoitaja tai muu tähän tehtävään määrätty 18 vuotta täyttänyt henkilö. Ehdotuksen mukaan 16 vuotta täyttänyt henkilö saa myydä alkoholijuomia vastaavan henkilön tai muun tehtävään nimetyn henkilön valvonnan alaisena.

Valiokunta ehdottaa säännöksen selkeyttämistä siten, että vähittäismyyntissä ja anniskelussa myyjälle säädetään yleinen 18 vuoden ikäraja. Valiokunta ehdottaa ikärajaan kahta poikkeusta. Alkoholijuomien luvanvaraisessa vähittäismyyntissä 16 vuotta täyttänyt saa myydä alkoholijuomia vain täysi-ikäisen vastaavan hoitajan välittömän valvonnan alaisena. Myös alkoholijuomien anniskelussa 16 vuotta täyttänyt henkilö saa valiokunnan ehdotuksen mukaan myydä alkoholijuomia vain täysi-ikäisen vastaavan hoitajan välittömän valvonnan alaisena.

40 §. Henkilöllisyyden todistaminen. Ehdotettu 40 § edellyttää laissa säädetyn myynti- ja anniskelun todistamiseen viranomaisen myöntämää kuvallista henkilökorttia, ajokorttia tai passia. Asiakkaiden henkilöllisyyden ja iän tarkistamisen yhteydessä on voinut esiintyä tilanteita, joissa ulkomaalaisen henkilön asiakirjaa ei ole hyväksytty. Säännöksen tarkoituksena ei myöskään ole varmistua asiakkaan henkilöllisyydestä, vaan ratkaisevaa on asiakkaan ikä. Valiokunta ehdottaa pykälää selkeytettäväksi siten, että siinä ei luetella tyhjentyvästi sallittuja iän todistamiseen kelpaavia asiakirjoja. Iän voi valiokunnan ehdotuksen mukaan todistaa edellä mainittujen asiakirjojen lisäksi viranomaisen myöntämällä muulla luotettavalla kuvallisella asiakirjalla. Tällaisia voivat olla esimerkiksi muukalaispassi ja pakolaisen matkustusasiakirja.

44 §. Jatkoaikailmoitus. Valiokuntakäsittelyssä on tullut esiin, että lakiehdotuksen 3 momentin kielto anniskelun jatkamisesta ulkotiloissa klo 1.30 jälkeen ei vastaa nykyistä käytäntöä eikä

Valiokunnan mietintö StVM 24/2017 vp

muutosta ole esityksessä perusteltu. Valiokunta ehdottaa pykälään uutta 2 momenttia, jonka mukaan lupaviranomainen voi myöntää luvan ulkotiloissa tapahtuvan anniskelun jatkamiseen, jos anniskelusta ei voi syntyä terveyshaittaa asuinympäristössä. Luvan voi myöntää myös anniskelun aloittamiseen klo 7 alkaen, mitä on pidetty tarkoituksenmukaisena majoitusliikkeiden aamiaistarjoilun kannalta.

Lakiehdotuksen 3 momentin mukaan lupaviranomainen saa rajoittaa ravitsemisliikkeen anniskeluaikaa terveyshaittaa koskevan edellytyksen täytyessä. Perustuslakivaliokunta katsoi, että olisi perusteltua lisätä huomautuksen tai varoituksen antamista koskeva edellytys, ettei kiellon kautta syntyvä elinkeinovapauden rajoitus muodostu toimijan kannalta ennakoimattomaksi. Sosiaali- ja terveysvaliokunta pitää selvänä, että käytännössä luvanhaltijan omat toimenpiteet seuraavat viranomaisen yhteydenotosta ja ongelman selvittelystä. Valiokunta ehdottaa, että säännöksessä (4 mom.) selkeästi todetaan, että luvanhaltijan toimenpiteiden toteuttamiselle annetaan terveyshaitan tiedoksi antamisen jälkeen kohtuullinen aika ennen rajoituksen määrittämistä.

Perustuslakivaliokunta ei ole pitänyt täysin asianmukaisena lakiehdotuksen 4 momenttia, jossa anniskeluluvan haltijoiden elinkeinovapautta voitaisiin rajoittaa kunnan päätöksellä "asukkaiden turvallisuuden edistämisen" perusteella. Kunnan oikeus rajoittaa anniskelun jatkoaikoja on perustuslakivaliokunnan mukaan yleisluontoinen ja tulkinnanvarainen, minkä lisäksi säännöksen asettama kynnyks on matala. Valiokunta kiinnitti erityisesti huomiota siihen, että toimivalta on kytketty turvallisuuden edistämiseen eikä turvallisuuden vaarantumiseen tai häiriöiden ilmeneeseen. Myös kiellon ajallinen kesto näytti valiokunnan mukaan jäävän täysin kunnan vapaaseen harkintaan. Lausunnon mukaan alkoholilakiehdotuksen 4 momenttia on syytä täsmentää ja tarkentaa sekä rajata toimivalta objektiivisempiin kriteereihin. Sosiaali- ja terveysvaliokunta ehdottaa, että 5 momentiksi siirtyvässä säännöksessä kunnan oikeus jatkoaikojen rajoittamiseen kytketään yleiselle järjestykselle ja turvallisuudelle aiheutuvaan vähäistä suurempaan haittaan ja rajataan kielto mahdollisuus koskemaan aluetta, johon haitta kohdistuu. Valiokunta toteaa, että kunnalliseen itsehallintoon kuuluu oikeus milloin tahansa peruuttaa rajoitus tai lieventää sitä.

45 §. Anniskelun valvonta eräissä tapauksissa. Ehdotetun säännöksen mukaan anniskelupai-kassa tulee olla järjestyksenvalvoja jokaista alkavaa sataa asiakasta kohti, jos anniskelua jatke-taan klo 1.30 jälkeen. Kaavamaista vaatimusta on pidetty kohtuuttomana erityisesti pienten ravintoloiden kannalta, vaikka säännöksessä on lupaviranomaisen poikkeusmahdollisuus. Valiokunta ehdottaa, että 1 momentista poistetaan sana "yksinomaan", mikä tarkoittaa, että järjestyksenvalvojalla voi olla muitakin kuin valvontaan liittyviä tehtäviä. Lupaviranomainen voi pienentää tai poistaa järjestyksenvalvojen määrää koskevan vaatimuksen tai edellyttää pääsääntöä useampia järjestyksenvalvoja säännöksessä mainittujen edellytysten täytyessä.

49 §. Vähittäismyynnin ja anniskelun velvoitteet. Lakiehdotuksen 57 §:n 2 momentin perusteella vähittäismyynnissä tai anniskelussa vastaavalla hoitajalla tai muulla nimetyllä henkilöllä tulee olla alkoholilain tuntemista osoittava todistus. Tällaista todistusta ei ole tarkoituksenmukaista vaatia kansainvälisessä liikenteessä olevien vesi- ja ilma-alusten henkilökunnalta, minkä vuoksi valiokunta ehdottaa 2 momenttiin tätä tarkoittavaa muutosta.

Valiokunnan mietintö StVM 24/2017 vp

50 §. Markkinoinnin sääntely. Eduskunta on hallituksen esityksen HE 82/2017 vp käsittelyn yhteydessä muuttanut tietoyhteiskuntakaaren nimikkeen laiksi sähköisen viestinnän palveluista. Valiokunta ehdottaa tämän vuoksi 2 momentin 8 kohdan viitaussäännöksen muuttamista.

58 §. Alkoholilain tuntemista osoittavan todistuksen myöntäminen. Valiokunta ehdottaa 3 momentin asetuksenantovaltuuden täydentämistä, jotta Ahvenanmaalla myönnetyllä todistuksella voidaan toimia vastaavana hoitajana tai muuna tehtävään nimettynä henkilönä myös muualla Suomessa.

71 §. Seuraamusmaksu. Lakivaliokunta on kiinnittänyt huomiota siihen, että seuraamusmaksun määräämättä jättäminen on pykälän 2 momentin sanamuodon mukaan harkinnanvaraista ("maksu voidaan jättää määräämättä"). Lakivaliokunta on katsonut, että seuraamusmaksun määräämättä jättämisen on perusteltua olla sidottua harkintaa siten, että seuraamusmaksu on jätettävä määräämättä säännöksessä määriteltyjen edellytysten täytyessä.

Lakivaliokunta kiinnittää lisäksi huomiota siihen, että säännöksen määräämättä jättämisen edellytyksissä edellytetään sekä menettelyn vähäisyyttä että sen lisäksi esimerkiksi seuraamuksen kohtuuttomuutta omavalvontasuunnitelman noudattaminen huomioon ottaen. Valiokunta katsoo, että säännöstä tulee tarkistaa siten, että kriteerit ovat vaihtoehtoisia niin, että seuraamus jätetään määräämättä, jos menettelyä on pidettävä vähäisenä tai jos sen määrääminen on säännöksessä mainitut seikat huomioon ottaen kohtuutonta.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta ehdottaa pykälän 2 momentin muuttamista lakivaliokunnan ehdotamalla tavalla.

72 §. Luvan peruuttaminen. Pykälä sisältää säännökset luvan peruuttamisesta. Luvan peruuttaminen ilman aikaisemmin määrättyjä seuraamuksia on sen mukaan mahdollista tiukemmin edellytyksin kuin voimassa olevassa laissa eli vain pykälän 2 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa. Säännöksen sanamuodon mukaisesti luvan peruutusmahdollisuus ilman edeltäviä seuraamuksia koskee siten vain poikkeuksellisen vakavia tilanteita. Lisäksi säännös mahdollistaa luvan peruuttamisen vain pysyvästi.

Lakivaliokunnan mielestä mahdollisuus luvan peruuttamiseen määrääjäksi ilman aiemmin määrättyjä seuraamuksia voisi olla tarpeen sellaisissa selvästi vakavissa tilanteissa, jotka eivät kuitenkaan vielä täytä pykälän 2 momentissa tarkoitettuja luvan pysyvän peruuttamisen edellytyksiä ja joissa ihmisten terveydelle ei ole aiheutettu momentissa tarkoitetuilla tavoin vakavaa vaaraa. Tällaisia tilanteita voisivat olla esimerkiksi tapaukset, joissa anniskelupaikassa on merkittävä määrä alaikäisiä selvästi päihtyneenä, tai tietyt tilanteet liittyen huomattavaan tulonsalaukseen eli kassan ohi myyntiin. Yksittäisen alaikäisen pääseminen valvonnan ohi anniskelupaikkaan sen sijaan ei valiokunnan mukaan täyttäisi tilanteelta edellytetyn vakavuuden vaatimusta, eikä näin ollen mahdollistaisi välitöntä luvan peruutusta määrääjäksi.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta ehdottaa, että luvan määräaikainen peruuttaminen lakivaliokunnan tarkoittamalla tavalla säädetään seuraamukseksi esimerkiksi tilanteessa, jossa luvanhaltija rikkoo alkoholilaisissa säädettyjä olennaisia velvollisuuksiaan tavalla, joka osoittaa ilmeistä piittaamattomuutta 56 §:ssä tarkoitettuja velvollisuuksia kohtaan. Edellytyksenä olisi, että rikkomukset

Valiokunnan mietintö StVM 24/2017 vp

kohdistuisivat useampaan kuin yhteen lakisääteiseen velvollisuuteen ja lisäksi, että kyseiset velvollisuudet olisivat olennaisia. Toiminnan tulisi myös osoittaa ilmeistä piittaamattomuutta oma-valvontaa koskevia velvollisuuksia kohtaan. Määräaikaisen luvan peruuttamisen tarkoitus olisi keskeyttää edellä kuvattu toiminta ja antaa luvanhaltijalle tilaisuus saattaa toiminta jälleen lain edellyttämälle tasolle.

81 §. Muutoksenhaku Sosiaali- ja terveystieteiden lupa- ja valvontaviraston ja aluehallintoviraston päätökseen. Perustuslakivaliokunta on kiinnittänyt huomiota siihen, että pykälään ei sisälly valitusoikeuden rajoittamista oikeuskäytännön yhtenäisyyden ylläpitoon liittyviin perusteisiin. Valiokunta on pitänyt selvänä, että muutoksenhakuoikeutta tulee rajata, jotta ehdotus olisi paremmin sopusoinnussa perustuslain 21 §:n kanssa. Oikeuskäytännön yhtenäisyyden ylläpitoon kohdistuvan rajauksen lisääminen säännökseen olisi perusteltua myös valituslupajärjestelmän tarkoituksen kannalta.

Lakivaliokunta katsoo, että perustuslakivaliokunnan tarkoittama viranomaisen valitusoikeuden rajoittaminen oikeuskäytännön yhtenäisyyden ylläpitämiseen on tarkoituksenmukaisinta toteuttaa siten, että pykälän 2 momentin loppuun lisätään virke, jonka mukaan viranomaiselle voidaan myöntää valituslupa vain hallintolainkäyttölain 13 §:n 2 momentin 1 kohdan eli juuri oikeuskäytännön yhtenäisyyteen liittyvällä perusteella. Näin asiallisesti sama kriteeri ei tule arvioitavaksi kahdessa eri yhteydessä. Sosiaali- ja terveystieteiden valiokunta ehdottaa pykälän 2 momenttia muutettavaksi lakivaliokunnan esittämällä tavalla.

86 §. Alkoholipitoisten aineiden poisottaminen, haltuunotto ja hävittäminen. Pykälän 1 momentissa säädetään alkoholipitoisten aineiden poisottamisesta. Sekä hallinto- että lakivaliokunta ovat katsoneet, että säännöksessä tulisi mahdollistaa myös poliisilain 2 luvun 10 §:n 2 momentin perusteella kiinniotetun henkilön alkoholipitoisten aineiden poisotto. Kyseinen momentti koskee kiinniottamista rikoksilta ja häiriöiltä suojaamisen perusteella. Valiokunnat toteavat, että myös tällä perusteella kiinniotetut henkilöt ovat usein päihtyneitä ja heillä voi olla hallussaan alkoholipitoisia aineita. Sosiaali- ja terveystieteiden valiokunta ehdottaa hallinto- ja lakivaliokunnan esittämien perusteiden, että 1 momenttiin lisätään viittaus poliisilain 2 luvun 10 §:n 2 momentin perusteella kiinniotettuihin henkilöihin.

Hallintovaliokunta on painottanut, että poisotettuihin alkoholijuomiin liittyvien poliisin toimenpiteiden tulee olla mahdollisimman kevyitä ja toimivia hallinnollisten prosessien kannalta. Valiokunnan näkemyksen mukaan poliisille ei pidä asettaa esityksen mukaista 12 tunnin tai 30 vuorokauden alkoholijuoman säilytysvelvollisuutta. Säännöksen noudattaminen esityksen mukaisessa muodossa lisäisi merkittävästi poliisin työtä säilöäpitopaikoissa. Lisäksi säännöksestä aiheutuisi poliisille tarve järjestää alkoholijuomille asianmukaiset säilytystilat sekä siihen liittyvä kirjantallennus.

Sosiaali- ja terveystieteiden valiokunta ehdottaa, ettei pykälän 2 momentissa säädetä poliisille velvoitetta säilyttää pois otettuja alkoholijuomia vaan ne voidaan luovuttaa henkilölle säilöäoton tai muun henkilökohtaiseen vapauteen kohdistuvan toimenpiteen päättyessä.

Valiokunnan mietintö StVM 24/2017 vp

Hallinto- ja lakivaliokunta ovat lisäksi esittäneet, että pykälän 5 momenttiin sisältyvä ilmaisu "koska on syytä olettaa" tarkistettaisiin syyttömyysolettaman paremmin huomioivaan muotoon "jos on syytä olettaa".

Sosiaali- ja terveysvaliokunta ehdottaa pykälän 1 ja 5 momenttia muutettaviksi hallinto- ja lakivaliokuntien ehdottamalla tavalla.

87 §. Tarkastus ja etsintä. Pykälän 1 momentissa säädetään alaikäiseen kohdistuvasta tarkastusvaltuudesta epäiltäessä alkoholijuoman hallussa pitämiseen liittyvää rikkomusta. Sekä perustuslakivaliokunta että hallinto- ja lakivaliokunta ovat huomauttaneet, että momentissa oleva viittaus 90 §:n 4 momentin 1 kohtaan on ilmeisen virheellinen, sillä viitatussa kohdassa ei kielletä alkoholin hallussapitoa alaikäisenä, vaan sen mukaan rangaistavaa on, jos 85 §:n 1 momentissa tarkoitettujen paikan omistaja, tilaisuuden toimeenpanija tai järjestyksenvalvoja sallii alkoholijuoman nauttimisen momentissa tarkoitettussa paikassa 85 §:n 3 momentin vastaisesti. Lakiehdotuksen 90 §:n 6 momentti sen sijaan koskee tilanteita, joissa alaikäinen pitää hallussaan alkoholijuomaa. Näin ollen 87 §:n 1 momentissa oleva viittaus tulee olla 90 §:n 4 momentin 1 kohdan sijasta 90 §:n 6 momenttiin.

Perustuslakivaliokunta on todennut, että ehdotettu säännös alaikäiseen kohdistuvasta tarkastuksesta ei täysin vastaa perustuslakivaliokunnan käytäntöä, ja pitänyt selvästi asianmukaisempana rajata tarkastusvaltuus koskemaan vain rikkomuksesta epäillyn lapsen mukana olevia tavaroita, kuten laukkuja ja kasseja. Lakivaliokunta on kuitenkin pitänyt perusteltuna voimassa olevaa ja nyt ehdotettua asiallisesti voimassa olevaa säännöstä vastaavaa 87 §:n 1 momentin sisältämää tarkastusoikeutta koskevaa erityissäännöstä, jossa täsmällisesti ja tarkkarajaisesti säännellään tarkastusoikeuden edellytyksistä ja rajoista siinä tarkoitettussa erityistilanteessa.

Lisäksi lakivaliokunnan mukaan pykälän 1 momenttiin on perusteltua lisätä viittaus 5. lakiehdotuksessa tarkoitettuun rikesakkorikkomuksista annetun lain 17 §:n 3 kohtaan, sillä alkoholilain 90 §:n 6 momentin mukaisesti tarkoitus on, että rikesakosta ainoana rangaistuksena 83 §:n 2 momentin vastaisesta alkoholijuoman hallussa pitämisestä säädetään rikesakkorikkomuksista annetussa laissa (986/2016).

Lakivaliokunta esittää lisäksi 2 momenttia tarkistettavaksi selvyuden vuoksi siten, että siinä viitattaisiin pakkokeinolain 8 lukuun vain noudatettavan menettelyn osalta.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta ehdottaa lakivaliokunnan lausunnossa tarkemmin selostetuun perusteisiin, että pykälän 1 ja 2 momenttia muutetaan lakivaliokunnan ehdottamin tavoin.

90 §. Rangaistussäännökset. Pykälän 4 momentin 2 kohdassa ehdotetaan säädettäväksi rangaistavaksi tilanne, jossa henkilö käyttää toisen henkilökorttia, passia, ajokorttia tai muuta viranomaisen antamaa todistusta ikänsä todistamiseen erehdyttääkseen alkoholijuomien vähittäismyynnin tai anniskelun valvontaa suorittavaa henkilökuntaa. Ehdotettu rangaistussäännös on nykytilaan nähden uusi.

Perustuslakivaliokunta on katsonut, ettei ole selvää, onko toisen henkilön henkilöllisyystodistuksen käytön kriminalisointia koskevalle ehdotukselle painavaa yhteiskunnallista ja perusoikeusjär-

Valiokunnan mietintö StVM 24/2017 vp

jestelmän kannalta hyväksyttävää perustetta ottaen erityisesti huomioon, että kriminalisointi kohdistuu alaikäisiin.

Lakivaliokunta on katsonut, että ehdotetulle kriminalisoinnille ei ole painavaa yhteiskunnallista tarvetta eikä se muutoinkaan täytä yleisten kriminalisointiperiaatteiden vaatimuksia. Ehdotus on myös suhteellisuusperiaatteen vastainen erityisesti siksi, että se kohdistuu lähes yksinomaan alaikäisiin.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta ehdottaa rangaistussäännöksen poistamista ehdotuksesta, mikä merkitsee sitä, että toisen henkilöllisyystodistuksen käyttäminen ei ole kiellettyä eikä rangaistavaa. Toisen henkilötietojen käyttämistä voidaan joka tapauksessa arvioida rikoslain 38 luvun 9 b §:ssä tarkoitettuna identiteettivarkautena. On huomattava, että alaikäisen alkoholinkäytön johdosta on olosuhteista riippuen yleensä syytä tehdä lastensuojelulain 25 §:n mukainen lastensuojeluilmoitus. Esimerkiksi poliisilla ja nuorisotoimella on ilmoitusvelvollisuus, jonka yhtenä edellytyksenä on lapsen oma käyttäytyminen.

Pykälän 6 momentissa säädetään alkoholilain vastaisista teoista, joiden ainoasta rangaistuksesta säädetään rikesakkorikkomuksista annetussa laissa (986/2016). Momentissa ehdotetaan 83 §:n 2 momentissa tarkoitettua alkoholijuomien hallussapitoa koskevan ikärajasääntelyn vastainen menettely rikesakolla rangaistavaksi. Lakivaliokunta katsoo, että maahantuonnin ikärajoja koskevien sääntöjen rikkominen on moitittavuudeltaan varsin rinnasteinen hallussapidon ikärajasääntelyn rikkomisen kanssa. Tästä syystä maahantuonnin ikärajoja koskevista rikkomuksista on perusteltua säännellä hallussapidon ikärajaa koskevia rikkomuksia vastaavalla tavalla. Siten pykälän 6 momentissa on aiheellista viitata myös lain 33 §:ään.

Perustuslakivaliokunta on lausunnossaan viitannut lakiehdotuksen 83 §:n 2 momentissa tarkoitettuun alkoholijuomien hallussapitoa koskevaan ikärajasääntelyyn sekä siihen, että lakiehdotuksen 90 §:n 6 momentissa säädetään rikesakosta ainoana rangaistuksena 83 §:n 2 momentin vastaisesta alkoholijuoman hallussa pitämisestä. Perustuslakivaliokunta on arvioinut, ettei alkoholilakiehdotus sisällä lainkaan varsinaista rangaistussäännöstä alaikäisen alkoholin hallussapidon osalta. Perustuslakivaliokunnan tavoin lakivaliokunta on katsonut, että perustuslakivaliokunnan huomion johdosta 6 momenttia on perusteltua tarkistaa siten, että siinä viitataan nykyistä täsmällisemmin kaikkien momentissa tarkoitettujen rikesakkorikkomusten rangaistavuuteen.

91 §. Kuulemisvelvollisuus. Pykälässä viitataan viralliseen syyttäjään. Lakivaliokunta toteaa teknisenä huomiona, että pykälässä tulee käyttää ilmaisua "syyttäjä". Edellä 90 §:n 4 momenttiin ehdotettu muutos edellyttää myös säännösviittauksen muuttamista.

92 §. Voimaantulo.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta yhtyy hallintovaliokunnan näkemykseen siitä, että lain toimeenpanolle sekä asetuksenantovaltuuksien toteuttamiselle on varattava riittävä aika. Valiokunta kuitenkin toteaa, että niiltä osin kuin ehdotettujen lakien voimaantulo on mahdollista jo heti vuoden 2018 alusta, ne on perusteltua saattaa tuolloin voimaan. Näin ollen sosiaali- ja terveysvaliokunta esittää lain porrastettua voimaantuloa siten, että laki kokonaisuutena tulee voimaan 1.3.2018,

Valiokunnan mietintö StVM 24/2017 vp

mutta sitä sovelletaan 93 §:n siirtymäsäännöksen mukaisesti porrastettuna ennen lain voimaantuloa.

93 §. Siirtymäsäännös. Laki on tarkoitus saattaa voimaan 1.3.2018. Jotta juomasekoitusten vähittäismyynti olisi sallittua jo 1.1.2018 alkaen, pykälän 1 momentissa on tarpeen säätää siitä, että voimassa olevan lain 14 §:n 1 momentissa tarkoitetut vähittäismyyntiluvat ovat voimassa tämän lain mukaisina ja että uusia lupia voidaan myöntää tämän lain perusteella 1.1.2018 alkaen. Vuoden alusta voitaisiin myöntää uuden lain mukaisia lupia käsityöläisöluiden valmistukseen, harjoittaa väkevien alkoholijuomien vientimarkkinointia säännöksessä rajatulla tavalla sekä ilmoittaa tarjoushinnasta anniskelupaikan ulkopuolella.

5. Laki rikesakkorikkomuksista annetun lain 17 §:n muuttamisesta

17 §. Alkoholirikkomukset. Edellä alkoholilain 90 §:n 6 momenttiin ehdotettu muutos edellyttää myös 5. lakiehdotuksen 17 §:n muuttamista.

14. Laki tietoyhteiskuntakaaren 217 §:n muuttamisesta

Eduskunta on hallituksen esityksen HE 82/2017 vp käsittelyn yhteydessä muuttanut tietoyhteiskuntakaaren nimikkeen laiksi sähköisen viestinnän palveluista. Valiokunta ehdottaa tämän vuoksi lakiehdotuksen nimikkeen ja johtolauseen muuttamista.

LA 4/2016 vp, LA 8/2016 vp ja LA 34/2017 vp. Valiokunta ehdottaa, että aloitteet hylätään, koska valiokunta ehdottaa alkoholilain 17 §:n hyväksymistä mietinnön mukaisena.

LA 6/2016 vp. Valiokunta ehdottaa, että aloite hylätään, koska valiokunta ehdottaa 85 §:n hyväksymistä hallituksen esityksen mukaisena.

LA 12/2016 vp. Valiokunta ehdottaa, että aloite hylätään, koska valiokunta ehdottaa 50 §:n hyväksymistä sisällöltään hallituksen esityksen mukaisena.

LA 42/2017 vp. Valiokunta ehdottaa, että aloite hylätään, koska alkoholilakiehdotukseen ei sisälly aloitteessa esitettyä velvoitetta.

TPA 3/2015 vp. Valiokunta ehdottaa, että aloite hylätään, koska valiokunta ehdottaa alkoholilain kokonaisuudistuksen hyväksymistä mietinnön mukaisena.

Sosiaali- ja terveysvaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy muuttamattomana hallituksen esitykseen HE 100/2017 vp sisältyvät 2.—4., 6.—13. ja 15.—24. lakiehdotuksen.

Eduskunta hyväksyy muutettuna hallituksen esitykseen HE 100/2017 vp sisältyvät 1., 5. ja 14. lakiehdotuksen. (Valiokunnan muutosehdotukset)

Valiokunnan mietintö StVM 24/2017 vp

Eduskunta hylkää lakialoitteisiin LA 4/2016 vp, LA 6/2016 vp, LA 8/2016 vp , LA 12/2016 vp, LA 34/2017 vp ja LA 42/2017 vp sisältyvät lakiehdotukset.

Eduskunta hylkää toimenpideoitteen TPA 3/2015 vp.

Eduskunta hyväksyy yhden lausuman. (Valiokunnan lausumaehdotus)

Valiokunnan muutosehdotukset

1.

Alkoholilaki

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Yleiset säännökset

1 §

Lain tarkoitus

Tämän lain tarkoituksena on vähentää alkoholipitoisten aineiden kulutusta rajoittamalla ja valvomalla niihin liittyvää elinkeinotoimintaa alkoholin käyttäjilleen, muille ihmisille ja koko yhteiskunnalle aiheuttamien haittojen ehkäisemiseksi.

2 §

Lain soveltamisala

Tätä lakia sovelletaan alkoholipitoisten aineiden valmistukseen, maahantuontiin, maastaviennin, kuljetukseen, myyntiin ja muuhun luovuttamiseen, käyttöön, hallussapitoon ja markkinointiin.

Alkoholipitoisiin aineisiin, jotka ovat elintarvikkeita, sovelletaan elintarvikelakia (23/2006) siltä osin kuin tässä laissa ei toisin säädetä.

Tätä lakia ei sovelleta alkoholipitoisiin aineisiin, jotka ovat lääkelaisissa (395/1987) tarkoitettuja lääkkeitä tai lääkevalmisteita.

Valiokunnan mietintö StVM 24/2017 vp

3 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

- 1) *alkoholipitoisella aineella* sellaista ainetta ja tuotetta, joka sisältää enemmän kuin 1,2 tilavuusprosenttia etyylialkoholia;
- 2) *alkoholijuomalla* juotavaksi tarkoitettua alkoholipitoista ainetta, joka sisältää enintään 80 tilavuusprosenttia etyylialkoholia;
- 3) *miedolla alkoholijuomalla* alkoholijuomaa, joka sisältää enintään 22 tilavuusprosenttia etyylialkoholia;
- 4) *väkevällä alkoholijuomalla* alkoholijuomaa, joka sisältää enemmän kuin 22 tilavuusprosenttia etyylialkoholia;
- 5) *väkiviinalla* etyylialkoholia ja etyylialkoholin vesiliuosta, joka sisältää enemmän kuin 80 tilavuusprosenttia etyylialkoholia;
- 6) *vahvasti denaturoidulla väkiviinalla* alkoholin ja alkoholijuomien valmisteverojen rakenteiden yhdenmukaistamisesta annetun neuvoston direktiivin 92/83/ETY 27 artiklan 1 kohdan a alakohdan mukaisesti nautittavaksi kelpaamattomaksi tehtyä väkiviinaa;
- 7) *lievästi denaturoidulla väkiviinalla* 6 kohdassa mainitun direktiivin 27 artiklan 1 kohdan b alakohdan mukaisesti nautittavaksi kelpaamattomaksi tehtyä väkiviinaa;
- 8) *alkoholivalmisteella* alkoholipitoista ainetta, joka ei ole alkoholijuoma eikä väkiviina ja joka voi olla denaturoitu;
- 9) *valmistuksella* etyylialkoholin valmistusta käymisen avulla tai muulla tavalla sekä etyylialkoholia sisältävän liuoksen väkevoimistä tislamalla tai muulla vastaavalla tavalla;
- 10) *tukkumyynnillä* alkoholipitoisen aineen myyntiä jälleenmyyntiä tai jatkokäsittelyä varten;
- 11) *alkoholijuoman vähittäismyynnillä* alkoholijuoman myyntiä nautittavaksi muualla kuin myyjän hallitsemisissa tiloissa tai myyjän järjestämässä valvonnassa;
- 12) *alkoholijuoman anniskelulla* alkoholijuoman myyntiä nautittavaksi myyjän hallitsemisissa tiloissa tai myyjän järjestämässä valvonnassa;
- 13) *alkoholiyhtiöllä* valtion kokonaan omistamaa osakeyhtiötä, jonka tehtävänä on huolehtia sille tässä laissa yksinoikeudeksi säädetyn vähittäismyynnin harjoittamisesta;
- 14) *tilaviinillä* oikeudellisesti ja taloudellisesti muista alkoholijuomien valmistajista riippumattomassa valmistuspaikassa, jossa kalenterivuoden aikana tuotettujen alkoholijuomien määrä on enintään 100 000 litraa ja joka toimii maatalouden harjoittamisen yhteydessä ja fyysisesti erillään muista alkoholijuomien valmistuspaikoista eikä harjoita lisenssivalmistusta, yksinomaan käymisen avulla marjoista, hedelmistä ja muista kasvosista paitsi rypäleistä ja viljatuotteista valmistettua enintään 13 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävää alkoholijuomaa;
- 15) *käsityöläisoluella* oikeudellisesti ja taloudellisesti muista alkoholijuomien valmistajista riippumattomassa panimossa, jossa kalenterivuoden aikana tuotettujen alkoholijuomien määrä on enintään 500 000 litraa ja joka toimii fyysisesti erillään muista alkoholijuomien valmistajista eikä harjoita lisenssivalmistusta, yksinomaan käymisen avulla valmistettua enintään 12 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävää alkoholijuomaa, joka on valmistettu mallastetuista tai mallastamattomista viljatuotteista ja jonka valmistuksessa ei ole käytetty muita valmistusaineita kuin muiden kasvien jyviä, sokeria, humalaa ja muita käymiseen osallistuvia kasvosia ja mausteita, ja joka voi olla tiettyjen nimitysten kirjaamisesta maataloustuotteiden ja elintarvikkeiden erityisluonnetta koskevista todistuksista annetussa neuvoston asetuksessa (ETY) N:o 2082/92 säädet-

Valiokunnan mietintö StVM 24/2017 vp

tyyn erityisluonnetta koskevien todistusten rekisteriin annetun asetuksen (EY) N:o 2301/97 liitteen täydentämisestä annetussa komission asetuksessa (EY) N:o 244/2002 tarkoitettua sahtia;

16) *markkinoinnilla* mainontaa, epäsuoraa mainontaa ja muuta myynninedistämistoimintaa; epäsuoraa mainontaa on erityisesti tuotteen myynninedistäminen muun hyödykkeen mainonnan yhteydessä siten, että muun hyödykkeen tunnuksena käytetään sellaisenaan tai tunnistettavasti muunnettuna tuotteen tai sen myyjän vakiintunutta tunnusta tai että muun tuotteen mainonnasta muutoin välittyy mielikuva tietyistä tuotteista tai sen myyjästä.

Tämän lain myyntiä koskevia säännöksiä sovelletaan myös elinkeinotoiminnassa tapahtuvaan alkoholipitoisen aineen vastiketta vastaan tapahtuvaan ja muun hyödykkeen tai palvelun yhteydessä markkinoituun alkoholipitoisen aineen välittämiseen ja luovuttamiseen, ellei tässä laissa toisin säädetä.

Jos kaksi tai useampi 1 momentin 14 ja 15 kohdassa tarkoitettu alkoholijuomien valmistaja harjoittaa keskenään tuotannollista tai toiminnallista yhteistyötä, sen ei katsota merkitsevän, että niiden välillä on oikeudellinen tai taloudellinen riippuvuusuhde. Tuotannolliseksi ja toiminnalliseksi yhteistyöksi katsotaan alkoholijuoman valmistuksessa tarvittavien raaka-aineiden ja tarvikkeiden hankinta sekä alkoholijuoman pakkaaminen, markkinointi ja jakelu. Tätä momenttia sovellettaessa edellytyksenä kuitenkin on, että yhteistyössä tuotettujen alkoholijuomien yhteismäärä ei ylitä tilaviinin valmistajien osalta 100 000 litraa ja käsityöläisluen valmistajien osalta 500 000 litraa.

Mitä säädetään valmistuksesta, koskee myös väkiviinan ja valmisteverotuslain (182/2010) mukaisesti verottoman alkoholijuoman jatkokäsittelyä ja astiointia.

4 §

Hyvän tavan vastaisten toimien kieltö

Alkoholipitoisten aineiden valmistuksessa, maahantuonnissa, myynnissä ja markkinoinnissa ja niiden yhteydessä sopimuksen tai muun järjestelyn mukaisesti harjoitettavassa elinkeinotoiminnassa ei saa toimia hyvän tavan vastaisesti.

Toimea pidetään hyvän tavan vastaisena, jos se on selvästi ristiriidassa yleisesti hyväksytyjen yhteiskunnallisten arvojen kanssa ja erityisesti, jos siinä suhtaudutaan hyväksyvästi tai välinpitämättömästi terveyden vaarantamiseen alkoholin vaikutuksen alaisena taikka huumausaineilla, lääkevalmisteilla tai kemikaaleilla.

2 luku

Luvanvaraisuus

5 §

Luvanvarainen toiminta

Alkoholijuomia ei saa valmistaa eikä myydä ilman lupaa.

Väkiviinaa ei saa valmistaa, tuoda maahan, myydä, käyttää eikä pitää hallussa ilman lupaa.

Valiokunnan mietintö StVM 24/2017 vp

6 §

Poikkeukset luvanvaraisuudesta

Edellä 5 §:ssä säädetystä poiketen

- 1) enintään 2,8 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävien alkoholijuomien valmistus ja myynti on sallittu;
- 2) alkoholijuomien vähittäismyynti ja anniskelu ulkomaanliikenteessä on sallittu niin kuin 47 ja 48 §:ssä säädetään;
- 3) alkoholijuomien ja väkiviinan myynti vientiä varten on sallittu;
- 4) yksityinen henkilö saa valmistaa muutoin kuin tislaamalla kotitaloudessaan yksinomaan omaan käyttöönsä mietoja alkoholijuomia;
- 5) vahvasti denaturoidun väkiviinan maahantuonti, myynti, käyttö ja hallussapito on sallittu;
- 6) lievästi denaturoidun väkiviinan maahantuonti, myynti 53 §:ssä säädettyin rajoituksin, käyttö ja hallussapito on sallittu;
- 7) väkiviinan maahantuonti ja hallussapito on sallittu, jos sitä kuljetetaan varastoimatta Suomen alueen kautta toiseen maahan ja kauttakuljetuksesta on ennen maahantuloa tehty ilmoitus Tullille.

Alkoholiyhtiöllä on yksinoikeus alkoholijuomien vähittäismyyntiin 1 momentin 1—3 kohdassa ja 17 §:ssä säädettyin poikkeuksin.

7 §

Lupaviranomaiset

Alkoholijuomien vähittäismyynti- ja anniskeluluvan myöntää hakemuksesta se aluehallintovirasto, jonka toimialueella hakijan vähittäismyynti- tai anniskelupaikka sijaitsee. Jos vähittäismyynti tai anniskelu ei tapahdu tietyn aluehallintoviraston alueella, luvan myöntää hakijan kotipaikan aluehallintovirasto tai, jos hakijalla ei ole kotipaikkaa Suomessa, Etelä-Suomen aluehallintovirasto.

Muun luvan myöntää hakemuksesta Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto.

8 §

Lupahakemus

Lupahakemukseen on liitettävä 13—20 §:ssä tarkoitettujen luvan myöntämisen edellytysten arvioimiseksi tarpeellinen selvitys hakijasta, toiminnasta, sen vaikutuksista ja muista merkityksellisistä seikoista, joka ei jo ole lupaviranomaisen käytössä.

Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkemmat säännökset lupahakemuksen sisällöstä sekä hakemukseen liitettävistä selvityksistä.

Valiokunnan mietintö StVM 24/2017 vp

9 §

Luvan myöntäminen

Tämän lain mukainen lupa myönnetään toistaiseksi, ellei hakija ole hakenut määräaikaista lupaa, ellei toiminta ole luonteeltaan määräaikaista tai ellei lupaviranomainen katso perustellusta syystä, että lupa on myönnettävä enintään yhden vuoden ajaksi hakijan tai luvanvaraisen toiminnan edellytysten tai toiminnan vaikutusten seuraamiseksi.

Tässä laissa tarkoitettuihin lupiin ei sovelleta palvelujen tarjoamisesta annetun lain (1166/2009) 13 §:ää.

10 §

Luvan luovuttamiskielto

Tämän lain mukaista lupaa ja siihen sisältyviä oikeuksia ei saa myydä eikä muutoin luovuttaa kokonaan tai osittain toiselle.

11 §

Muutosten ilmoittaminen

Jos lupa on myönnetty oikeushenkilölle ja oikeushenkilön omistukseen, sopimukseen tai muihin järjestelyyn perustuva määräysvalta siirtyy, luvanhaltijan on ilmoitettava siitä lupaviranomaiselle kahden viikon kuluessa määräysvallan siirtymisestä.

Jos luvanhaltija päättää muuttaa toimintansa luonnetta tai laajuutta oleellisesti siten, että myönnetty lupa ei enää kata muuttunutta toimintaa, luvanhaltijan tulee hakea luvan muuttamista ennen muutoksen toteuttamista. Muutosta ei saa toteuttaa ennen kuin lupaviranomainen on hyväksynyt luvan muuttamisen.

12 §

Luvan myöntämisen yleiset edellytykset

Tämän lain mukainen valmistus-, maahantuonti-, käyttö-, tukkumyynti-, vähittäismyynti- ja anniskelulupa on myönnettävä elinkeinon harjoittamisen oikeudesta annetun lain (122/1919) 1 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettulle luonnolliselle henkilölle tai oikeushenkilölle, jolla on tässä laissa säädetyt hakijaan liittyvät ja toiminnan harjoittamiseen tarvittavat edellytykset.

13 §

Hakijaan liittyvät yleiset edellytykset

Luvan myöntämisen edellytyksenä on luonnolliselle henkilölle, että:

Valiokunnan mietintö StVM 24/2017 vp

1) hakija on täysi-ikäinen, hänen toimintakelpoisuuttaan ei ole holhoustoimesta annetun lain (442/1999) 18 §:n nojalla rajoitettu eikä hänelle ole mainitun lain 8 §:n 1 momentin nojalla määrätty edunvalvojaa;

2) hakija ei ole konkurssissa ja hän kykenee varallisuutensa puolesta huolehtimaan toiminnasta ja lakisääteisten velvollisuuksiensa täyttämistä;

3) hakija tunnetaan luotettavaksi ja hän on henkilökohtaisilta ominaisuuksiltaan tehtävään sopiva.

Luvan myöntämisen edellytyksenä on oikeushenkilölle, että

1) hakija ei ole konkurssissa ja se kykenee varallisuutensa puolesta huolehtimaan toiminnasta ja lakisääteisten velvollisuuksiensa täyttämistä;

2) sen hallintoelimiin kuuluvat henkilöt ja toimitusjohtaja sekä avoimessa yhtiössä yhtiömiehet ja kommandiittiyhtiössä vastuunalaiset yhtiömiehet täyttävät 1 momentin 1—3 kohdassa säädetyt edellytykset.

Luvan myöntämisen edellytykset eivät täyty edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitettulla tavalla, jos hakijan tai henkilön aikaisempi toiminta osoittaa kokonaisuutena hakijan tai henkilön ilmeisen sopimattomaksi harjoittamaan tämän lain mukaista elinkeinotoimintaa.

Edellä 3 momentissa tarkoitettuna aikaisempaan toimintana pidetään sitä, että

1) hakija tai henkilö on huomattavissa määrin tai toistuvasti laiminlyönyt verojen tai muiden julkisten maksujen suorittamisen taikka henkilö on käyttänyt määräysvaltaa oikeushenkilössä, joka on vastaavalla tavalla laiminlyönyt verojen tai muiden julkisten maksujen suorittamisen;

2) hakija tai henkilö on ulosmittauksen tai muun selvityksen mukaan muutoin kuin tilapäisesti kykenemätön vastaamaan veloistaan;

3) hakijalta tai henkilöltä on viimeksi kuluneen viiden vuoden aikana peruutettu pysyvästi tämän lain mukainen lupa, taikka henkilö on käyttänyt määräysvaltaa oikeushenkilössä, jolta on saman ajan kuluessa peruutettu pysyvästi tämän lain mukainen lupa;

4) henkilö on viimeksi kuluneiden viiden vuoden aikana tuomittu rangaistukseen tahallista elinkeinotoiminnan harjoittamiseen liittyvästä rikoksesta, josta voi seurata vankeutta;

5) henkilön voidaan päihtyneenä tehtyjen rikosten tai rikkomusten taikka päihtymyksen vuoksi tehtyjen poliisilain (872/2011) 2 luvun 2 §:ssä tarkoitettujen kiinniottamisten perusteella katsoa käyttävän väärin päihdyttäviä aineita.

Luvan myöntämisen edellytykset voidaan arvioida tosiasiallisten olosuhteiden mukaisesti, jos hakemuksesta tai olosuhteista muutoin käy selvästi ilmi, että hakijan toimintaa johtaa tai sen hallintoa hoitaa muu henkilö kuin edellä 2 momentin 2 kohdassa tarkoitettu henkilö ja menettelyyn liittyvät järjestelyt on esitetty tosiasiallisten olosuhteiden vastaisesti luvan myöntämisen edellytyksistä annettujen säännösten kiertämiseksi.

14 §

Alkoholijuomien ja väkiviinan valmistuslupa ja sen myöntämisen edellytykset

Alkoholijuomien ja väkiviinan valmistuslupa myönnetään hakijalle:

1) jonka käytössä on tuoteturvallisuuden ja laadun varmistamisen edellyttämä osaaminen;

2) jonka valmistustilat, laitteet ja valmistusmenetelmät ovat soveltuvat valvonnan, tuote- ja elintarviketurvallisuuden ja laadun varmistamiseksi;

3) joka on hyväksytty valmisteverotuslain 22 §:ssä tarkoitettuna verottoman varaston pitäjäksi;

4) joka on laatinut 56 §:ssä tarkoitettuna omaoikeuslupasuunnitelman.

Valiokunnan mietintö StVM 24/2017 vp

Lievästi denaturoidun väkiviinan valmistus on sallittu sille, jolla on oikeus tuoda maahan, myydä tukkumyynnissä tai käyttää väkiviinaa.

Valmistuslupa voidaan 1 momentin estämättä myöntää yliopistolaisissa (558/2009), ammattikorkeakoululaissa (932/2014), ammatillisesta peruskoulutuksesta annetussa laissa (630/1998) sekä ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetussa laissa (631/1998) tarkoitetussa koulutuksessa tapahtuvaan opetussuunnitelman mukaiseen opetukseen tai tutkimukseen sekä muuhun tutkimukseen tai tuotekehitykseen. Tässä momentissa tarkoitetun valmistusluvan nojalla valmistettua tuotetta saa käyttää vain analysointiin ja laadunvalvontaan.

Lupaviranomainen saa rajoittaa valmistusluvan koskemaan vain tiettyjä alkoholijuomia, jos hakijan käytössä oleva osaaminen tai laitteet eivät ole soveltuvia kaikkien alkoholijuomien valmistamiseksi.

15 §

Väkiviinan maahantuonti- ja tukkumyyntilupa sekä väkiviinan ja verottoman alkoholijuoman käyttö lupa ja niiden myöntämisen edellytykset

Väkiviinan maahantuonti- ja tukkumyyntilupa myönnetään hakijalle:

- 1) jonka varastointitilat ovat soveltuvat valvonnan varmistamiseksi;
- 2) joka on hyväksytty valmisteverotuslain 22 §:ssä tarkoitetuksi verottoman varaston pitäjäksi, mainitun lain 52 §:ssä tarkoitetuksi rekisteröidyksi vastaanottajaksi tai mainitun lain 53 §:ssä tarkoitetuksi väliaikaisesti rekisteröidyksi vastaanottajaksi; ja
- 3) joka on laatinut 56 §:ssä tarkoitetun omavalvontasuunnitelman.

Väkiviinan käyttö lupa myönnetään 13 §:n estämättä hakijalle, jolla on elinkeinotoiminnassa tapahtuvassa tuotteiden valmistuksessa tai laadunvarmistuksessa väkiviinan käyttöön perusteltu tarve. Verottoman alkoholijuoman käyttö lupa myönnetään 13 §:n estämättä hakijalle, jolla on alkoholi- ja alkoholijuomaverosta annetun lain (1471/1994) 8 §:ssä tarkoitettu oikeus käyttää verotonta alkoholijuomaa.

Sillä, jolle on myönnetty väkiviinan valmistuslupa, on oikeus väkiviinan maahantuontiin, tukkumyyntiin ja käyttöön ilman eri lupaa. Sillä, jolle on myönnetty väkiviinan käyttö lupa, on oikeus väkiviinan maahantuontiin omaan käyttöönsä tehtyään lupaviranomaiselle maahantuonnin aloittamisesta ilmoituksen. Sillä, jolle on myönnetty väkiviinan valmistus-, maahantuonti-, tukkumyynti- tai käyttö lupa, on oikeus pitää hallussaan ja kuljettaa luvassa tarkoitettua väkiviinaa.

16 §

Alkoholijuomien tukkumyyntilupa ja sen myöntämisen edellytykset

Alkoholijuomien tukkumyyntilupa myönnetään hakijalle,

- 1) jonka käytössä on tuoteturvallisuuden ja laadun varmistamisen edellyttämä osaaminen;
- 2) jonka varastointitilat ovat soveltuvat tuoteturvallisuuden, laadun ja valvonnan varmistamiseksi;
- 3) joka on laatinut 56 §:ssä tarkoitetun omavalvontasuunnitelman.

Sillä, jolle on myönnetty alkoholijuomien valmistuslupa, on oikeus alkoholijuomien tukkumyyntiin ilman eri lupaa.

Valiokunnan mietintö StVM 24/2017 vp

Lupaviranomainen saa asettaa tukkumyynnille valvonnan ja tuoteturvallisuuden varmistamiseksi välttämättömiä lupamääräyksiä.

17 §

Alkoholijuomien vähittäismyyntilupa ja sen myöntämisen edellytykset

Enintään 4,7 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävän alkoholijuoman vähittäismyyntilupa koskee vähittäismyyntiä yhden vähittäismyyntipaikan sisätiloissa ja se myönnetään:

1) monipuolista valikoimaa päivittäin tarvittavia elintarvikkeita maankäyttö- ja rakennuslaissa (132/1999) tarkoitettussa rakennuksessa muutoin kuin tilapäisesti myyvälle hakijalle, jos alkoholijuomien myynnin osuus elinkeinotoiminnassa ei ole selvästi muiden elintarvikkeiden myynnin osuutta suurempi;

2) 1 kohdassa tarkoitettua elinkeinotoimintaa vakituista tai kausiasutusta palvelevalla lupaviranomaisen hyväksymällä säännöllisellä reitillä kulkevassa myymäläautossa tai -veneessä harjoittavalle hakijalle;

3) anniskeluluvan yhteyteen anniskelussa olevien alkoholijuomien vähittäismyyntiin; määräaikaisen anniskeluluvan tai 20 §:ssä tarkoitetun anniskelualueen yhteyteen vähittäismyyntilupa saadaan kuitenkin myöntää vain sellaiseen useiden alkoholijuomien valmistajien esittelytilaisuuteen, jonka tarkoituksena on esitellä tuotteita kuluttajille;

4) alkoholijuomien valmistuspaikan yhteyteen valmistusluvan haltijalle.

Tilaviinin ja käsityöläisluen vähittäismyyntilupa koskee vähittäismyyntiä yhden vähittäismyyntipaikan sisätiloissa ja se myönnetään kyseisten alkoholijuomien valmistajalle sen maankäyttö- ja rakennuslaissa tarkoitettussa rakennuksessa sijaitsevan valmistuspaikan, jossa alkoholijuoman käyminen on tapahtunut, yhteyteen tai välittömään läheisyyteen. Vähittäismyyntipaikassa saadaan myydä myös 1 momentissa tarkoitettuja alkoholijuomia.

Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitetun luvan myöntämisen edellytyksenä on lisäksi, että hakija on laatinut 56 §:ssä tarkoitetun omavalvontasuunnitelman.

Lupaviranomainen saa asettaa vähittäismyynnin kassa- ja myyntijärjestelyjä koskevia lupamääräyksiä, jos paikan sijaintiin tai toimintaan liittyy erityisiä valvonnan tai yleisen järjestyksen ja turvallisuuden riskejä tai jos samassa toimipaikassa harjoitetaan myös anniskelua.

18 §

Alkoholijuomien anniskelulupa ja sen myöntämisen edellytykset

Alkoholijuomien anniskelulupa koskee anniskelupaikan anniskelualuetta ja se myönnetään majoitus- ja ravitsemistoiminnasta annetussa laissa (308/2006) tarkoitettua ravitsemistoimintaa harjoittavalle hakijalle, jos:

1) hyväksyttävä anniskelualue on kooltaan ja rakenteiltaan sellainen, että se on viranomaisten ja luvanhaltijan valvottavissa; ja

2) hakija on laatinut 56 §:ssä tarkoitetun omavalvontasuunnitelman.

Anniskelualueeksi ei saa hyväksyä urheilu-, liikunta-, musiikki- tai muun niihin verrattavan tapahtuman yleistä katsomotilaa. Anniskelualueeksi voidaan kuitenkin hyväksyä katsomotila edellä tarkoitetuissa tapahtumissa, jos se on varattu yksinomaan 18 vuotta täyttäneille henkilöille.

Valiokunnan mietintö StVM 24/2017 vp

Edellä 1 momentissa tarkoitettua anniskelualueutta saadaan muuttaa luvanhaltijan ilmoituksen perusteella. Ulkotiloissa anniskelualueutta ei kuitenkaan saa laajentaa. Ilmoitus anniskelualueen muutoksesta tulee toimittaa lupaviranomaiselle vähintään kolme viikkoa ennen muutoksen suunniteltua käyttöönottoa. Lupaviranomaisen tulee kahden viikon kuluessa ilmoituksen vastaanottamisesta ilmoittaa, jos muutos ei täytä 1 tai 2 momentissa säädettyjä edellytyksiä.

19 §

Alkoholijuomien anniskeluluvan myöntäminen eräissä tapauksissa

Edellä 18 §:n 1 momentin 1 kohdan estämättä kahdelle tai useammalle hakijalle saadaan myöntää lupa anniskeluun yhdellä anniskelualueella samanaikaisesti, jos yksi hakija ilmoittaa vastaavansa alueen valvonnasta.

Edellä 18 §:n 1 momentin 1 kohdan estämättä anniskelulupa saadaan myöntää majoitus- ja ravitsemistoiminnasta annetussa laissa tarkoitettulle matkustajalle tapahtuvaan anniskeluun majoitushuoneessa sekä suljetuille seurueille tapahtuvaan anniskeluun luvanhaltijan kokoustilassa tai vastaavalla alueella.

Anniskelulupa voidaan myöntää luvanhakijalle, jolla ei ole anniskelupaikkaa, jos anniskelua harjoitetaan 20 §:ssä tarkoitettulla tavalla.

20 §

Anniskelu tilaisuuksissa ja tapahtumissa

Tapahtuma-, kokous- ja juhlatila ja vastaava alue voidaan tilan tai alueen omistajan tai haltijan hakemuksesta hyväksyä anniskelualueeksi, jos se täyttää 18 §:n 1 ja 2 momentissa säädetyt edellytykset.

Edellä 18 §:n 1 momentin estämättä se, jolle on myönnetty anniskelulupa, saa anniskella 1 momentissa tarkoitettulla hyväksytyllä anniskelualueella tehtyään siitä ilmoituksen lupaviranomaiselle. Anniskelusta tulee ilmoittaa viimeistään kolme vuorokautta ennen tilaisuuden alkua. Jos anniskelu liittyy matkailupalveluun, luvanhaltijan anniskelutilaisuudet saadaan ilmoittaa suunniteltujen reittien tarkkuudella enintään vuodeksi kerrallaan.

Tilojen ja alueen hyväksymismenettelystä sekä tilaisuudesta ilmoittamisesta säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

21 §

Lausunnot ja tiedonsaanti anniskelulupahakemuksesta

Lupaviranomaisen on tarvittaessa pyydettävä anniskelulupahakemuksesta lausunto toimipaikan sijaintikunnalta ja poliisilta.

Lupaviranomaisen on lisäksi ilmoitettava anniskelulupahakemuksen vireilläolosta saman kiinteistön sekä viereisen ja vastapäätä olevan asuinkiinteistön omistajalle ja haltijalle ja varattava heille mahdollisuus lausua asiasta hallintolain (434/2003) 41 §:ssä tarkoitettulla tavalla, jos hakeamus koskee anniskelua ulkotiloissa taikka kohteessa on aiemmin esiintynyt järjestyshäiriöitä tai meluhaittoja.

Valiokunnan mietintö StVM 24/2017 vp

Edellä 2 momentissa säädetystä voidaan poiketa, jos lausuntojen ja huomautusten saaminen on ilmeisen tarpeetonta 1 momentissa tarkoitettujen tai muutoin aiemmin saatujen lausuntojen, paikan toiminta-ajatuksen tai sijainnin taikka muun vastaavan seikan vuoksi.

Jokaisella on oikeus pyynnöstä saada tieto vireille tulleista anniskelulupahakemuksista ja esittää huomautuksensa hakemuksen johdosta.

22 §

Ehtojen ja rajoitusten asettaminen anniskelulupa

Lupaviranomainen saa määrätä anniskelulupaan tai 20 §:ssä tarkoitettuun hyväksymiseen anniskelualueeseen ja anniskeluaikaan liittyviä ehtoja ja rajoituksia valvonnan turvaamiseksi, jos

1) anniskelu tapahtuisi pääosin lapsille tai nuorille tarkoitettujen tai heidän käyttämiensä tilojen yhteydessä tai välittömässä läheisyydessä tai paikassa, jossa elinkeinotoiminnan on katsottava kohdistuvan pääosin lapsiin ja nuoriin;

2) anniskelu tapahtuisi urheilutapahtumassa tai tilaisuudessa, joka on luonteeltaan perhetapahtuma tai johon muuten osallistuu runsaasti lapsia ja nuoria.

Lupaviranomainen saa määrätä anniskelulupaan tai 20 §:ssä tarkoitettuun hyväksymiseen paikan sijainnista, toiminnan erityisestä luonteesta tai toiminnassa esille tulleista muista erityisistä olosuhteista johtuvia anniskelualueeseen, anniskeluaikaan, anniskeluannosten kokoon, henkilökunnan ja asiakaspaikkojen määrään sekä meluhaittojen ehkäisyyn liittyviä ehtoja ja rajoituksia, jos ne ovat välttämättömiä valvonnan turvaamiseksi anniskelupaikassa ja sen ympäristössä, järjestyshäiriöiden ja meluhaitan ehkäisemiseksi asuinympäristössä tai yleisen järjestyksen ja turvallisuuden varmistamiseksi.

Edellä 17 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettua vähittäismyyntiä myyntiaikaa ja asiakkaille myytäviä myyntimääriä saadaan rajoittaa 2 momentissa säädettyillä perusteilla.

Edellä 1–3 momentissa tarkoitettut ehdot ja rajoitukset on mitoitettava siten, että ne eivät estä eivätkä kohtuuttomasti vaikeuta luvanhaltijan ravitsemistoiminnan harjoittamista. Jos ehtoja ja rajoituksia asetetaan luvanhaltijan käynnissä olevaan toimintaan, ne saadaan määrätä tulemaan voimaan aikaisintaan 30 päivän kuluttua päätöksen tiedoksiannosta. Lupaviranomaisen on luvanhaltijan hakemuksesta muutettava lupaan liitettyjä ehtoja ja rajoituksia tai poistettava ne viipymättä, jos toiminnan luonne tai muut erityiset olosuhteet ovat muuttuneet siten, etteivät ne enää ole välttämättömiä.

3 luku

Alkoholiyhtiö

23 §

Alkoholiyhtiön tehtävät

Alkoholiyhtiöllä on 1 §:ssä tarkoitettujen haittojen vähentämiseksi 6 §:ssä säädettyin poikkeuksin yksinoikeus harjoittaa alkoholijuomien vähittäismyyntiä. Alkoholiyhtiöön ja sen harjoitta-

Valiokunnan mietintö StVM 24/2017 vp

maan alkoholijuomien vähittäismyyntiin sovelletaan alkoholijuomien vähittäismyyntiluvanhaltijaa ja vähittäismyyntiä koskevia säännöksiä, ellei yksinoikeudesta muuta johdu tai toisin säädetä.

24 §

Hallintoneuvosto

Alkoholiyhtiöllä on hallintoneuvosto, johon kuuluu kaksitoista varsinaista jäsentä. Valtioneuvosto määrää hallintoneuvoston jäsenet neljäksi kalenterivuodeksi kerrallaan nimeten samalla puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan. Jos hallintoneuvoston jäsen pyytää vapautusta tehtävästään tai kuolee toimikauden kuluessa, sosiaali- ja terveysministeriö määrää uuden jäsenen jäljellä olevaksi toimikaudeksi.

Hallintoneuvosto vahvistaa alkoholiyhtiölle 1 §:ssä tarkoitettujen haittojen vähentämistä koskevan toimintasuunnitelman kalenterivuodeksi kerrallaan. Hallintoneuvosto antaa vuosittain sosiaali- ja terveysministeriölle kertomuksen alkoholiyhtiön vähittäismyyntistä ja niistä toimenpiteistä, joilla yhtiö on pyrkinyt vähentämään 1 §:ssä tarkoitettuja haittoja.

Sosiaali- ja terveysministeriön edustajalla on oikeus seurata asian käsittelyä ja osallistua keskusteluun hallintoneuvoston kokouksessa.

25 §

Syrjimätön toiminta

Alkoholiyhtiön päätökset alkoholijuomien ottamisesta vähittäismyyntiin, niiden poistamisesta vähittäismyyntistä ja niiden hinnoittelusta tulee tehdä julkisin ja tasapuolisin perustein riippumatta niiden valmistajan tai myyjän kansalaisuudesta tai kotipaikasta.

Edellä 1 momenttia sovelletaan myös alkoholijuomien esillepanoon ja muihin myyntijärjestelyihin alkoholijuomamyymälässä sekä alkoholijuomien muuhun esittelyyn kuluttajille.

Alkoholiyhtiön palveluksessa oleva ei saa käsitellä myyntiin ottamista tai myyntistä poistamista koskevaa asiaa eikä olla läsnä sitä käsiteltäessä, jos hän tai hänen läheisensä on hallintolain 28 §:ssä tarkoitettu suhteessa valmistajaan tai myyjään.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä alkoholiyhtiön 1 momentissa tarkoitetun päätöksenteon menettelystä ja päätöksenteon perusteiden julkistamisesta valmistajille ja myyjille.

26 §

Vähittäismyyntipaikka ja vähittäismyyntiluvan myöntäminen

Alkoholiyhtiön vähittäismyyntipaikan hyväksyy alkoholiyhtiön hakemuksesta aluehallintovirasto, jonka toimialueella myyntipaikka sijaitsee. Myyntipaikkaa ei saa hyväksyä, jos sen sijainnista aiheutuu kohtuutonta haittaa asuinympäristölle.

Jos alkoholiyhtiö hakee 17 §:n 1 momentissa tarkoitettua vähittäismyyntilupaa myydä enintään 4,7 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältäviä alkoholijuomia, lupa voidaan myöntää, jos myyntipaikka täyttää 1 momentissa säädetyt edellytykset.

Valiokunnan mietintö StVM 24/2017 vp

Alkoholiyhtiön vähittäismyyntipaikan hyväksymisessä ja vähittäismyyntiluvan myöntämisessä alkoholiyhtiölle noudatetaan, mitä 21 §:ssä säädetään lausunnoista ja tiedoksisaanista.

27 §

Luovutuspaikka ja alkoholijuoman luovuttaminen ostajalle

Alkoholiyhtiöltä ostettuja alkoholijuomia saadaan luovuttaa ostajille avoimessa liikehuoneistossa, jonka toiminnanharjoittajan kanssa alkoholiyhtiö on tehnyt luovutuspaikkasopimuksen.

Luovutuspaikan hyväksyy alkoholiyhtiön hakemuksesta se aluehallintovirasto, jonka toimialueella luovutuspaikka sijaitsee. Luovutuspaikkaa ei saa hyväksyä, jos sen sijainnista aiheutuu kohtuutonta haittaa asuinympäristölle tai jos toiminnanharjoittaja ei täytä 13 §:ssä säädettyjä edellytyksiä.

Luovutuspaikkaan saadaan toimittaa vain ostajan sinne tilaamia alkoholijuomia. Toimitetut alkoholijuomat saadaan luovuttaa vain niiden ostajalle tai tämän valtuuttamalle henkilölle ja noutamatta jääneet alkoholijuomat on palautettava alkoholiyhtiölle viimeistään kahden viikon kuluttua niiden saapumisesta luovutuspaikkaan. Alkoholijuoman luovuttamiseen luovutuspaikassa sovelletaan 35 §:ää, 37—40 §:ää ja 42 §:n 2 momenttia.

28 §

Alkoholijuomien muu myynti

Alkoholiyhtiö saa myydä alkoholijuomia myös 17 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitetussa myymäläautossa ja -veneessä, jonka reitin aluehallintovirasto on vahvistanut.

Alkoholiyhtiö saa järjestää huutokaupan, jossa myydään alkoholijuomia.

Alkoholiyhtiölle saadaan myöntää alkoholijuomien tukkumyyntilupa. Alkoholiyhtiö saa toimittaa alkoholijuomia luvanhaltijoille ja muille elinkeinonharjoittajille lähettämällä ne ostajalle.

4 luku

Valmistus, maahantuonti, vienti ja tukkumyynti

29 §

Ilmoittaminen maahantuonnista ja viennistä

Se, joka tuo maahan tai vie maasta väkiviinaa taikka tuo maahan tai vie maasta alkoholijuomia kaupallisessa tarkoituksessa, on velvollinen ilmoittamaan toiminnan aloittamisesta Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolle.

Valiokunnan mietintö StVM 24/2017 vp

30 §

Valmistajan, maahantuojan ja tukkumyyjän yleiset velvollisuudet

Alkoholijuoman valmistaja ja maahantuoja vastaavat kulutukseen luovuttamansa alkoholijuoman laadusta ja koostumuksesta sekä siitä, että tuote ja sen päällymerkinnät ja muu esittely ovat säännösten ja määräysten mukaisia.

Alkoholijuoman valmistaja ja tukkumyyjä sekä väkiviinan valmistaja, tukkumyyjä ja maahantuoja saavat myydä alkoholijuomaa ja väkiviinaa vain tässä laissa tarkoitettulle luvanhaltijalle luvan mukaiseen tarkoitukseen. Myynnit tulee kirjata ostaja- ja lupakohtaisesti.

Alkoholijuomien vähittäismyynti- ja anniskeluluvanhaltija saavat toiminnan loppuessa tai siirtyessä toiselle myydä alkoholijuomavarastonsa ilman tukkumyyntilupaa toiselle luvanhaltijalle. Myyjän on ilmoitettava myynnistä lupaviranomaiselle 30 päivän kuluessa hallinnan siirtymisestä.

31 §

Verottamattomien alkoholijuomien tukkumyynti

Se, joka harjoittaa alkoholijuomien tukkumyyntiä, saa myydä alkoholijuomaa, josta valmisteveroa ei ole suoritettu, vain valmisteverotuslaissa ja alkoholi- ja alkoholijuomaverosta annetun lain 8 §:n 1 momentin 8 ja 9 kohdassa verottomaksi säädettyyn tarkoitukseen sekä verottoman alkoholijuoman käyttöluvan haltijalle luvassa mainittuun tarkoitukseen.

32 §

Alkoholijuomien maahantuonti

Alkoholijuomia saa tuoda maahan ilman erillistä maahantuontilupaa omaa käyttöä varten sekä kaupalliseen tai muuhun elinkeinotarkoitukseen. Kaupallisessa tai muussa elinkeinotarkoituksessa enemmän kuin 2,8 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältäviä alkoholijuomia käyttävä tarvitsee kuitenkin maahan tuotavan alkoholijuoman osalta toimintaansa tämän lain mukaisen luvan.

33 §

Alkoholijuomien maahantuonnin ikäraajat

Alle 20-vuotias ei saa tuoda maahan väkevää alkoholijuomaa. Alle 18-vuotias ei saa tuoda maahan mietoa alkoholijuomaa.

Valiokunnan mietintö StVM 24/2017 vp

34 §

Alkoholijuomien matkustajatuonti Euroopan talousalueen ulkopuolelta

Suomessa asuva henkilö, joka muutoin kuin lentoliikenteessä saapuu maahan Euroopan talousalueen ulkopuolelta ja jonka matka on kestänyt enintään 24 tuntia, ei saa tuoda maahan alkoholijuomia.

Euroopan talousalueen ulkopuolella asuva henkilö, joka muutoin kuin lentoliikenteessä saapuu maahan Euroopan talousalueen ulkopuolelta ja jonka muu kuin kauttakulkuun liittyvä oleskelu Suomessa kestää enintään kolme vuorokautta, ei saa tuoda maahan alkoholijuomia.

5 luku

Alkoholijuomien vähittäismyynti ja anniskelu

35 §

Alkoholijuomien vähittäismyyntipaikka

Alkoholijuomien vähittäismyyntiä saa harjoittaa vain luovuttamalla niitä asiakkaalle hyväksytyssä vähittäismyyntipaikassa. Vähittäismyyntiluvan haltija saa myydä vain luvassa tarkoitettuja alkoholijuomia.

Alkoholijuomaa ei saa nauttia vähittäismyyntiluvan haltijan hallitsemalla vähittäismyyntipaikan sisä- tai ulkoalueella eikä tämän alueen välittömässä läheisyydessä. Luvanhaltijan on tarvitessa merkittävä alue, jossa alkoholijuoman nauttiminen on kielletty.

36 §

Alkoholijuomien anniskelupaikka

Alkoholijuomien anniskelua saa harjoittaa vain luovuttamalla niitä asiakkaan nautittaviksi hyväksytyllä anniskelualueella. Alkoholijuomien anniskelualue tulee rajata tai merkitä selvästi, ellei alueen rajoja voida muutoin selvästi havaita.

Anniskelualueella saa nauttia vain anniskeluluvan haltijan myymää alkoholijuomaa. Anniskeltua alkoholijuomaa ei saa kuljettaa anniskelualueen ulkopuolelle eikä nauttia sen ulkopuolella. Lupaviranomainen voi anniskelualueen hyväksyessään sallia, että asiakkaat kuljettavat alkoholijuomia saman anniskelupaikan anniskelualueelta toiselle luvanhaltijan 56 §:ssä tarkoitettussa omavalvontasuunnitelmassa hyväksymällä tavalla.

Asiakasta, jonka päihtymys on selvästi havaittavissa, ei saa päästää anniskelupaikkaan. Anniskelupaikassa oleva asiakas, jonka päihtymys on selvästi havaittavissa, tulee poistaa anniskelupaikasta.

Valiokunnan mietintö StVM 24/2017 vp

37 §

Vähittäismyynti- ja anniskelukiellot

Alkoholijuomaa ei saa myydä eikä muutoin luovuttaa vähittäismyynnissä eikä anniskelussa:

- 1) alle 18-vuotiaalle;
- 2) henkilölle, jonka päihtymys on selvästi havaittavissa tai joka käyttäytyy häiritsevästi;
- 3) jos on perusteltu syy olettaa alkoholijuoman luvaton luovuttamista tai välittämistä.

Edellä 1 momentin 1 kohdasta poiketen väkevää alkoholijuomaa ei saa myydä tai muutoin luovuttaa vähittäismyynnissä alle 20-vuotiaalle.

Alkoholijuomien hallussapitoa ja nauttimista anniskelupaikassa ei saa sallia henkilölle, joka on alle 18-vuotias, jonka päihtymys on selvästi havaittavissa tai joka käyttäytyy häiritsevästi.

38 §

Vähittäismyynnin ja anniskelun henkilökunta

Vähittäismyynti- ja anniskelupaikassa tulee olla toiminnan laajuus ja laatu huomioon ottaen riittävästi henkilökuntaa tehokkaan valvonnan ja järjestyksenpidon toteuttamiseksi.

Vähittäismyynti- ja anniskelupaikassa tulee olla paikalla luvanhaltijan edustajana tämän määräämää vastaava hoitaja tai muu luvanhaltijan tähän tehtävään nimeämä henkilö, jos paikka on avoinna asiakkaille. Vastaavan hoitajan ja muun tehtävään nimetyn henkilön tulee olla täyttänyt 18 vuotta. 16 vuotta täyttänyt henkilö saa kuitenkin myydä alkoholijuomia vastaavan hoitajan tai muun tehtävään nimetyn henkilön valvonnan alaisena.

Henkilö, joka ei ole täyttänyt 18 vuotta, ei saa toimia vastaavana hoitajana tai muuna tehtävään nimettynä henkilönä eikä myydä tai anniskella alkoholijuomaa. 16 vuotta täyttänyt henkilö saa kuitenkin myydä alkoholijuomia 17 §:ssä tarkoitetussa vähittäismyyntipaikassa vastaavan hoitajan tai muun tehtävään nimetyn henkilön välittömän valvonnan alaisena. 16 vuotta täyttänyt henkilö saa myös anniskella alkoholijuomia vastaavan hoitajan tai muun tehtävään nimetyn henkilön välittömän valvonnan alaisena.

Alkoholijuomia myyvä ja vähittäismyynnin tai anniskelun valvontaan osallistuva henkilö ei tehtävässään saa olla alkoholin eikä muun päihdyttävän aineen vaikutuksen alaisena.

39 §

Yleinen valvonta

Vähittäismyynti- ja anniskeluluvanhaltijan sekä hänen henkilökuntansa tulee valvoa 35—38 §:ssä säädettyjen kieltojen ja velvoitteiden noudattamista ja vastata järjestyksenpidosta vähittäismyynti- ja anniskelupaikassa.

Luvanhaltija ja hänen edustajansa saa poistaa kieltoa rikkoneen tai selvästi päihtyneen henkilön luvanhaltijan hallitsemasta tilasta. Luvanhaltija ja hänen edustajansa saa ottaa astian, joka on viety pois anniskelualueelta, kieltoa rikkoneen henkilön hallusta ja hävittää sen sisältämän alkoholijuoman.

Valiokunnan mietintö StVM 24/2017 vp

40 §

Iän todistaminen

Alkoholijuomien ostaja ja anniskelualueella oleskeleva on velvollinen vaadittaessa todistamaan **ikänsä** alkoholijuomien vähittäismyyntiä ja anniskelua valvovalle henkilökunnalle ja tämän lain noudattamisen valvontaa suorittavalle viranhaltijalle viranomaisen myöntämällä kuvallisella henkilökortilla, ajokortilla tai passilla **taikka viranomaisen myöntämällä muulla luotettavalla kuvallisella asiakirjalla.**

41 §

Alkoholijuomien vähittäismyyntipakkaukset ja anniskeluannokset

Alkoholijuomaa saa myydä vähittäismyyntissä vain valmiiksi täytetyissä suljetuissa pakkauksissa.

Alkoholijuomaa saa myydä anniskelussa vain avatuissa pakkauksissa tai annosteltuna lasiin tai muuhun astiaan.

Jos alkoholijuomaa myydään anniskelussa annosteltuna, sitä tulee olla asiakkaan saatavilla perusannoksina. Väkevien alkoholijuomien perusannos on 4 senttilitraa, enemmän kuin 15 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävän miedon alkoholijuoman perusannos on 8 senttilitraa, enemmän kuin 8 mutta enintään 15 tilavuusprosenttia sisältävän miedon alkoholijuoman perusannos on 12 senttilitraa ja muun miedon alkoholijuoman perusannos on 33 senttilitraa.

42 §

Vähittäismyyntiaika

Alkoholijuomien vähittäismyynti on sallittu kello 9:stä kello 21:een.

Edellä 1 momentissa säädetystä poiketen alkoholiyhtiö saa harjoittaa alkoholijuomien vähittäismyyntiä maanantaista perjantaihin kello 9:stä kello 21:een ja lauantaisin kello 9:stä kello 18:aan. Myynti on kuitenkin kielletty kirkollisena juhlapäivänä, vapunpäivänä, äitienpäivänä, isänpäivänä ja itsenäisyyspäivänä. Myynti on myös kielletty uudenvuoden aattona ja vapun aattona kello 18:n jälkeen sekä jouluaattona ja juhannusaattona kello 12:n jälkeen.

Edellä 1 momenttia ei sovelleta enintään 2,8 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältäviin alkoholijuomiin.

43 §

Anniskeluaika

Alkoholijuomien anniskelu on sallittu kello 9:stä kello 1.30:een. Anniskelua saadaan kuitenkin jatkaa itsenäisyyspäivän, uudenvuoden, vapun ja juhannuksen aattoyönä kello 3:een.

Anniskeltujen alkoholijuomien nauttiminen on sallittu yhden tunnin ajan anniskeluajan päätymisen jälkeen.

Valiokunnan mietintö StVM 24/2017 vp

Edellä 1 momenttia ei sovelleta enintään 2,8 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältäviin alkoholijuomiin.

44 §

Poikkeaminen anniskeluajasta

Anniskelua saa jatkaa kello 1.30:n jälkeen enintään kello 4:ään lupaviranomaiselle tehdyn kirjallisen ilmoituksen perusteella (*jatkoaikailmoitus*). Ilmoitus on toimitettava lupaviranomaiselle vähintään kolme viikkoa ennen suunnitellun jatkoajan käyttöönottoa. Ilmoituksessa on annettava jatko aika-anniskelun kestoa ja ajankohtia koskevat sekä anniskelutoiminnasta aiheutuvien vaikutusten arviointia varten tarpeelliset tiedot.

Lupaviranomaisen on toimitettava jatkoaikailmoitus terveydensuojelulain (763/1994) 15 §:ssä tarkoitettua käsittelyä varten kunnan terveydensuojeluviranomaiselle. Tarkemmat säännökset ilmoituksesta ja siihen liitettävistä selvityksistä annetaan valtioneuvoston asetuksella.

Anniskelua saa jatkaa 1 momentissa tarkoitettuna aikana ulkotilassa ja anniskelun saa aloittaa aikaisintaan kello 7, jos lupaviranomainen on myöntänyt siihen luvan (jatko aikalupa). Lupa ei saa myöntää ulkotilaan, jos anniskelusta voi syntyä terveyshaittaa asuinympäristössä. Lupa anniskelun aloittamiseen aikaisintaan kello 7 saadaan myöntää vain luvan haltijan majoituspaikan aamiaistarjoiluun. Anniskelua ei saa jatkaa kello 1.30:n jälkeen ulkotiloissa eikä 19 §:n 1 momentissa tarkoitettua anniskelualueella. Lupaviranomaisen oikeudesta asettaa anniskelulupaa koskevia rajoituksia ja ehtoja säädetään 22 §:n 2 momentissa. Lupaviranomainen saa kieltää anniskelun jatkamisen, jos terveydensuojeluviranomainen toteaa siitä aiheutuvan terveydensuojelulaissa tarkoitettua terveyshaittaa lähiympäristön asukkaille eikä haittaa voida ehkäistä luvan haltijan toimenpiteillä.

Lupaviranomaisen on toimitettava jatkoaikailmoitus terveydensuojelulain (763/1994) 15 §:ssä tarkoitettua käsittelyä varten kunnan terveydensuojeluviranomaiselle. Tarkemmat säännökset ilmoituksesta ja siihen liitettävistä selvityksistä annetaan valtioneuvoston asetuksella.

Lupaviranomaisen oikeudesta asettaa anniskelulupaa koskevia rajoituksia ja ehtoja säädetään 22 §:n 2 momentissa. Lupaviranomainen saa kieltää anniskelun jatkamisen, jos terveydensuojeluviranomainen toteaa siitä aiheutuvan terveydensuojelulaissa tarkoitettua terveyshaittaa lähiympäristön asukkaille eikä haittaa voida ehkäistä luvan haltijan toimenpiteillä, joiden toteuttamiseen on terveyshaitan tiedoksi antamisen jälkeen varattu kohtuullinen aika.

Kunnalla on oikeus, jos yleiselle järjestykselle ja turvallisuudelle aiheutuu anniskelun jatkamisesta vähäistä suurempaa haittaa, kieltää anniskelun jatkaminen tai rajoittaa sitä sillä kunnan alueella, johon haitta kohdistuu. Kunnan päätös voi koskea kaikkia viikonpäiviä tai määrättyjä viikonpäiviä ja se voi olla voimassa toistaiseksi tai määräajan. Päätös tulee voimaan aikaisintaan kuuden kuukauden kuluttua siitä, kun päätös on tullut lainvoimaiseksi.

45 §

Anniskelun valvonta eräissä tapauksissa

Jos anniskelua jatketaan anniskelupaikassa kello 1.30:n jälkeen, luvan haltijan tulee asettaa yksi yksityisistä turvallisuuspalveluista annetussa laissa (1085/2015) tarkoitettu järjestyksenvalvoja jokaista alkavaa sataa asiakasta kohti yksinomaan valvomaan järjestystä ja turvallisuutta an-

Valiokunnan mietintö StVM 24/2017 vp

niskelupaikassa ja sen välittömässä läheisyydessä kello 1.30:stä asiakkaiden alkoholijuomien nauttimisen päättymiseen asti.

Lupaviranomainen voi pienentää 1 momentissa tarkoitettua vaatimusta tai poistaa sen kokonaan, jos luvanhaltija esittää jatkoaikailmoituksessa tai kirjallisessa hakemuksessa, että vaatimus on selvästi tarpeeton paikan toiminta-ajatuksen tai muun vastaavan syyn vuoksi, tai edellyttää **edellä säädetystä poiketen** useampien järjestyksenvalvojien määräämistä, jos se on 22 §:n 2 momentissa tarkoitettulla tavalla välttämätöntä.

Alkoholijuomien anniskelua saa harjoittaa 19 §:n 2 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa 41 §:n 2 momentin estämättä ja majoitushuoneessa lisäksi 36 §:n 2 ja 3 momentin ja 43 §:n estämättä, jos tarjolla olevien alkoholijuomien määrä on rajoitettu asiakasmäärän ja anniskelun valvonnan vaatimusten mukaisesti. Alkoholijuomien määrän rajoittamisesta säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

46 §

Alkoholijuomien hankkiminen

Kun alkoholijuomia hankitaan vähittäismyyntiin ja anniskeluun 30 §:n 2 momentissa tarkoitettulla tavalla, ostajan on ilmoitettava myyjälle lupanumeronsa.

Vähittäismyyntiluvanhaltija saa myydä alkoholijuomia anniskeluluvanhaltijalle anniskeluun. Anniskeluluvanhaltijan on tällöin ilmoitettava hankintansa valvontaviranomaiselle 62 §:n 4 momentissa tarkoitettulla tavalla.

6 luku

Alkoholijuomien vähittäismyynti ja anniskelu ulkomaanliikenteessä

47 §

Alkoholijuomien vähittäismyynti ja anniskelu ulkomaanliikenteen aluksissa

Alkoholijuomien vähittäismyyntiä ja anniskelua saa harjoittaa Suomen ja ulkomaiden välillä tai ulkomailla kulkevassa vesi- ja ilma-aluksessa matkustajille se, joka on tehnyt toiminnastaan kyseisessä myyntipaikassa ilmoituksen Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolle.

Ilmoituksessa tulee selvittää, missä vähittäismyynti- ja anniskelualueet sijaitsevat ja miten ne rajataan, ja siihen tulee liittää 56 §:ssä tarkoitettu omavalvontasuunnitelma.

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto voi kieltää anniskelualueen käyttöön ottamisen tai rajoittaa ilmoituksen mukaista anniskelualuetta, jos alue ei täytä 18 §:n 1 momentissa säädettyjä edellytyksiä.

Vähittäismyyntiä saa harjoittaa Suomen alueella kuitenkin vain liikkeellä olevassa matkustajakäyttöön tarkoitettussa vesi- ja ilma-aluksessa, joka on matkalla kotimaisen ja ulkomaisen sataman tai lentokentän välillä. Säännöllisellä reitillään oleva alus saa tällöin kuitenkin poiketa Ahvenanmaan maakunnassa.

Valiokunnan mietintö StVM 24/2017 vp

48 §

Alkoholijuomien vähittäismyynti ja anniskelu lentoasemalla

Edellä 47 §:n 1 ja 2 momenttia sovelletaan lentoasemalla verottomien tavaroiden myymälässä tapahtuvaan alkoholijuomien vähittäismyyntiin vain ulkomaille matkustaville matkustajille mukaan otettaviksi.

Ulkomaanliikenteeseen käytettävällä lentoasema-alueella, jonne vain matkustajat pääsevät lentolipun esittämällä, tapahtuvaan anniskeluun sovelletaan, mitä 47 §:n 1–3 momentissa säädetään.

49 §

Vähittäismyynnin ja anniskelun velvoitteet

Alkoholijuomien vähittäismyyntiluvan ja anniskeluluvan haltijaa sekä luvanvaraista vähittäismyyntiä ja anniskelua koskevia säännöksiä sovelletaan myös 47 ja 48 §:ssä tarkoitetuissa tilanteissa.

Edellä 42 ja 43 §:ää **samoin kuin 57 §:n 2 momenttia** ei kuitenkaan sovelleta 47 ja 48 §:ssä tarkoitettuun vähittäismyyntiin ja anniskeluun. Jos myynti tapahtuu Suomen alueella, vähittäismyynti ja anniskelu on kuitenkin kielletty kello 4:stä kello 5.30:een.

7 luku

Markkinointi ja hinnoittelu

50 §

Markkinoinnin sääntely

Väkevän alkoholijuoman markkinointi on kielletty.

Miedon alkoholijuoman markkinointi sekä sen liittäminen muun tuotteen tai palvelun markkinointiin on kielletty, jos:

1) se kohdistuu alaikäisiin tai muihin henkilöihin, joille alkoholijuomaa ei 37 §:n mukaan saa myydä, tai siinä kuvataan tällaisia henkilöitä;

2) siinä yhdistetään alkoholin käyttö ajoneuvolla ajamiseen;

3) siinä korostetaan alkoholijuoman alkoholipitoisuutta myönteisenä ominaisuutena;

4) siinä kuvataan alkoholin runsasta käyttöä myönteisesti taikka raittius tai alkoholin kohtuukäyttö kielteisesti;

5) siinä luodaan kuva, että alkoholin käyttö lisää suorituskykyä taikka edistää sosiaalista tai seksuaalista menestystä;

6) siinä luodaan kuva, että alkoholilla on lääkinnällisiä tai terapeuttisia ominaisuuksia tai että se piristää, rauhoittaa tai on keino ristiriitojen ratkaisemiseksi;

Valiokunnan mietintö StVM 24/2017 vp

7) se on hyvän tavan vastaista, siinä käytetään kuluttajan kannalta sopimatonta menettelyä taikka annetaan muutoin alkoholista, sen käytöstä, vaikutuksista tai muista ominaisuuksista tuuden vastaista tai harhaanjohtavaa tietoa;

8) se toteutetaan sähköisen viestinnän palveluista annetun lain (917/2014) mukaisessa televisio- ja radiotoiminnassa kello 7—22 tai kuvaohjelman, jonka ikäraja on kuvaohjelmalain (710/2011) mukaan alle 18 vuotta, elokuvateatterissa tapahtuvan julkisen esittämisen yhteydessä;

9) se toteutetaan tai kohdistetaan yleisölle järjestyslaissa (612/2003) tarkoitetulla yleisellä paikalla;

10) siinä käytetään kuluttajan osallistumista peliin, arpajaisiin tai kilpailuun;

11) sen kaupallinen toteuttaja käyttää hallitsemassaan tietoverkon palvelussa kuluttajien tuottamaa sanallista tai kuvallista sisältöä tai saattaa palvelun välityksellä kuluttajien jaettavaksi tuottamaansa tai kuluttajien tuottamaa sanallista tai kuvallista sisältöä.

Edellä 1 momentissa säädetystä poiketen väkevää alkoholijuomaa saa markkinoida 2 momentissa säädettyin rajoituksin:

1) väkevien alkoholijuomien valmistus-, vähittäismyynti- ja anniskelupaikoissa;

2) painetussa tai tietoverkossa esitetyssä vähittäismyynti- tai anniskeluhinnastossa sekä valmistajan tai tukkumyyjän tuoteluettelossa siten, että kaikki saatavilla olevat juomat esitellään kuluttajille yhdenmukaisella tavalla; sekä

3) muutoinkin alkoholijuomien myyntiin osallistuville, ei kuitenkaan kuluttajille avoimena olevassa tietoverkossa.

Edellä 2 momentin 9 kohdassa säädetty kielto ei koske miedon alkoholijuoman markkinointia muutoin 2 momentissa säädettyin rajoituksin:

1) kokoontumislaissa (530/1999) tarkoitetussa yleisötilaisuudessa ja siihen pysyvästi käytettävässä paikassa;

2) kansainvälisessä liikenteessä käytettävässä aluksessa;

3) vähittäismyynti- ja anniskelupaikassa;

4) vähittäismyynti- ja anniskelupaikan ulkopuolella juoman saatavuuden ja hinnan ilmoittamisen osalta.

Edellä 1 ja 2 momenttia ei sovelleta sananvapauden käyttämisestä joukkoviestinnässä annettussa laissa (460/2003) tarkoitettuun julkaisu- ja ohjelmatoimintaan, jota muu kuin Suomeen sijoitautunut elinkeinonharjoittaja harjoittaa ulkomailla ja joka on tarkoitettu vastaanotettavaksi yksinomaan muualla kuin Suomessa tai samansisältöisenä vastaanottajan maasta riippumatta. Säännöksiä sovelletaan kuitenkin ulkomailta harjoitettuun Suomessa markkinoilla olevien alkoholijuomien markkinointiin, joka on tarkoitettu vastaanotettavaksi erityisesti Suomessa.

51 §

Hinnoittelu ja hinnan ilmoittaminen

Kahden tai useamman alkoholijuomapakkauksen tai -annoksen tarjoaminen alennettuun yhteishintaan vähittäismyynnissä ja anniskelussa on kielletty.

Alkoholijuoman hinnasta annettavan hyvityksen, joka lasketaan alkoholijuomien tai muiden kulutushyödykkeiden ja palveluiden ostojen perusteella, tarjoaminen ja maksaminen vähittäismyynnissä ja anniskelussa on kielletty.

Alle kahden kuukauden ajaksi rajatusta alkoholijuomapakkauksen tarjoushinnasta ilmoittaminen vähittäismyyntipaikan ulkopuolella on kielletty.

Valiokunnan mietintö StVM 24/2017 vp

8 luku

Denaturoidun väkiviinan ja alkoholivalmisteen valmistus, maahantuonti, myynti ja käyttö

52 §

Nauttimistarkoitusta koskeva kieltö

Lievästi denaturoitua väkiviinaa ja alkoholivalmistetta sekä denaturoimatonta alkoholivalmistetta ei saa valmistaa, tuoda maahan ja myydä nauttimistarkoitukseen. Kiellon noudattamisen varmistamiseksi niiden myyntiä koskevista rajoituksista säädetään 53 ja 54 §:ssä.

Valtioneuvoston asetuksella säädetään niistä tavoista, joilla väkiviina ja alkoholivalmiste tehdään teollista, puhdistus-, valmistus- tai muuta vastaavaa käyttötarkoitusta varten vahvasti tai lievästi denaturoituna nautittavaksi kelpaamattomaksi.

53 §

Lievästi denaturoidun väkiviinan ja alkoholivalmisteen myynti

Lievästi denaturoitua väkiviinaa ei saa myydä kuluttajien käyttöön.

Se, joka myy lievästi denaturoitua väkiviinaa, on velvollinen ilmoittamaan toiminnan aloittamisesta Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolle. Myyjän tulee pitää kirjaa ostajista ja väkiviinan elinkeinotoimintaan liittyvästä käyttötarkoituksesta. Myynnin valvontaan sovelletaan 62 §:ää.

Lievästi denaturoitua alkoholivalmistetta ei saa myydä kuluttajien käyttöön, paitsi pesu-, puhdistus- ja muuhun tekniseen käyttöön.

54 §

Lisävaatimukset lievästi denaturoidun väkiviinan ja alkoholivalmisteen denaturoinnille

Jos lievästi denaturoitua väkiviinaa tai lievästi denaturoitua alkoholivalmistetta myydään siten, että on perusteltua syytä olettaa sitä käytettävän päihtymiseen, Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto saa määrätä denaturointiaineita ja niiden pitoisuuksia koskevia lisävaatimuksia, jotka ovat välttämättömiä aineen tekemiseksi nautittavaksi kelpaamattomaksi. Lisävaatimukset eivät saa estää aineen käyttämistä sen 52 §:ssä tarkoitettuun käyttötarkoitukseen, jos mainittuun käyttötarkoitukseen ei ole käytettävissä muilla tavoin denaturoitua väkiviinaa tai alkoholivalmistetta.

Arvioitaessa väkiviinan tai alkoholivalmisteen mahdollista käyttöä päihtymiseen tulee ottaa erityisesti huomioon:

1) voidaanko aineesta saada tavanomaisella tavalla juotavaksi kelpaava enemmän kuin viisi tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävä alkoholipitoinen aine erottamalla siitä ainesosia tai lisäämällä siihen nestettä.

2) valmistajan toteuttamat käytettävissään olevat aineen rakenteeseen, hajuun ja makuun sekä pakkauksen rakenteeseen ja kokoon liittyvät toimet, joilla pyritään estämään aineen käyttö päihtymiseen;

Valiokunnan mietintö StVM 24/2017 vp

3) aineen markkinointi ja se mielikuva, joka aineen markkinoinnin ja esittelyn yhteydessä on kuluttajille synnytetty.

55 §

Denaturoimattoman alkoholivalmisteen valmistus, maahantuonti ja myynti

Mitä edellä 52 §:n 1 momentissa säädetään, ei sovelleta elintarvikkeena tai ravintolisänä käytettävään alkoholivalmisteseen, joka on valmistettu alkoholi- ja alkoholijuomaverosta annetun lain 8 §:ssä tarkoitetulla tavalla. Mainitun alkoholivalmisteen valmistaja, maahantuojaja ja myyjä eivät saa edistää tai esitellä sen käyttöä päihtymiseen.

Sellaiseen kiinteää ainetta olevaan tai kiinteää ainetta sisältävään alkoholivalmisteseen, joka on tarkoitettu nautittavaksi sellaisenaan tai joka voidaan saada juotavaksi erottamalla siitä ainesosia tai lisäämällä siihen nestettä, sovelletaan alkoholijuomien vähittäismyyntiä ja anniskelua sekä markkinointia koskevia säännöksiä, jos valmisteen kokonaisalkoholipitoisuus on enemmän kuin 2,8 painoprosenttia. Valmisteen alkoholipitoisuutena tilavuusprosentteina pidetään tällöin sen alkoholipitoisuutta painoprosentteina.

9 luku

Valvonta ja ohjaus

56 §

Omavalvonta

Tässä laissa tarkoitetulla luvanhaltijalla on oltava riittävät ja oikeat tiedot toiminnastaan ja siihen liittyvistä laissa säädetyistä velvoitteista sekä niiden käytännön toteuttamiseen liittyvistä riskeistä.

Luvanhaltijan on laadittava kirjallinen suunnitelma toimintansa lainmukaisuuden varmistamiseksi (*omavalvontasuunnitelma*), noudatettava sitä ja pidettävä sen toteuttamisesta kirjaa. Suunnitelma on pidettävä ajan tasalla.

Omavalvontasuunnitelmassa tulee kuvata, mitkä ovat riskit 1 §:ssä tarkoitettujen haitallisten vaikutusten syntymiseen, miten lain noudattamista seurataan, miten kriittisten tilanteiden riskien hallinta toteutetaan ja miten havaitut puutteellisuudet korjataan. Omavalvontasuunnitelma saadaan tarvittaessa yhdistää elintarvikelain ja tupakkalain (549/2016) mukaiseen omavalvontasuunnitelmaan.

Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella annetaan tarkemmat säännökset omavalvontasuunnitelman laatimisesta sekä sen sisällöstä ja toteuttamisesta.

Valiokunnan mietintö StVM 24/2017 vp

57 §

Henkilökunnan osaaminen

Luvanhaltijan ja alkoholiyhtiön on osana omavalvontaa huolehdittava siitä, että henkilökunta tuntee tässä laissa säädetty ja omavalvontasuunnitelmassa määrätyt velvoitteensa. Luvanhaltijan ja alkoholiyhtiön on pidettävä kirjaa toimipaikassa työskentelevien henkilöiden koulutuksesta ja osaamisesta ja pyydettyä esitettävä tiedot valvontaviranomaiselle.

Anniskeluluvanhaltijan on huolehdittava siitä, että 38 §:ssä tarkoitetulla vastaavalla hoitajalla tai muulla tehtävään nimetyllä henkilöllä on alkoholilain tuntemista osoittava Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston hyväksymän mallin mukainen todistus.

58 §

Alkoholilain tuntemista osoittavan todistuksen myöntäminen

Alkoholilain tuntemista osoittavan todistuksen myöntää valtioneuvoston toimiluvan tai opetusministeriön järjestämisluvan nojalla ravintolapalvelun koulutusta antava oppilaitos. Todistus myönnetään henkilölle, joka on suorittanut hyväksyttävästi alkoholilain ja sen valvonnan toimintatapojen tuntemista arvioivan kokeen tai saanut vastaavat tiedot sisältävän koulutuksen taikka suorittanut tutkinnon, johon vastaavat tiedot sisältyvät.

Oppilaitoksella on oikeus periä kokeesta maksu, joka vastaa enintään kokeen järjestämisestä aiheutuvia todellisia kustannuksia. Alkoholilain tuntemista osoittava todistus voidaan yhdistää elintarvikelain 27 §:ssä tarkoitetun osaamistodistuksen kanssa.

Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella annetaan tarkemmat säännökset 1 momentissa tarkoitetun kokeen sisällöstä ja arvioinnista sekä sitä vastaavista koulutuksista ja tutkinnoista sekä Ahvenanmaan maakunnassa myönnetyn todistuksen hyväksymisestä 1 momentissa tarkoitetuksi todistukseksi.

59 §

Yleinen ohjaus ja valvonta sekä alkoholihaittojen seuranta

Tämän lain mukaisen toiminnan yleinen ohjaus ja valvonnan suunnittelu kuuluvat sosiaali- ja terveysministeriölle.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos seuraa ja tutkii tässä laissa säädettyjen toimenpiteiden vaikutusta alkoholihaittojen kehitykseen sekä huolehtii alkoholihaittojen vähentämiseen liittyvästä muusta tutkimuksesta ja kehittämistyöstä.

60 §

Valvonta ja siihen liittyvä ohjaus

Aluehallintovirastot valvovat alkoholijuomien vähittäismyyntiä ja anniskelua sekä markkinointia alueellaan.

Valiokunnan mietintö StVM 24/2017 vp

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto valvoo alkoholijuomien vähittäismyyntiä ja anniskelua sekä markkinointia koko maassa sekä ilmailulaissa (864/2014) ja merilaissa (674/1994) tarkoitetuilla aluksilla, joilla on Suomen kansallisuus.

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston tehtäviin kuuluvat myös:

- 1) alkoholipitoisten aineiden valmistuksen, maahantuonnin, viennin ja tukkumyynnin valvonta;
- 2) alkoholijuomien verottomista varastoista tapahtuvan myynnin ja käyttöluvan mukaisen käytön valvonta;
- 3) aluehallintovirastojen lupahallinnon ja valvonnan ohjaus, yhteensovittaminen ja kehittäminen;
- 4) alkoholihallinnon tieto-, tilastointi- ja viestintäpalveluiden tuottaminen;
- 5) tässä laissa säädettyt muut tehtävät.

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston ja aluehallintovirastojen tarkemmasta työnjaosta ohjauksessa ja valvonnassa säädetään tarvittaessa valtioneuvoston asetuksella.

Tulli valvoo tässä laissa säädettyjen maahantuontikieltojen ja -rajoitusten sekä 32 §:n noudattamista.

61 §

Valvontaohjelma

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto laatii yhteistyössä aluehallintovirastojen kanssa alkoholihallinnon valtakunnallisen valvontaohjelman. Ohjelmalla ohjataan alkoholijuomien anniskelun ja vähittäismyynnin sekä markkinoinnin alueellista lupahallintoa ja valvontaa yhdenmukaiseen ratkaisukäytäntöön ja tämän lain tehokkaaseen täytäntöönpanoon.

Valvontaohjelmassa määritellään lainsäädännön sekä valtioneuvoston ja sosiaali- ja terveysministeriön alkoholihallinnolle asettamien tavoitteiden toteuttamisen edellyttämät tarkoituksenmukaiset toimenpiteet sekä menettelytavat, joilla viranomaisvalvontaa kohdennetaan riskikohteisiin valvontatarpeiden perusteella.

62 §

Tarkastus- ja tiedonsaantioikeus

Valvontaviranomaiset saavat tarkastaa tämän lain valvontaa varten luvanhaltijan tiloja, toimintaa ja asiakirjoja sekä alkoholipitoisen aineen kuljetuksia.

Valvontaviranomaisten edustajille on turvattava esteetön pääsy valvottaviin tiloihin ja asiakirjoihin, oikeus tallentaa valvonnassa tarvittavia tietoja ja oikeus saada korvauksetta valvontaa varten tarvittavat näytteet. Valvontatarkastukseen sovelletaan, mitä hallintolain 39 §:ssä säädetään.

Pysyväisluonteiseen asumiseen käytetyssä tilassa ja majoitushuoneessa tarkastus saadaan tehdä vain, jos on perusteltua syytä epäillä tätä lakia rikotun tai rikottavan laissa rangaistavaksi säädetyllä teolla tai laiminlyönnillä, josta voi seurata vankeutta. Tarkastuksen on oltava välttämätön rikoksen selvittämiseksi tai estämiseksi.

Luvanhaltijan on toimitettava määräajoin valvontaviranomaisille myyntiään ja muuta toimintaansa koskevat valvonnan ja toiminnan riskien arvioimisen kannalta tarpeelliset ilmoitukset ja

Valiokunnan mietintö StVM 24/2017 vp

tiedot. Tarkemmat säännökset ilmoitusten ja tietojen toimittamisesta annetaan sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella.

63 §

Tiedonsaantioikeus

Valvontaviranomaisilla on oikeus saada maksutta ja salassapitosäännösten estämättä valtion ja kunnan viranomaisilta sekä Kansaneläkelaitokselta, työttömyysvakuutusrahastolta ja Eläketurvakeskukselta tietoja, jotka ovat välttämättömiä:

- 1) arvioitaessa 13—18 §:ssä tarkoitettuja luvan myöntämisen edellytyksiä tai ilmoituksessa esitetyjä tietoja; tai
- 2) valvottaessa tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten noudattamista.

64 §

Tietojen antaminen

Viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (621/1999) säädetyn salassapitovelvollisuuden estämättä valvontaviranomaiset saavat antaa tässä laissa tarkoitettuja tehtäviä suorittaessa saatuja tietoja yksityisen tai yhteisön taloudellisesta asemasta ja liike- tai ammattisalaisuudesta toiselle valvontaviranomaiselle, jos tiedot ovat välttämättömiä kyseiselle viranomaiselle säädetyn tehtävän hoitamiseksi.

Poiketen siitä, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 16 §:n 3 momentissa säädetään, luvanhaltijan ja ilmoituksen tekijän nimi, lupa- ja ilmoitusnumero ja yleiseen käyttöön tarkoitetut osoite- ja yhteystiedot voidaan saattaa rekisterissä sellaisinaan julkisiksi niin, että tietoja voidaan hakea ainoastaan yksittäisinä hakuina käyttäen hakuperusteena luvanhaltijan tai ilmoituksen tekijän nimeä, yritys- ja yhteisötunnusta tai lupa- tai ilmoitusnumeroa taikka myyntipaikan nimeä.

65 §

Virka-apu

Valvontaviranomaisilla on oikeus saada muilta viranomaisilta virka-apua tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten noudattamisen valvomiseksi ja täytäntöönpanemiseksi.

66 §

Alkoholielinkeinorekisteri

Valvontaviranomaiset pitävät tässä laissa tarkoitettujen lupa-asioiden käsittelyä ja valvontaa sekä alkoholitilastointia varten alkoholielinkeinorekisteriä elinkeinonharjoittajista, joille on myönnetty tässä laissa tarkoitettu lupa tai jotka ovat hakeneet tällaista lupaa. Vastuullisena rekisterinpitäjänä toimii Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto.

Rekisteröitäviä tietoja ovat:

Valiokunnan mietintö StVM 24/2017 vp

1) nimi ja toiminimi sekä henkilö- tai yritys- ja yhteisötunnus sekä osoite, puhelinnumero ja muut osoitetiedot;

2) 1 kohdassa tarkoitetut tiedot yhteisön hallituksen jäsenistä, toimitusjohtajasta sekä huomattavista osakkeenomistajista, vastuunalaisista ja äänettömistä yhtiömiehistä sekä heidän sijoittamistaan panoksista;

3) poliisitutkintaa, esitutkintaa, syyteharkintaa ja syytettä sekä rikosasian tuomioistuinkäsittelyä ja rikostuomioita koskevat tiedot elinkeinonharjoittajista ja 2 kohdassa tarkoitetuista henkilöistä;

4) tieto rekisteröitymisestä arvonlisäverovelvolliseksi, ennakoperintärekisteriin ja muihin verohallinnon rekistereihin sekä tieto erääntyneistä verovelvoista;

5) tiedot ulosoton kohteena olevista velvoitteista;

6) tiedot yrityssaneerauksista ja konkurssista sekä muista erääntynyttä velkaa koskevista tuomioistuimen päätöksistä;

7) tiedot valvottavan yksityishenkilön velkajärjestelyistä;

8) tiedot tämän lain nojalla myönnetyn luvan perusteella tapahtuvasta toiminnasta sekä tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten rikkomisesta ja tällaisen rikkomuksen seuraamuksesta sekä tiedot valvontaviranomaisten suorittamista tarkastuksista ja niiden tuloksista;

9) muut lupa-asioiden käsittelyä, valvontaa ja tilastointia varten tarpeelliset tiedot, jotka eivät sisällä henkilötietolain (523/1999) 11 §:ssä tarkoitettuja arkaluonteisia tietoja.

Elinkeinonharjoittajaa ja 2 momentin 2 kohdassa tarkoitettuja henkilöitä koskevat tiedot säilytetään alkoholielinkeinorekisterissä niin, että ne poistetaan viiden vuoden kuluttua viimeisen tiedon merkitsemisestä.

10 luku

Kiellot ja rikkomusten seuraamukset

67 §

Poliisin kiello

Jos vähittäismyynti- tai anniskelupaikan henkilökunta ei kykene säilyttämään järjestystä vähittäismyynti- tai anniskelupaikassa, asiakaspaikkamäärää koskevia rakentamis-, turvallisuus- tai anniskelumääräyksiä on merkittävästi rikottu tai yleisen järjestyksen ja turvallisuuden varmistaminen alueella sitä edellyttää, poliisi voi kieltää vähittäismyyntin tai anniskelun enintään meneillään olevan myynti- tai anniskeluajan ajaksi. Kiellosta on ilmoitettava lupaviranomaiselle.

68 §

Valvontaviranomaisen kiellot ja turvaamistoimet

Jos alkoholijuomaa markkinoidaan 50 tai 51 §:n vastaisesti, valvontaviranomainen voi kieltää markkinoinnin tilaajaa tai toimeenpanijaa sekä näiden palveluksessa olevaa jatkamasta tai toistamasta säännösten vastaista toimintaa.

Valiokunnan mietintö StVM 24/2017 vp

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto voi kieltää alkoholipitoisen aineen luovuttamisen markkinoille tai korvauksetta velvoittaa poistamaan alkoholipitoisen aineen markkinoilta, jos tuote tai sen esittely ovat siitä annettujen säännösten ja määräysten vastaisia tai jos tuotteen laatua tai siitä mahdollisesti aiheutuvia terveydellisiä haittoja ja vaaroja ei ole asianmukaisesti valvottu tai jos kieltö on muutoin perusteltu ihmisten terveyden suojelemiseksi.

Valvontaviranomainen voi kieltää luvanhaltijaa jatkamasta tässä laissa tarkoitettua elinkeinotoimintaa siltä osin kuin se on olennaisesti 4 §:ssä tarkoitetulla tavalla hyvän tavan vastaista eikä kyseistä toimintaa ole korjattu tai lopetettu asetetussa kohtuullisessa määräajassa kohtuullisessa ajassa valvontaviranomaisen kehotuksesta huolimatta.

Jos 1—3 momentissa tarkoitetun säännösten ja määräysten vastaisen tai terveydelle haitallisen menettelyn jatkaminen tai toistaminen on menettelyn laajuuden tai merkityksen johdosta tarpeen kiireellisesti estää, Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto voi mainituissa momenteissa tarkoitetussa asiassa sekä aluehallintovirasto 1 ja 3 momentissa tarkoitetussa asiassa väliaikaisesti ennen asian lopullista ratkaisemista antaa tätä tarkoittavan kiellon. Väliaikainen kieltö tulee voimaan heti, ja se voidaan peruuttaa ennen asian lopullista ratkaisemista.

69 §

Oikaisu

Valvontaviranomainen voi 68 §:ssä säädetystä kiellosta päättäessään tai väliaikaisen kiellon määrätessään velvoittaa kiellon saaneen oikaisemaan menettelyn asetetussa määräajassa ja määrättyllä tavalla, jos sitä säännösten vastaisesta menettelystä aiheutuvien ilmeisten haittojen vuoksi on pidettävä tarpeellisena.

70 §

Uhkasakko ja teettäminen

Valvontaviranomainen voi tehostaa tämän lain säännösten perusteella antamaansa kieltoa tai määrystä taikka määräämänsä oikaisua uhkasakolla tai uhalla, että asetetun määräajan jälkeen tekemättä jätetty toimenpide teetetään laiminlyöjän kustannuksella.

Valvontaviranomaisen 68 ja 69 §:ssä tarkoitetussa asiassa asettaman uhkasakon tuomitsee ja teettämisen täytäntöönpanosta päättää uhkasakon tai teettämisen asettajan hakemuksesta markkinaoikeus.

Muutoksenhausta uhkasakkoon ja teettämishakaan säädetään 82 §:ssä. Muutoin uhkasakosta ja teettämishakusta säädetään uhkasakkolaissa (1113/1990).

71 §

Seuraamusmaksu

Lupaviranomainen voi määrätä luvanhaltijan maksamaan vähintään 300 euron ja enintään 1000 euron seuraamusmaksun, jos:

1) valmistustoiminnassa on rikottu 29—31 §:n säännöksiä taikka 14 §:n nojalla asetettuja lupamääräyksiä tai rajoituksia;

Valiokunnan mietintö StVM 24/2017 vp

- 2) maahantuonnissa on rikottu 29 tai 30 §:n säännöksiä tai viennissä 29 §:n säännöstä;
- 3) väkiviinan tai verottoman alkoholijuoman käytössä on rikottu käyttöluvan ehtoja;
- 4) tukkumyynissä on rikottu 30 tai 31 §:n säännöksiä taikka 15 tai 16 §:n nojalla asetettuja lupamääräyksiä tai rajoituksia;
- 5) vähittäismyynissä on rikottu 5 luvussa tai 49 §:ssä luvanhaltijalle, alkoholiyhtiölle tai 47 ja 48 §:ssä tarkoitettulle vähittäismyynnin harjoittajalle säädettyjä velvollisuuksia taikka 17 §:n tai 22 §:n 3 momentin nojalla asetettuja ehtoja tai rajoituksia;
- 6) anniskelussa on rikottu 5 luvussa, 49 §:ssä tai 57 §:n 2 momentissa luvanhaltijalle tai 47 ja 48 §:ssä tarkoitettulle anniskelun harjoittajalle säädettyjä velvollisuuksia, 22 tai 47 §:n nojalla asetettuja ehtoja tai rajoituksia taikka anniskelupaikassa tai sen välittömässä läheisyydessä on ilmentynyt järjestyshäiriöitä, jotka johtuvat omavalvontasuunnitelman puutteellisuudesta tai sen noudattamatta jättämisestä;
- 7) 11 §:ssä tarkoitettua velvollisuutta ilmoittaa muutoksista, 56 §:ssä säädettyä kirjanpitovelvollisuutta tai velvollisuutta pitää omavalvontasuunnitelma ajan tasalla taikka 62 §:n 4 momentissa säädettyä ilmoitusten ja tietojen toimittamista koskevaa velvollisuutta ei ole kehotuksista huolimatta noudatettu.

Seuraamusmaksu määrätään maksettavaksi valtiolle ja sen suuruutta arvioitaessa on otettava huomioon menettelyn laatu, vahingollisuus ja toistuvuus. Seuraamusmaksu voidaan määrätä 1 momentissa säädettyä pienempänä, jos siihen on nämä seikat huomioon ottaen tai menettelyyn liittyvien lieventävien seikkojen vuoksi muuten perusteltua aihetta. Seuraamusmaksua ei määrätä, jos menettelyä on pidettävä vähäisenä tai jos maksun määrääminen on menettelyn laatu, toistuvuus, suunnitelmallisuus, omavalvontasuunnitelman noudattaminen ja muut olosuhteet huomioon ottaen kohtuutonta. Luvanhaltijalle voidaan tällöin antaa huomautus, jos siihen on aihetta.

Seuraamusmaksua ei saa määrätä sille, jota epäillään samasta teosta esitutkinnassa, syyteharkinnassa tai tuomioistuimessa vireillä olevassa rikosasiassa tai jolle on samasta teosta annettu lainvoimainen tuomio. Jos seuraamusmaksu on määrätty luonnolliselle henkilölle tai oikeushenkilölle, samasta teosta ei saa tuomita samalle henkilölle tuomioistuimessa rangaistusta.

Seuraamusmaksua ei saa määrätä, jos teosta on kulunut yli kuusi kuukautta. Seuraamusmaksun täytäntöönpanosta säädetään sakon täytäntöönpanosta annetussa laissa (672/2002). Seuraamusmaksu vanhenee viiden vuoden kuluttua seuraamusmaksun määräämispäivästä.

72 §

Luvan peruuttaminen

Lupaviranomainen voi peruuttaa tämän lain mukaisen luvan tai hyväksymisen määräajaksi tai pysyvästi, jos toiminnanharjoittaja huomautuksen antamisen tai seuraamusmaksun määräämisen jälkeen jatkaa 71 §:n 1 momentin 1—6 kohdassa tarkoitettua velvollisuutensa rikkomista tai laininlyöntiä ja menettelyä on pidettävä olennaisena. Määräajan pituudesta määrättäessä otetaan huomioon erityisesti peruuttamisen perusteena olevan toiminnan vakavuus ja teko-olosuhteet. Lupa tai hyväksyminen voidaan peruuttaa pysyvästi vain, jos menettelyä jatketaan seuraamusmaksun määräämisen tai määräaikaisen luvan peruuttamisen jälkeen tahallisesti ja se on myös kokonaisuutena arvostellen törkeää.

Vaikka huomautusta ei ole annettu tai seuraamusmaksua määrätty, lupa tai hyväksyminen voidaan peruuttaa määräajaksi, jos luvanhaltija rikkoo tässä laissa säädettyjä olennaisia velvollisuuksiaan tavalla, joka osoittaa ilmeistä piittaamattomuutta 56 §:ssä tarkoitettuja velvollisuuksia.

Valiokunnan mietintö StVM 24/2017 vp

siaan kohtaan, tai pysyvästi, jos toiminnanharjoittaja rikkoo tätä lakia vakavaa vaaraa ihmisten terveydelle aiheuttavalla teolla tai laiminlyönnillä ja menettely on ollut kokonaisuutena arvostelun törkeää.

Lupa tai hyväksyminen tulee peruuttaa, jos luvanhaltija sitä pyytää tai hakemuksessa annettujen virheellisten tietojen tai olosuhteiden muutoksen vuoksi luvan tai hyväksymisen edellytykset eivät ole voimassa, eikä tilannetta ole korjattu asetetussa määräajassa. Luvanhaltijan konkurssipesällä on kuitenkin oikeus jatkaa lupaa edellyttävää toimintaa enintään yhden vuoden ajan konkurssin alkamisesta.

73 §

Seuraamukset rikkomuksista ulkomaanliikenteessä ja alkoholiyhtiön vähittäismyynnissä

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto voi supistaa vähittäismyynti- tai anniskeluai-koja 47 ja 48 §:ssä tarkoitettussa liikennevälineessä tai myyntipaikassa enintään kolmen kuukauden ajaksi, jos liikennevälineessä tai myyntipaikassa on huomautuksesta tai seuraamusmaksusta huolimatta ilmennyt 71 §:ssä tarkoitettuja rikkomuksia.

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto voi kieltää vähittäismyynnin tai anniskelun liikennevälineessä tai myyntipaikassa enintään kuukauden ajaksi, jos alkoholijuomaa on huomautuksesta tai seuraamusmaksusta huolimatta myyty 37 §:n vastaisesti taikka 71 §:n 1 momentin 6 kohdassa tarkoitettujen järjestyshäiriöt johtuvat törkeästä huolimattomuudesta tai tahallisuudesta ja menettelyä on pidettävä olennaisena.

Aluehallintovirasto voi kieltää alkoholijuomien myynnin alkoholiyhtiön myymälässä enintään kuukauden ajaksi, jos alkoholiyhtiö huomautuksesta tai seuraamusmaksusta huolimatta jatkaa 71 §:n 1 momentin 5 kohdassa tarkoitettua velvollisuutensa rikkomista tai laiminlyöntiä. Aluehallintovirasto voi myös kieltää alkoholiyhtiötä toimittamasta alkoholijuomia 27 §:ssä tarkoitettuun luovutuspaikkaan, jos luovutuspaikassa rikotaan 27 §:n 3 momentissa säädettyjä velvollisuuksia.

11 luku

Maksut

74 §

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston perimät maksut

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston suoritteista perittävistä maksuista säädetään valtion maksuperustelaisissa (150/1992).

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto perii tämän lain valvonnasta aiheutuvien kustannusten kattamiseksi vuotuisen valvontamaksun:

1) 14 §:ssä tarkoitettujen valmistuslupan haltijalta alkoholijuoman ja väkiviinan valmistuksen valvonnasta (valmistuksen valvontamaksu), ei kuitenkaan silloin, jos alkoholijuoman tai väkiviinan valmistus tapahtuu opetus- tai tutkimustarkoituksessa;

Valiokunnan mietintö StVM 24/2017 vp

2) 15 ja 16 §:ssä tarkoitetun valmistus- tai tukkumyyntiluvan haltijalta alkoholijuoman ja väkiviinan tukkumyynnin valvonnasta (*tukkumyynnin valvontamaksu*);

3) 15 §:ssä tarkoitetun käyttöluvan haltijalta väkiviinan ja verottoman alkoholijuoman käytön valvonnasta (*käytön valvontamaksu*);

4) 47 ja 48 §:ssä tarkoitetun alkoholijuomien vähittäismyynti- ja anniskelutoiminnan harjoittajalta (*ulkomaanliikenteen myynnin valvontamaksu*).

Valvontamaksut peritään liitteen mukaisesti.

75 §

Aluehallintoviraston perimät maksut

Aluehallintoviraston suoritteista perittävistä maksuista säädetään valtion maksuperustelaissa. Aluehallintovirasto perii tämän lain valvonnasta aiheutuvien kustannusten kattamiseksi vuotuisen valvontamaksun:

1) 18 §:ssä tarkoitetun anniskeluluvan haltijalta anniskelun valvonnasta (*anniskelun valvontamaksu*);

2) 17 §:ssä tarkoitetun vähittäismyyntiluvan haltijalta ja alkoholiyhtiöltä vähittäismyynnin valvonnasta (*vähittäismyynnin valvontamaksu*).

Valvontamaksut peritään liitteen mukaisesti.

76 §

Valvontamaksujen periminen ja korko

Edellä 74 ja 75 §:ssä tarkoitetut valvontamaksut ovat suoraan ulosottokelpoisia. Niiden perimisestä säädetään verojen ja maksujen täytäntöönpanosta annetussa laissa (706/2007).

Jos maksu viivästyy, sille on maksettava korkolain (633/1982) 4 §:ssä säädetty viivästyskorko. Viivästyskoron sijasta virasto voi periä viiden euron suuruisen viivästysmaksun, jos viivästyskoron määrä jäisi tätä pienemmäksi.

Jos maksua palautetaan oikaisun tai muutoksenhaun johdosta, palautettavalle maksulle maksetaan veronkantolain (769/2016) 32 §:ssä säädetty palautuskorko maksupäivästä palautuspäivään.

77 §

Valvontamaksun oikaisu maksuvelvollisen hyväksi

Jos maksuvelvolliselle on virheen johdosta määrätty liikaa maksua, maksupäätös on oikaistava, jollei asiaa ole valitukseen annetulla päätöksellä ratkaistu. Oikaisu maksuvelvollisen hyväksi voidaan tehdä kolmen vuoden kuluessa maksun määräämistä seuraavan kalenterivuoden alusta.

Valiokunnan mietintö StVM 24/2017 vp

78 §

Valvontamaksun oikaisu maksunsaajan hyväksi

Jos maksuvelvolliselle on laskuvirheen tai siihen verrattavan erehdyksen vuoksi taikka sen johdosta, ettei asiaa ole joltakin osalta tutkittu, jäänyt määräämättä säädetty maksu tai osa siitä maksuvelvollisen sitä aiheuttamatta, maksupäätös on oikaistava, jollei asiaa ole valitukseen annetulla päätöksellä ratkaistu. Oikaisu maksunsaajan hyväksi voidaan tehdä vuoden kuluessa sitä seuraavan kalenterivuoden alusta, jolloin maksu määrättiin tai olisi pitänyt määrätä.

12 luku

Muutoksenhaku

79 §

Alkoholiyhtiön päätöksen vaatiminen

Jos tarjouksen tekijä tai tavarantoimittaja katsoo, että alkoholiyhtiö on toiminut alkoholijuomien ottamisessa vähittäismyyntiin, niiden poistamisessa vähittäismyyntistä tai niiden hinnoittelussa 25 §:n 1 momentin vastaisesti, se voi vaatia alkoholiyhtiöltä menettelyä koskevan perustellun päätöksen. Vaatimus on esitettävä 30 päivän kuluessa siitä, kun tarjouksen tekijä tai tavarantoimittaja sai tiedon alkoholiyhtiön menettelystä.

Alkoholiyhtiön on käsiteltävä vaatimus viivytyksettä ja annettava asiaa koskeva perusteltu päätös ja ohjeet 80 §:ssä tarkoitetun oikaisuvaatimuksen esittämiseen, ellei se harkitse oikeaksi korjata menettelyään.

Alkoholiyhtiön päätökset voidaan antaa tiedoksi sähköisellä tiedonsiirtomenetelmällä tarjouksen tekijän tai tavarantoimittajan ilmoittamaan yhteystietoon, ellei asianomainen ole sitä kieltänyt.

80 §

Valvontamaksua ja alkoholiyhtiön päätöstä koskeva oikaisuvaatimus

Edellä 74 ja 75 §:ssä tarkoitettuun valvontamaksuun saa vaatia oikaisua maksun määränneeltä viranomaiselta. Oikaisuvaatimus on esitettävä maksun määräämistä koskevassa asiassa kolmen vuoden kuluessa maksun määräämistä seuraavan kalenterivuoden alusta, kuitenkin viimeistään 60 päivän kuluttua päätöksen tiedoksisaannista.

Edellä 79 §:n 1 momentissa tarkoitettuun alkoholiyhtiön päätökseen saa vaatia oikaisua Sosi- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolta siten kuin hallintolaissa säädetään.

Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitettuun oikaisuvaatimukseen annettuun päätökseen saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään. Hallinto-oikeuden päätökseen saa hakea muutosta valittamalla vain, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan.

Valiokunnan mietintö StVM 24/2017 vp

Maksu on oikaisuvaatimuksesta ja muutoksenhausta huolimatta suoritettava säädetyssä ajassa. Päätös, joka koskee alkoholijuomien ottamista vähittäismyyntiin, poistamista vähittäismyyntistä tai vähittäismyyntin hinnoitteluperusteita, voidaan panna täytäntöön lainvoimaa vailla olevana.

81 §

Muutoksenhaku Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston ja aluehallintoviraston päätökseen

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston ja aluehallintoviraston päätökseen, johon ei 82 §:ssä ole säädetty valituskieltoa, haetaan muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään. ~~Myös Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolla ja aluehallintovirastolla siinä tapauksessa, että aluehallintovirasto on ratkaissut muutoksenhaun kohteena olevan asian, on oikeus hakea muutosta hallinto-oikeuden muutoksenhaun johdosta tekemään päätökseen.~~

Hallinto-oikeuden päätökseen saa hakea muutosta valittamalla vain, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan. **Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolle ja aluehallintovirastolle voidaan myöntää valituslupa vain hallintolainkäyttölain (586/1996) 13 §:n 2 momentin 1 kohdan perusteella.**

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston ja aluehallintoviraston päätös voidaan panna täytäntöön lainvoimaa vailla olevana.

82 §

Markkinointia koskevan asian saattaminen markkinaoikeuden käsiteltäväksi

Edellä 68 §:ssä tarkoitettuun kieltopäätökseen ja väliaikaista kieltoa koskevaan määräykseen sekä 70 §:ssä tarkoitettuun valvontaviranomaisen asettamaan uhkasakkoon tai teettämisuhkaan ei saa valittamalla hakea muutosta.

Se, jolle Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto tai aluehallintovirasto on antanut 68 §:ssä tarkoitettua kieltopäätöksen tai väliaikaista kieltoa koskevan määräyksen taikka asettanut 70 §:ssä tarkoitettua uhkasakon tai teettämisuhan, voi hakemuksella saattaa asian markkinaoikeuden käsiteltäväksi 30 päivän kuluessa päätöksen tai määräyksen tiedoksisaamisesta.

13 luku

Erinäiset säännökset

83 §

Alkoholipitoisen aineen hallussapito

Alkoholijuomaa ei saa pitää hallussa, jos se ei ole laillisesti valmistettu tai maahantuotu.

Valiokunnan mietintö StVM 24/2017 vp

Henkilö, joka on 20 vuotta nuorempi, ei saa pitää hallussa väkevää alkoholijuomaa. Henkilö, joka on 18 vuotta nuorempi, ei saa pitää hallussa mietoa alkoholijuomaa.

Väkiviinaa saa pitää hallussa tai kuljettaa vain se, jolla on tämän lain mukaan oikeus valmistaa, maahantuoda, myydä tai käyttää väkiviinaa.

84 §

Alkoholijuoman välittäminen ja luovuttaminen

Alkoholijuomaa ei saa välittää eikä luovuttaa palkkiota vastaan. Alkoholijuoman välittäminen ja luovuttaminen on kielletty myös ilman palkkiota henkilölle, jolle 37 §:n mukaan ei saa myydä alkoholijuomaa.

85 §

Kielto nauttia alkoholijuomia

Alkoholijuomaa ei saa nauttia, ellei laissa toisin säädetä:

1) ravitsemisliikkeessä eikä muussa paikassa, jossa yleisölle maksusta pidetään saatavana ruokaa tai virvokkeita;

2) kokoontumislaissa tarkoitettussa yleisötilaisuudessa.

Poliisi saa, jos yleisen järjestyksen ylläpitäminen sitä edellyttää, kieltää alkoholijuomien nauttimisen yleisellä paikalla.

Edellä 1 momentissa tarkoitettussa paikassa tai tilaisuudessa ei paikan omistaja, tilaisuuden toimeenpanija eikä järjestyksenvalvoja saa sallia alkoholijuoman nauttimista.

86 §

Alkoholipitoisten aineiden poisottaminen, haltuunotto ja hävittäminen

Poliisimiehellä on oikeus ottaa alkoholipitoiset aineet pois henkilöltä, jolla ei ole oikeutta pitää niitä hallussaan, sekä henkilöltä, joka on otettu kiinni päihtymyksen vuoksi poliisilain 2 luvun 2 §:n 1 momentissa mainitussa tarkoituksessa tai rikoksilta ja häiriöiltä suojaamiseksi mainitun lain 2 luvun 10 §:n 2 momentissa mainitussa tarkoituksessa. Poliisimiehellä on myös oikeus ottaa alkoholijuoma pois henkilöltä, jolla tämän lain mukaan muutoin on oikeus pitää sitä hallussaan, jos asianomainen nauttii sitä 85 §:n 1 momentissa säädetyn vastaisesti tai yleisellä paikalla 85 §:n 2 momentissa säädetyn vastaisesti.

~~Avatussa astiassa olevat sekä avaamattomassa astiassa olevat aineet, joiden arvo on vähäinen, voidaan hävittää.~~ Alkoholijuomia ei saa palauttaa henkilölle, jolla ei ole oikeutta pitää niitä hallussaan. Poliisimies voi todisteellisesti hävittää avatussa astiassa olevat sekä avaamattomassa astiassa olevat aineet, joiden arvo on vähäinen. Haltuunoton ja hävittämisen kirjaamiseen sovelletaan, mitä poliisilain 2 luvun 14 §:n 3 momentissa säädetään. Muut alkoholipitoiset aineet tulee palauttaa henkilölle säilöönoton tai muun henkilökohtaiseen vapauteen kohdistuvan toimenpiteen päättyessä, ellei tästä tai muusta laista muuta johdu. Muutoin noudatetaan, mitä omaisuuden haltuun ottamisesta ja haltuun otetun omaisuuden käsittelystä säädetään poliisilain 2 luvun 13—15 §:ssä.

Valiokunnan mietintö StVM 24/2017 vp

Jos alkoholijuomaa on nautittu vastoin 35, 36 tai 85 §:n 1 momentissa säädettyä kieltoa, on liikkeen tai muun paikan omistajalla ja henkilökuntaan kuuluvalla sekä tilaisuuden järjestäjällä oikeus ottaa kieltoa rikkoneelta pois alkoholijuoma astioineen ja hävittää se todisteellisesti. Järjestyksenvalvojan oikeudesta ottaa kieltoa rikkoneelta alkoholijuoma pois säädetään yksityisistä turvallisuuspalveluista annetun lain 47 §:ssä.

Jos vankilaan tai muuhun suljettuun laitokseen taikka päihdehuollon yksikköön otettavalla tai siellä hoidettavana olevalla tavataan alkoholijuomaa tai muuta alkoholipitoista ainetta, saa laitoksen henkilökuntaan kuuluva ottaa sen häneltä pois ja todisteellisesti hävittää.

Pidättämiseen oikeutettu virkamies saa todisteellisesti hävittää tai hävityttää sellaisen alkoholijuoman tai muun alkoholipitoisen aineen astioineen tai päällyksineen, raaka-aineen, välineen ja tarvikkeen, joka voidaan takavarikoida, jos on syytä olettaa, että se julistetaan menetetyksi, ja jolla ei ole sanottavaa myynti- tai käyttöarvoa.

87 §

Tarkastus ja etsintä

Jos alle 18-vuotiasta epäillään todennäköisin syin 90 §:n 6 momentissa ja rikesakkorikkomuksista annetun lain (986/2016) 17 §:n 3 kohdassa tarkoitettua alkoholijuoman hallussapidosta, poliisimies voi laittomasti hallussa pidetyn alkoholijuoman etsimiseksi tarkastaa tällaisen henkilön mukana olevat tavarat ja päällisin puolin hänen vaatteensa, jos se voi tapahtua puuttumatta loukkaavalla tavalla epäillyn henkilökohtaiseen koskemattomuuteen. Tarkastuksen kirjaamiseen sovelletaan, mitä poliisilain 2 luvun 14 §:n 3 momentissa säädetään. Tarkastusta koskevassa menettelyssä noudatetaan muutoin, mitä pakkokeinolain (806/2011) 8 luvussa säädetään henkilöntarkastuksen toimittamisesta.

Tarkastuksen kirjaamisesta säädetään poliisilain 2 luvun 14 §:n 3 momentissa. Tarkastuksessa noudatetaan muutoin, mitä pakkokeinolain (806/2011) 8 luvussa säädetään henkilöntarkastuksen toimittamisesta.

Jos on todennäköisiä syitä epäillä, että joku on syyllistynyt rikoslain 50 a luvun 3 §:ssä tarkoitettuun lievään alkoholirikokseen, voidaan hänen käyttämässään kulkuneuvossa toimittaa pakkokeinolain 8 luvussa tarkoitettu yleinen kotietsintä tai paikanetsintä sen tutkimiseksi, onko kulkuneuvossa laitonta alkoholijuomaa tai väkiviinaa.

88 §

Tuntematon tai poissa oleva omistaja

Kun omaisuutta, joka voidaan tuomita menetetyksi, on takavarikoitu, mutta rikoksenteijä tai omaisuuden omistaja on tuntematon tai hänellä ei ole tunnettua olinpaikkaa Suomessa, hänet haastetaan julkisella haasteella saapumaan tuomioistuimeen määräpäivänä, jota ei saa asettaa aikaisemmaksi kuin seitsemänneksi päiväksi haasteen julkaisemisesta. Haaste on pantava tuomioistuimen kansliaan yleisesti nähtäville.

Jollei takavarikoidun omaisuuden laillisesti haastettu omistaja saavu vastaamaan asiassa eikä näytä laillista estettä, vaatimus omaisuuden menettämisestä ratkaistaan hänen poissaolostaan huolimatta.

Valiokunnan mietintö StVM 24/2017 vp

89 §

Valtiolle joutuneen alkoholijuoman tai väkiviinan muuttaminen rahaksi

Ulosmitatun, menetetyksi tuomitun tai muutoin valtiolle joutuneen alkoholijuoman tai väkiviinan muuttaminen rahaksi saa tapahtua vain myymällä se alkoholiyhtiölle tai alkoholijuoman tuku-, anniskelu- tai vähittäismyyntiluvan haltijalle taikka väkiviinan käyttöluvan haltijalle.

Jollei 1 momentin nojalla myydystä alkoholijuomasta ole maksettu valmisteveroa, tulee ostajan suorittaa se valtiolle ostohinnan lisäksi.

90 §

Rangaistussäännökset

Rangaistus alkoholirikoksesta säädetään rikoslain (39/1889) 50 a luvun 1—3 §:ssä.

Rangaistus alkoholijuoman markkinointirikoksesta säädetään rikoslain 30 luvun 1 a §:ssä.

Rangaistus tässä laissa säädetyn salassapitovelvollisuuden rikkomisesta tuomitaan rikoslain 38 luvun 1 tai 2 §:n mukaan, jollei teko ole rangaistava rikoslain 40 luvun 5 §:n mukaan tai siitä muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta.

Joka tahallaan

1) 85 §:n 1 momentissa tarkoitetun paikan omistajana, tilaisuuden toimeenpanijana tai järjestyksenvalvojana sallii alkoholijuoman nauttimisen momentissa tarkoitetussa paikassa 85 §:n 3 momentin vastaisesti,

~~2) erehdyttääkseen alkoholijuomien vähittäismyyntiin tai anniskelun valvontaa suorittavaa henkilökuntaa käyttää toisen henkilökorttia, passia, ajokorttia tai muuta viranomaisen antamaa todistusta ikänsä todistamiseen.~~

2) tarjoaa alle 18-vuotiaalle alkoholijuomaa tai väkiviinaa niin, että tämä siitä juopuu, ja tarjoamista voidaan alaikäisen ikä, kypsyyssaste ja muut olosuhteet huomioon ottaen kokonaisuudessaan pitää moitittavana tai

3) markkinoi mietoa alkoholijuomaa 50 tai 51 §:n vastaisesti, on tuomittava, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, *alkoholirikkomuksesta* sakkoon.

Alkoholirikkomuksesta tuomitaan myös se, joka tahallaan tai törkeästi huolimattomuudesta

1) rikkoo 37 §:ssä säädetyn vähittäismyynti- tai anniskelukiellon tai

2) vähittäismyynti- tai anniskeluluvan haltijana taikka 38 §:ssä tarkoitettuna vastaavana hoitajana tai muuna tehtävään nimettynä henkilönä rikkoo 35 tai 36 §:ssä säädettyä vähittäismyyntipaikan ja anniskelupaikan järjestyksen valvontaa koskevaa velvoitetta.

Rangaistus 33 §:n vastaisesta maahantuonnista, 83 §:n 2 momentin vastaisesta alkoholijuoman hallussa pitämisestä sekä 85 §:n 1 ja 2 momentin vastaisesta alkoholijuoman nauttimisesta julkisella paikalla samoin kuin rikesakosta näiden rikkomusten ainoana rangaistuksena säädetään rikesakkorikkomuksista annetun lain (986/2016) 17 §:ssä.

Valiokunnan mietintö StVM 24/2017 vp

91 §

Kuulemisvelvollisuus

Ennen 90 §:n 4 momentin 3 kohtaan perustuvan alkoholirikkomusta koskevan syytteen nostamista virallisen syyttäjän on varattava Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolle tilaisuus antaa lausuntonsa ja tuomioistuimen on käsitellessään tällaista asiaa varattava Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolle tilaisuus tulla kuulluksi.

14 luku

Voimaantulosäännökset

92 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Tällä lailla kumotaan alkoholilaki 1143/1994, jäljempänä *vanha laki*. Jos muualla lainsäädännössä viitataan vanhaan lakiin, tämän lain voimaan tultua sovelletaan sen asemesta tämän lain säännöksiä.

93 §

Siirtymäsäännös

Vanhan lain 14 §:n 1 momentissa tarkoitetut vähittäismyyntiluvat koskevat 1 päivästä tammikuuta 2018 tämän lain 17 §:n 1 momentissa tarkoitettujen alkoholijuomien vähittäismyyntiä. Vanhan lain 14 §:n 2 momentissa tarkoitettua vähittäismyyntilupaa myönnettäessä sovelletaan sanotusta päivästä alkaen tämän lain 3 §:n 1 momentin 15 kohdassa tarkoitettujen käsityöläisölöiden valmistajien osalta tämän lain 17 §:n 2 momentissa säädettyjä edellytyksiä. Vanhan lain 33 §:n 1 momentissa säädetystä poiketen väkevän alkoholijuoman mainontaa, epäsuoraa mainontaa ja muuta myynninedistämistä saadaan sanotusta päivästä alkaen harjoittaa painetussa tai tietoverkossa esitetyssä vähittäismyynti- tai anniskeluhinnastossa sekä valmistajan tai tukkumyyjän tuoteluettelossa siten, että kaikki saatavilla olevat alkoholijuomat esitellään kuluttajille yhdenmukaisella tavalla. Vanhan lain 33 a §:ää ei sanotusta päivästä alkaen sovelleta anniskelupaikan ulkopuolella tapahtuvaan hinnan ilmoittamiseen

Ennen tämän lain voimaantuloa vanhan lain tai sen nojalla annettujen säännösten taikka edellä 1 momentin nojalla myönnettyt luvat ja hyväksymiset jäävät voimaan siten, että niihin liittyvät oikeudet ja velvollisuudet määräytyvät tämän lain mukaisesti. Kaikki alkoholijuomien anniskeluun myönnettyt luvat oikeuttavat tämän lain voimaantulosta anniskelemaan kaikkia alkoholijuomia. Jos luvan myöntämisen edellytykset eivät ole tämän lain mukaan voimassa, lupaviranomaisen tulee ilmoittaa siitä luvanhaltijalle vuoden kuluessa lain voimaantulosta. Lupa saadaan peruuttaa, jos luvan myöntämisen edellytykset eivät täyty kuuden kuukauden kuluttua ilmoituksen vastaanottamisesta.

Valiokunnan mietintö StVM 24/2017 vp

Sen, joka tämän lain voimaan tullessa on vanhan lain 21 b §:ssä tarkoitetulla tavalla kelpoinen toimimaan anniskelupaikan vastaavana hoitajana, katsotaan täyttävän tämän lain mukaiset alkoholilain tuntemista osoittavaa todistusta koskevat pätevyysvaatimukset.

Tämän lain voimaan tullessa voimassa olevaan lupaan jatkaa anniskelua kello puoli kolmeen tai kello puoli neljään sovelletaan luvan myöntämishetkellä voimassa olleita säännöksiä luvan voimassa olon ajan, ellei luvanhaltija tee 44 §:ssä tarkoitettua jatkoaikailmoitusta.

Vanhan lain nojalla alkoholijuomista ja väkiviinasta annetun asetuksen (1344/1994) 2, 3 ja 4 § jäävät voimaan. Sosiaali- ja terveysministeriön päätös lievästi denaturoidun etanolin valmistamisessa käytettävistä denaturointiaineista (892/1995) ja sosiaali- ja terveysministeriön päätös vahvasti denaturoidun etanolin valmistamisessa käytettävistä denaturoimisaineista (893/1995) jäävät voimaan enintään yhden vuoden ajaksi tämän lain voimaantulosta lukien.

Liite

Alkoholilain 74 ja 75 §:ssä tarkoitetut valvontamaksut

1. Valmistuksen valvontamaksu

Valvontamaksukausi on 1.9.—31.8. Valmistuksen valvontamaksu muodostuu kiinteästä perusmaksusta ja toiminnan laajuudesta riippuvasta lisämaksusta seuraavasti:

Luvanhaltijakohtainen perusmaksu on 390 euroa. Jos luvanhaltijalla on enemmän kuin yksi valmistuspaikka, kultakin lisävalmistuspaikalta peritään perusmaksua 190 euroa. Perusmaksu peritään myös niiltä luvanhaltijoilta, joiden lupa on voimassa kyseessä olevan valvontamaksukauden aikana.

Toiminnan laajuudesta riippuva lisämaksu on 2,80 euroa / valmistettu 1 000 litraa sataprosenttista alkoholia. Luvanhaltijakohtainen enimmäismaksu on kuitenkin 18 000 euroa. Perusmaksua ei sovelleta luvanhaltijan ensimmäisenä laskutettavana toimintavuotena (1.9.—31.8.), vaan maksu peritään tällöin yksinomaan todellisten valmistustietojen perusteella. Alle 10 euron valvontamaksua ei tällöin kuitenkaan peritä.

2. Tukkumyynnin valvontamaksu

Valvontamaksukausi on 1.9.—31.8. Tukkumyynnin valvontamaksu muodostuu kiinteästä perusmaksusta ja toiminnan laajuuteen perustuvasta lisämaksusta seuraavasti:

Luvanhaltijakohtainen perusmaksu on 250 euroa. Jos luvanhaltijalla on enemmän kuin yksi varastointipaikka, valvontamaksua peritään kultakin lisävarastointipaikalta 95 euroa. Perusmaksu peritään myös niiltä luvanhaltijoilta, joiden lupa on voimassa kyseessä olevan valvontamaksukauden aikana.

Toiminnan laajuudesta riippuvan lisämaksun suuruus määräytyy valvontamaksukauden aikana Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolle kuukausittain tukkumyynnin toimitustietoina raportoitujen tietorivien lukumäärän perusteella. Tietorivin muodostaa viraston tukkumyynnin toimitustietojen raportointia koskevassa ohjeessa määritelty asiakaskohtainen tuotetietorivi. Tietorivikohtainen valvontamaksu on 0,95 euroa / 10 riviä. Jos luvanhaltija toimittaa valvontaan tarvittavat tiedot viraston hyväksymällä tavalla tiedostomuotoisina määräajassa, näitä maksuja alennetaan 15 prosenttia. Perittävä valvontamaksu on kuitenkin vähintään perusmaksun suuruinen. Luvanhaltijakohtainen enimmäismaksu on kuitenkin 26 500 euroa.

Perusmaksua ei sovelleta luvanhaltijan ensimmäisenä laskutettavana toimintavuotena (1.9.—31.8.), vaan maksu peritään tällöin yksinomaan todellisten toimitustietojen perusteella. Alle 10 euron valvontamaksua ei tällöin kuitenkaan peritä. Ajallisesti enintään yhdeksi kuukaudeksi rajoitetun tukkumyyntiluvan haltijalta ei peritä vuotuista valvontamaksua.

3. Väkiviinan ja verottamattoman alkoholijuoman käytön valvontamaksu

Valiokunnan mietintö StVM 24/2017 vp

Valvontamaksukausi on 1.9.—31.8. Käytön valvontamaksu muodostuu luvanhaltijan ostaman ja omaan käyttöön maahantuoman väkiviinan ja alkoholijuomien määrän perusteella seuraavasti:

- väkiviina 19 senttiä/litra
- alkoholijuomat 9 senttiä/litra

Edellä mainituin perustein määrätty valvontamaksu pyöristetään alaspäin lähimpään kymmeneen euroon.

Käyttöluvanhaltijalta toimipaikkakohtaisesti perittävä vähimmäismaksu on kuitenkin 200 euroa ja enimmäismaksu 1 900 euroa. Väkiviinan opetustarkoitukseen tapahtuvan käytön valvonnasta perittävä toimipaikkakohtainen vähimmäismaksu on kuitenkin 28 euroa.

4. Ulkomaanliikenteen myynnin valvontamaksu

Toimipaikkakohtainen vuotuinen valvontamaksu on 420 euroa. Uudesta ilmoituksesta ei peritä valvontamaksua ensimmäisenä kalenterivuonna.

5. Anniskelun valvontamaksu

Aluehallintovirasto perii toistaiseksi voimassa olevien anniskelulupien haltijoilta toimipaikkakohtaisen vuotuisen valvontamaksun. Valvontamaksu määrätään sataprosenttisena alkoholina edellisen kalenterivuoden lasketuista tai vuoden pituisena laskenta-aikana arvioituista ostoista seuraavasti:

Anniskelun määrä vuodessa	Valvontamaksu
Alle 100 litraa	105 euroa
Vähintään 100 litraa mutta alle 2000 litraa	210 euroa
Vähintään 2000 litraa mutta alle 10 000 litraa	420 euroa
10 000 litraa tai enemmän	790 euroa

Anniskeluajan jatkamista koskeva erillinen valvonnan vuosimaksu on 760 euroa, jos anniskelua jatketaan yli 180 päivänä vuodessa kello neljään, ja muutoin 380 euroa.

6. Vähittäismyynnin valvontamaksu

Vähittäismyynnin valvonnan vuosimaksu kultakin myyntipaikalta on 200 euroa

Alkoholiyhtiöltä perittävä vuotuinen valvontamaksu kultakin myymälältä on 380 euroa

7. Valvontamaksujen perintä

Edellä 1—3 kohdassa tarkoitetut valvontamaksut laskutetaan jälkikäteen viimeistään 30.11. siten, että määriin perustuva laskenta-aika on 1.9.—31.8. Luvanhaltijalta ei peritä valvontamaksua, jos hänen toimintansa on loppunut viimeistään 31.3. ja jos hän on tehnyt siitä kirjallisen ilmoituksen säädetyssä ajassa. 4 kohdassa tarkoitetut valvontamaksut laskutetaan kalenterivuositain etukäteen, kuitenkin viimeistään 31.3. Luvanhaltijalta ei peritä valvontamaksua sen kalenterivuoden osalta, jolloin hänen toimintansa on loppunut viimeistään 31.3., jos hän on tehnyt siitä kirjallisen ilmoituksen säädetyssä ajassa.

Uudelta vähittäismyynnin tai anniskelun luvanhaltijalta taikka uudesta anniskeluajan jatkamisesta koskevan ilmoituksesta ei peritä valvontamaksua ensimmäisenä kalenterivuotena. Vähittäismyynnin, anniskelun ja anniskeluajan jatkamisen valvontamaksut laskutetaan kalenterivuositain viimeistään 30.4., kun luvanhaltijalla on voimassa oleva lupa 1.4.

2.

Laki

majoitus- ja ravitsemistoiminnasta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan majoitus- ja ravitsemistoiminnasta annetun lain (308/2006) 3 ja 4 § sekä
muutetaan lain 12—14 §, sellaisena kuin niistä on 14 § osaksi laissa 69/2017, seuraavasti:

12 §

Pakkokeinot

Jos majoitustoiminnan harjoittaja laiminlyö 6 §:n 1 momentissa taikka 8 tai 9 §:ssä säädetyn velvollisuuden, poliisilaitoksen on asiasta tiedon saatuaan velvoitettava hänet määräajassa täyttämään velvollisuutensa.

Jos 1 momentin nojalla annettua velvoitetta ei ole noudatettu, poliisilaitos voi asettaa uuden velvoitteen ja sen noudattamisen tehosteeksi uhkasakon. Uhkasakosta säädetään uhkasakkolaisissa (1113/1990).

Jos majoitus- ja ravitsemistoiminnan harjoittamisesta on aiheutunut kohtuutonta haittaa asuinympäristölle tai vakavaa häiriötä yleiselle järjestykselle ja turvallisuudelle, poliisilaitos voi antaa toiminnanharjoittajalle varoituksen. Jos toiminnanharjoittaja ei varoituksesta huolimatta oikeaksi menettelyään, poliisilaitos voi rajoittaa liikkeen aukioloaikaa taikka määräajaksi kieltää toiminnan harjoittamisen kokonaan tai osaksi. Toimintakiellon pituus ei saa ylittää kolmea kuukautta.

13 §

Rangaistussäännökset

Joka tahallaan tai törkeästi huolimattomuudesta laiminlyö 6 §:n 1 momentissa säädetyn matkustajailmoituksen tekemistä koskevan vastuovelvollisuuden, on tuomittava, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, *majoitus- ja ravitsemistoimintarikkomuksesta* sakkoon.

Rangaistus syrjinnästä säädetään rikoslain (39/1889) 11 luvun 9 §:ssä.

Rangaistus henkilörekisteririkoksesta säädetään rikoslain 38 luvun 9 §:ssä ja henkilörekisteririkkomuksesta henkilötietolain 48 §:n 2 momentissa.

Valiokunnan mietintö StVM 24/2017 vp

Sitä, joka rikkoo tämän lain nojalla määrättyä, uhkasakolla tehostettua velvoitetta, ei voida tuomita rangaistukseen samasta teosta.

14 §

Muutoksenhaku

Tämän lain nojalla annettuun päätökseen saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään. Hallinto-oikeuden päätökseen saa hakea muutosta valittamalla vain, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan. Muutoksenhausta uhkasakon asettamiseen ja maksettavaksi tuomitsemiseen säädetään uhkasakkolaissa.

Tässä laissa tarkoitettua päätöstä aukioloajan rajoittamisesta ja määräaikaisesta toimintakiellosta on muutoksenhausta huolimatta noudatettava, jollei valitusviranomaisen toisin määrää. Valitusviranomaisen on käsiteltävä määräaikaista toimintakielloa koskeva asia kiireellisenä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____ kuuta 20 _____.

3.

Laki

alkoholi- ja alkoholijuomaverosta annetun lain 2 ja 8 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan alkoholi- ja alkoholijuomaverosta annetun lain (1471/1994) 2 §:n 2 momentti ja 8 §, sellaisena kuin niistä on 8 § osaksi laeissa 1541/1995 ja 1128/2010, seuraavasti:

2 §

Tätä lakia ei sovelleta alkoholilain (/) 6 §:ssä tarkoitettuun kotivalmistukseen.

8 §

Verottomia ovat sen lisäksi, mitä valmisteverotuslaissa säädetään:
tuotteet, jotka käytetään tässä laissa tarkoitettujen tuotteiden tai etikan valmistukseen;
tuotteet, jotka käytetään muiden tuotteiden valmistukseen, jos tuote ei sisällä nautittavissa olevaa alkoholia;

Valiokunnan mietintö StVM 24/2017 vp

tuotteet, jotka käytetään tieteelliseen tutkimukseen ja opetukseen tai laboratoriotöissä välttämättömiin kokeisiin ja analyyseihin;

tuotteet, jotka sisältyvät sellaisiin aromiaineisiin, jotka käytetään elintarvikkeiden tai enintään 1,2 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävien juomien valmistukseen;

tuotteet, jotka sisältyvät lääkelaisissa (395/1987) tarkoitettuihin lääkkeisiin, sekä tuotteet, joita käytetään lääkkeiden tai terveydenhuollon laitteista ja tarvikkeista annetussa laissa (629/2010) tarkoitettujen laitteiden ja tarvikkeiden valmistukseen;

tuotteet, jotka sisältyvät sellaisiin täytettyihin tai muihin elintarvikkeisiin, joiden alkoholipitoisuus on enintään 8,5 litraa puhdasta alkoholia 100 kilogrammassa suklaata tai 5 litraa puhdasta alkoholia 100 kilogrammassa muuta elintarviketta;

tuotteet, jotka sisältyvät elintarvikelain (23/2006) 7 §:n ja 9 §:n 3 momentin nojalla annetussa maa- ja metsätalousministeriön asetuksessa tarkoitettuihin ravintolisiin;

tuotteet, jotka käytetään virvoitusjuomaverosta annetussa laissa (1127/2010) tarkoitettujen virvoitusjuomien valmistukseen;

tuotteet, jotka toimitetaan lääkelaisissa tarkoitetuille apteekkeille, erikoissairaanhoidolaissa (1062/1989) tarkoitetuille sairaaloille, kansanterveyslaissa (66/1972) tarkoitetuille terveyskeskuksille lääketieteellisiin tai lääkintätarkoituksiin; sekä

tuotteet, jotka toimitetaan yksityisestä terveydenhuollosta annetussa laissa (152/1990) tarkoitetuille terveydenhuollon palvelujen tuottajille lääketieteellisiin tai lääkintätarkoituksiin.

Edellä 1 momentissa tarkoitettuun valmistukseen rinnastetaan laadunvalvonta ja muu valmistustoiminnassa välttämätön käyttö, tuotekehittäminen sekä koneiden ja laitteiden toiminnan kannalta välttämätön puhdistuskäyttö.

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____ kuuta 20 _____.

4.

Laki

rikoslain 30 luvun 1 a §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan rikoslain (39/1889) 30 luvun 1 a §, sellaisena kuin se on laissa 641/2009, seuraavasti:

Valiokunnan mietintö StVM 24/2017 vp

30 luku

Elinkeinorikoksista

1 a §

Alkoholijuoman markkinointirikos

Joka alkoholilain (/) 50 §:n vastaisesti

- 1) markkinoi väkevää alkoholijuomaa,
- 2) kohdistaa alaikäisiin miedon alkoholijuoman markkinointia taikka liittää sen alaikäisiin kohdistuvaan muun tuotteen tai palvelun markkinointiin taikka
- 3) 2 kohdassa tarkoitettussa miedon alkoholijuoman markkinoinnissa kuvaa alaikäisiä, on tuomittava *alkoholijuoman markkinointirikoksesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____ kuuta 20 _____.

5.

Laki

rikesakkorikkomuksista annetun lain 17 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan rikesakkorikkomuksista annetun lain (986/2016) 17 § seuraavasti:

17 §

Alkoholirikkomukset

Alkoholilain (/) tahallisesta rikkomisesta määrätään rikesakko seuraavasti:

- 1) 85 §:n 1 momentissa säädetyn kiellon vastaisesta alkoholijuoman nauttimisesta 40 euroa;
- 2) poliisin 85 §:n 2 momentin nojalla antaman, alkoholijuoman nauttimista julkisella paikalla koskevan kiellon noudattamatta jättämisestä 40 euroa;
- 3) 83 §:n 2 momentin vastaisesta alkoholijuoman hallussa pitämisestä alle 18-vuotiaana 40 euroa;

Valiokunnan mietintö StVM 24/2017 vp

4) 83 §:n 2 momentin vastaisesta väkevän alkoholijuoman hallussa pitämisestä 18, mutta ei 20 vuotta täyttäneenä 40 euroa.

5) 33 §:n vastaisesta alkoholijuoman maahantuonnista alle 18-vuotiaana 40 euroa;

6) 33 §:n vastaisesta väkevän alkoholijuoman maahantuonnista 18, mutta ei 20 vuotta täyttäneenä 40 euroa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____ kuuta 20 _____.

6.

Laki

sakon täytäntöönpanosta annetun lain 1 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan sakon täytäntöönpanosta annetun lain (672/2002) 1 §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on laissa 451/2016, seuraavasti:

1 §

Lain soveltamisala

Siten kuin tässä laissa säädetään, pannaan täytäntöön myös merenkulun ympäristönsuojelulain (1672/2009) 3 luvun 1 §:ssä tarkoitettu öljypäästömaksu, tilaajan selvitysvelvollisuudesta ja vastuusta ulkopuolista työvoimaa käytettäessä annetun lain (1233/2006) 9 §:ssä tarkoitettu laiminlyöntimaksu, työsopimuslain (55/2001) 11 a luvun 3 §:ssä tarkoitettu seuraamusmaksu, työntekijöiden lähettämisestä annetun lain 35 §:ssä tarkoitettu laiminlyöntimaksu, kuitintarjoamisvelvollisuudesta käteiskaupassa annetun lain (658/2013) 6 §:ssä tarkoitettu laiminlyöntimaksu, yhteisen kalastuspolitiikan seuraamusjärjestelmästä ja valvonnasta annetun lain (1188/2014) 49 §:ssä tarkoitettu rikkomusmaksu ja 51 §:ssä tarkoitettu seuraamusmaksu sekä alkoholilain (/) 71 §:ssä tarkoitettu seuraamusmaksu.

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____ kuuta 20 _____.

7.

Laki

vankeuslain 9 luvun 1 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan vankeuslain (767/2005) 9 luvun 1 §:n 4 momentti, sellaisena kuin se on laissa 393/2015, seuraavasti:

9 luku

Vangin omaisuus ja tulot

1 §

Omaisuu den hallussapito

Jos omaisuutta ei voida säilyttää, se palautetaan taikka lähetetään vangin kustannuksella hänen osoittamaansa paikkaan. Pilaantunut tavara voidaan hävittää todistajan läsnä ollessa. Alkoholi-juoman ja muun alkoholipitoisen aineen hävittämisestä säädetään alkoholilain (/) 86 §:ssä. Huumausaineen toimittamisesta hävitettäväksi säädetään huumausainelain (373/2008) 44 §:ssä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

8.

Laki

tutkintavankeuslain 5 luvun 1 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

Valiokunnan mietintö StVM 24/2017 vp

muutetaan tutkintavankeuslain (768/2005) 5 luvun 1 §:n 4 momentti, sellaisena kuin se on laissa 394/2015, seuraavasti:

5 luku

Tutkintavangin omaisuus ja tulot

1 §

Omaisuuuden hallussapito

Jos omaisuutta ei voida säilyttää, se palautetaan taikka lähetetään tutkintavangin kustannuksella hänen osoittamaansa paikkaan. Pilaantunut tavara voidaan hävittää todistajan läsnä ollessa. Alkoholiuoman ja muun alkoholipitoisen aineen hävittämisestä säädetään alkoholilain (/) 86 §:ssä. Huumausaineen toimittamisesta hävitettäväksi säädetään huumausainelain (373/2008) 44 §:ssä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____
kuuta 20 _____.

9.

Laki

poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annetun lain 4 luvun 1 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annetun lain (841/2006) 4 luvun 1 §:n 4 momentti seuraavasti:

Valiokunnan mietintö StVM 24/2017 vp

4 luku

Vapautensa menettäneen omaisuus

1 §

Omaisuuuden hallussapito

Jos omaisuutta ei voida säilyttää, se palautetaan taikka lähetetään vapautensa menettäneen kustannuksella hänen osoittamaansa paikkaan. Pilaantunut tavara voidaan hävittää todistajan läsnä ollessa. Alkoholijuoman ja muun alkoholipitoisen aineen hävittämisestä säädetään alkoholilain (/) 86 §:ssä. Huumausaineen toimittamisesta hävitettäväksi säädetään huumausainelain (373/2008) 44 §:ssä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____
kuuta 20 ____.

10.

Laki

lastensuojelulain 65 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan lastensuojelulain (417/2007) 65 §:n 1 momentti seuraavasti:

65 §

Aineiden ja esineiden haltuunotto

Jos lapsella on hallussaan päihtymistarkoituksessa käytettävää ainetta tai tällaisen aineen käyttöön erityisesti soveltuvia välineitä, ne on otettava laitoksen haltuun. Samoin on otettava laitoksen haltuun lapsella olevat aineet tai esineet, jotka on tarkoitettu lapsen itsensä tai toisen henkilön vahingoittamiseen. Laitoksen haltuun saadaan ottaa aineet tai esineet, jotka ominaisuuksiensa puolesta soveltuvat vaarantamaan lapsen omaa tai toisen henkilön henkeä, terveyttä tai turvallisuutta tai vahingoittamaan omaisuutta, jos on todennäköistä, että lapsi käyttää aineita tai esineitä tämän säännöksen tarkoittamalla tavalla. Haltuun otetun omaisuuden luovuttamiseen tai hävittä-

Valiokunnan mietintö StVM 24/2017 vp

miseen sovelletaan, mitä muussa laissa säädetään. Alkoholilaissa (/) tarkoitetun alkoholijuoman tai muun alkoholipitoisen aineen hävittämisestä säädetään mainitun lain 86 §:ssä. Haltuun otettu omaisuus on sijaishuollon päättyessä laitoksessa palautettava lapselle, jollei omaisuuden palauttamisesta tai hävittämisestä muussa laissa toisin säädetä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____
kuuta 20 _____.

11.

Laki

Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain 6 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain (1207/2010) 6 §:n 1 momentin 5 kohta, sellaisena kuin se on laissa 308/2016, seuraavasti:

6 §

Velvoitteidenhoitoselvityksen käyttötarkoitus

Velvoitteidenhoitoselvitys laaditaan tukemaan:

5) alkoholilain (/) 7 ja 60 §:ssä säädettyjen tehtävien hoitamista;

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____
kuuta 20 _____.

12.

Laki

elintarvikelain 14 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan elintarvikelain (23/2006) 14 §:n 3 momentti, sellaisena kuin se on laissa 352/2011,
seuraavasti:

14 §

Elintarvikehuoneistoa koskevan ilmoituksen käsittely

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto käsittelee ilmoitukset alkoholilain (/) 14 ja 16 §:ssä tarkoitetuista valmistus- ja varastopaikoista. Aluehallintovirasto käsittelee ilmoitukset mainitun lain 17 §:n 2 momentissa ja 26 §:ssä tarkoitetuista alkoholijuomien vähittäismyymipaikoista.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

13.

Laki

maataloustuotteiden markkinajärjestelystä annetun lain 46 g §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan maataloustuotteiden markkinajärjestelyistä annetun lain (999/2012) 46 g §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on laissa 652/2015, seuraavasti:

46 g §

Kaupan pitämiseen liittyvien tietojen rekisteröiminen, käyttö ja luovuttaminen

Tietojen rekisteriin merkitsemisestä, käytöstä ja luovuttamisesta säädetään maaseutuelinkeinohallinnon tietojärjestelmästä annetussa laissa. Tullille toimitettujen tietojen rekisteriin merkit-

Valiokunnan mietintö StVM 24/2017 vp

semisestä, käytöstä ja luovuttamisesta säädetään henkilötietojen käsittelystä Tullissa annetun lain (639/2015) 2 luvussa. Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolle toimitettujen tietojen rekisteriin merkitsemisestä, käsittelystä ja luovuttamisesta säädetään alkoholilain (/) 64 ja 66 §:ssä sen estämättä, mitä viimeksi mainitun lain 66 §:n 1 momentissa säädetään rekisterin pitämisestä alkoholilaisissa tarkoitettujen lupa-asioiden käsittelyä ja valvontaa sekä alkoholitilastointia varten.

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____
kuuta 20 _____.

14.

Laki

sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 217 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan sähköisen viestinnän palveluista annetun lain (917/2014) 217 §, sellaisena kuin se on laissa 558/2016, seuraavasti:

217 §

Eräiden tuotteiden markkinointi

Tupakkatuotteiden markkinoinnista säädetään tupakkalaissa (549/2016). Alkoholijuomien markkinoinnista säädetään alkoholilaisissa (/). Lääkkeiden markkinoinnista säädetään lääkelaisissa (395/1987).

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____
kuuta 20 _____.

15.

Laki

tupakkalain 82 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan tupakkalain (549/2016) 82§, seuraavasti:

82 §

Viranomaisten ilmoitukset

Työsuojeluviranomaisten, kunnan ja tarvittaessa poliisin on ilmoitettava alkoholilain (/) mukaiselle lupaviranomaiselle tupakointitilaa koskevien säännösten rikkomisesta ja rakennusvalvontaviranomaiselle tupakointitilan rakentamista, kunnossapitoa tai korjaus- ja muutostyötä koskevien säännösten ja määräysten rikkomisesta.

Alkoholilain mukaisen lupaviranomaisen on ilmoitettava työsuojeluviranomaiselle ja kunnalle havaitsemastaan tupakointitilaa ja ulkona tapahtuvaa tupakointia koskevien säännösten rikkomisesta. Työsuojeluviranomaisen ja kunnan valvontaviranomaisen on ilmoitettava toisilleen edellä tarkoitettujen säännösten ja määräysten rikkomisesta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____ kuuta 20 _____.

16.

Laki

luonnonmukaisen tuotannon valvonnasta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan luonnonmukaisen tuotannon valvonnasta annetun lain (294/2015) 2 §, 3 §:n 7 ja 8 kohta ja 23 §:n 2 momentti seuraavasti:

Valiokunnan mietintö StVM 24/2017 vp

2 §

Suhde muuhun lainsäädäntöön

Luonnonmukaisesti tuotetun elintarvikkeen markkinavalvontaan sovelletaan elintarvikelakia (23/2006), rehun markkinavalvontaan sovelletaan rehulakia (86/2008), alkoholijuoman ja väkiviinan markkinavalvontaan sovelletaan alkoholilakia (/), kylvösiemenen markkinavalvontaan sovelletaan siemenkauppalakia (728/2000) ja taimiaineiston markkinavalvontaan sovelletaan taimiaineistolakia (1205/1994).

3 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

- 7) *alkoholijuomalla* alkoholilain 3 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettua alkoholijuomaa;
8) *väkiviinalla* alkoholilain 3 §:n 1 momentin 5 kohdassa tarkoitettua väkiviinaa;

23 §

Rekisterinpitäjä

Tämän lain 7 §:ssä tarkoitettujen tehtävien osalta rekisterinpitäjä on kuitenkin Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto. Rekisteriä pidetään alkoholilain 66 §:n nojalla.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20 _____ .

17.

Laki

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastosta annetun lain 2 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

Valiokunnan mietintö StVM 24/2017 vp

muutetaan Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastosta annetun lain (669/2008) 2 §:n 1 momentin 1 kohta, sellaisena kuin se on laissa 1233/2016, seuraavasti:

2 §

Tehtävät

Viraston tehtävänä on huolehtia:

1) terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetussa laissa (559/1994), sosiaalihuollon ammattihenkilöistä annetussa laissa (817/2015), kansanterveyslaissa (66/1972), työterveyshuoltolaissa (1383/2001), erikoissairaanhoidolaissa (1062/1989), terveydenhuoltolaissa (1326/2010), mielen-terveyslaissa (1116/1990), yksityisestä terveydenhuollosta annetussa laissa (152/1990), tartuntatautilaissa (1227/2016), terveydenhuollon järjestämisestä puolustusvoimissa annetussa laissa (322/1987), sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä annetussa laissa (159/2007), sähköisestä lääkemääräyksestä annetussa laissa (61/2007), sosiaalihuoltolaissa (1301/2014), yksityisistä sosiaalipalveluista annetussa laissa (922/2011), kehitysvammaisten erityishuollosta annetussa laissa (519/1977), terveydensuojelulaissa (763/1994), alkoholilaissa (/), tupakkalaissa (549/2016), geenitekniikkalaissa (377/1995), terveydenhuollon laitteista ja tarvikkeista annetussa laissa (629/2010) ja Vankiterveydenhuollon yksiköstä annetussa laissa (1635/2015) sille säädetyistä lupahallinnosta, ohjauksesta ja valvonnasta;

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____ kuuta 20 _____ .

18.

Laki

ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä annetun lain 5 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä annetun lain (523/2015) 5 §:n 2 momentin 5 kohta, sellaisena kuin se on laissa 553/2016, seuraavasti:

5 §

Toimielimen tehtävänä on:

Valiokunnan mietintö StVM 24/2017 vp

5) huolehtia siitä, että 4 kohdassa tarkoitetut kunnan toimet sovitetaan yhteen poliisin, alkoholilain (/) ja tupakkalain (549/2016) noudattamisen valvonnan, elinkeinoelämän ja erityisesti ehkäisevään päihdetyöhön osallistuvien yleishyödyllisten yhteisöjen ehkäisevään päihdetyöhön kuuluvien ja sitä tukevien toimien kanssa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____ kuuta 20 _____.

19.

Laki

tullilain 11 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan tullilain (304/2016) 11 §:n 1 momentti seuraavasti

11 §

Tavarahan haltuunotto

Jos Tulli toteaa, että 10 §:n 1 momentissa tarkoitetun tavarahan tuontia, vientiä, siirtoa tai kautakuljetusta koskevat edellytykset eivät täyty, taikka jos se toteaa tullitarkastuksen yhteydessä, että henkilöllä ei ole alkoholilain (/) 83 §:n mukaan oikeutta pitää tavaraa hallussaan, se tekee päätöksen tavarahan haltuunotosta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____ kuuta 20 _____.

20.

Laki

yksityisistä turvallisuuspalveluista annetun lain 47 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan yksityisistä turvallisuuspalveluista annetun lain (1085/2015) 47 §:n 3 momentti seuraavasti:

47 §

Kiellettyjen esineiden ja aineiden poisottaminen

Järjestyksenvalvojalla on oikeus ottaa pois alkoholilain (/) 85 §:n 1 momentin kieltoa rikoneelta henkilöltä alkoholijuoma astioineen ja hävittää se todisteellisesti.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

21.

Laki

säilöön otettujen ulkomaalaisten kohtelusta ja säilöönottoyksiköstä annetun lain 11 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan säilöön otettujen ulkomaalaisten kohtelusta ja säilöönottoyksiköstä annetun lain (116/2002) 11 c §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on laissa 814/2015, seuraavasti:

Valiokunnan mietintö StVM 24/2017 vp

11 c§

Omaisuu den varastointi ja palauttaminen

Jos omaisuutta ei voida varastoida, se palautetaan tai lähetetään säilöön otetun ulkomaalaisen kustannuksella hänen osoittamaansa paikkaan. Pilaantuva tavara voidaan hävittää todistajan läsnä ollessa. Alkoholijuoman ja muun alkoholipitoisen aineen hävittämisestä säädetään alkoholilain (/) 86 §:ssä. Huumausaineen toimittamisesta hävitettäväksi säädetään huumausainelain (373/2008) 28 §:ssä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____ kuuta 20 _____.

22.

Laki

sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta puolustusvoimissa annetun lain 25 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta puolustusvoimissa annetun lain (255/2014) 25 §:n 2 momentti seuraavasti:

25 §

Joukko-osaston komentajan tarkastus- ja etsintäoikeus

Edellä 1 momentissa tarkoitetun henkilön luvattomasti hallussaan pitäminen puolustusvoimien omaisuus, kuten ase, ampumatarvike ja räjähdysaine, sekä laittomasti tai luvattomasti hallussaan pitäminen huumausaine ja alkoholijuoma saadaan ottaa talteen. Sen lisäksi, mitä alkoholilain (/) 86 §:ssä säädetään, avatussa tai avoimessa astiassa oleva alkoholijuoma saadaan kiinniottamiseen oikeutetun virkamiehen tai sotilaan päätöksellä hävittää. Jollei alkoholijuomaa tuomita menetetyksi rikoslain 10 luvun säännösten nojalla, se on palautettava sopivana ajankohtana ja viimeistään kotiuttamisen tai muun palveluksesta vapauttamisen ajankohtana. Menettelystä huumausaineen osalta säädetään huumausainelaisissa (373/2008).

Valiokunnan mietintö StVM 24/2017 vp

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____
kuuta 20 ____.

23.

Laki

oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annetun lain 1 luvun 6 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annetun lain (100/2013) 1 luvun 6 §:n
1 momentin 11 kohta seuraavasti:

1 luku

Yleiset säännökset

6 §

Markkinaoikeudelliset asiat

Markkinaoikeus käsittelee markkinaoikeudellisina asioina asiat, jotka säädetään sen toimival-
taan kuuluviksi:

11) alkoholilaissa (/);

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____
kuuta 20 ____.

24.

Laki

lääkelain 7 §:n 2 momentin kumoamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

Tällä lailla kumotaan lääkelain (395/1987) 7 §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on laissa 773/2009.

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____
kuuta 20__ .

Valiokunnan lausumaehdotus

Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää mahdollisuutta säätää kunnalle oikeus rajoittaa erityisin perustein alkoholijuomien nauttimista puistoissa ja niihin rinnastettavilla yleisillä paikoilla, kuten lasten leikkipuistoissa, päiväkotien ja koulujen piha-alueilla ja hautausmailla.

Helsingissä 14.12.2017

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Tuula Haatainen sd
varapuheenjohtaja Hannakaisa Heikkinen kesk
jäsen Outi Alanko-Kahiluoto vihr
jäsen Arja Juvonen ps
jäsen Niilo Keränen kesk
jäsen Anneli Kiljunen sd
jäsen Sanna Lauslahti kok
jäsen Ulla Parviainen kesk
jäsen Aino-Kaisa Pekonen vas
jäsen Pekka Puska kesk
jäsen Sari Raassina kok
jäsen Veronica Rehn-Kivi r
jäsen Vesa-Matti Saarakkala sin

Valiokunnan mietintö StVM 24/2017 vp

jäsen Kristiina Salonen sd
jäsen Sari Sarkomaa kok
jäsen Martti Talja kesk
varajäsen Kaj Turunen sin (osittain)

Valiokunnan sihteereinä ovat toimineet

valiokuntaneuvos Eila Mäkipää
valiokuntaneuvos Päivi Salo
valiokuntaneuvos Harri Sintonen

Valiokunnan mietintö StVM 24/2017 vp
Vastalause 1

VASTALAUSE 1

Perustelut

Alkoholilain uudistuksen tavoitteena on sovittaa yhteen alkoholin valmistukseen, myyntiin ja käyttöön liittyviä erilaisia intressejä sekä ehkäistä alkoholihaittoja ja -ongelmia. Hallituksen esityksessä merkittävin muutos nykytilaan on, että vähittäiskaupassa myytäisiin jatkossa kaikkia enintään 5,5 tilavuusprosenttia alkoholia sisältäviä alkoholijuomia. Muutos siirtää painopistettä kotimaan jakelukanavissa Alkosta päivittäistavarakauppaan ja muihin vähittäismyyntikanaviin sekä leikkaa matkustajatuontia.

Vähättelemättä alkoholin aiheuttamia ilmeisiä haittoja on alkoholilain uudistuksessa otettava huomioon myös se, kuinka lainsäädäntö saadaan paremmin mukautumaan ihmisten muuttuviin kulutustottumuksiin. Tärkeää on samalla tukea juomakulttuurin positiivista muutosta. Tarpeellinen sääntely on mitoitettava oikealla tavalla, jotta tavoitetta haittojen rajaamiseksi voidaan toteuttaa, kuitenkin liikaa vahingoittamatta alan toimijoiden edellytyksiä kehittää toimintaa kotimaassa, työllistää ihmisiä ja kasvattaa verokertymää.

Tilavuusprosenttirajan nosto nykyisestä 4,7 prosentista 5,5 prosenttiin laajentaisi päivittäistavarakaupan valikoimaa ja siten mahdollistaisi kuluttajille nykyistä paremmat valinnan mahdollisuudet. Lisääntyvän kilpailun myötä hallituksen esityksen mukaan panimotuotteiden vähittäishinnat hiukan laskisivat. Tästä aiheutuva kuluttajahyöty vahvistaisi suhteellisesti eniten pienituloisten kuluttajaryhmien ostovoimaa, kun alkoholiin kuluisi aiempaa pienempi osa tuloista.

Tilavuusprosenttirajan nostolla on myös positiivisia talous- ja työllisyysvaikutuksia erityisesti panimotuotteiden valmistajille ja päivittäistavarakaupalle. Valikoimien laajentamisesta hyötyisivät kaupan alan toimijoista kaikkein eniten haja-asutusalueiden pienet kaupat, jotka ovat menettäneet kilpailuetuaan aukiolojen vapautumisen myötä. Kannattavuusrajalla sinnittelevistä kyläkaupoista moni voisi uudistuksen mahdollistaman valikoimalisäyksen myötä jatkaa toimintaansa.

Vahvuusrajan maltillisen noston on arvioitu vähentävän erityisesti mietojen alkoholijuomien rajakauppaa. Tämä yhdistettynä kotimaisen elinkeinotoiminnan toimintaedellytysten parantamiseen lisää Suomen saamia verotuloja.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että 1. lakiehdotus hyväksytään muutoin valiokunnan mietinnön mukaisena paitsi 17 ja 26 § muutettuina seuraavasti:

**Valiokunnan mietintö StVM 24/2017 vp
Vastalause 1**

Vastalauseen muutosehdotukset

17 §

Alkoholijuomien vähittäismyyntilupa ja sen myöntämisen edellytykset

Enintään 5,5 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävän alkoholijuoman vähittäismyyntilupa koskee vähittäismyyntiä yhden vähittäismyyntipaikan sisätiloissa ja se myönnetään:

(1—4 kohta kuten StVM)

(2—4 mom. kuten StVM)

26 §

Vähittäismyyntipaikka ja vähittäismyyntiluvan myöntäminen

(Kuten StVM)

Jos alkoholiyhtiö hakee 17 §:n 1 momentissa tarkoitettua vähittäismyyntilupaa myydä enintään 5,5 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältäviä alkoholijuomia, lupa voidaan myöntää, jos myyntipaikka täyttää 1 momentissa säädetyt edellytykset.

(Kuten StVM)

Helsingissä 14.12.2017

Sari Sarkomaa kok

Sari Raassina kok

Arja Juvonen ps

Valiokunnan mietintö StVM 24/2017 vp
Vastalause 2

Vastalause 2

Perustelut

Yleistä

Hallituksen alkoholilakiesityksen tarkoitus on lain 1 §:n mukaan vähentää alkoholipitoisten aineiden kulutusta rajoittamalla ja valvomalla niihin liittyvää elinkeinotoimintaa alkoholin käyttäjille, muille ihmisille ja koko yhteiskunnalle aiheuttamien haittojen ehkäisemiseksi. Korostamme sosiaali- ja terveysvaliokunnan tavoin sitä, että perustuslainkin mukaan julkisen vallan on edistettävä väestön terveyttä, sillä on velvollisuus tukea perheen ja muiden lapsen huolenpidosta vastaavien mahdollisuuksia turvata lapsen hyvinvointi ja yksilöllinen kasvu ja julkisen vallan on pyrittävä turvaamaan jokaiselle oikeus terveelliseen ympäristöön.

Katsomme, että esitetyn alkoholilain säännökset ovat osittain ristiriidassa lain tarkoituksen kanssa eikä laki vastaa myöskään edellä kuvattuihin perustuslain julkiselle vallalle asettamiin vaatimuksiin riittävällä tavalla. Toteamme myös, että sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietinnössä on erittäin hyvin kuvattu myös valiokunnan asiantuntijakuulemisissa lukuisten sosiaali- ja terveyspolitiikan asiantuntijoiden esittämä kritiikki, jonka mukaan esitetty alkoholilaki tulee lisäämään alkoholin kulutusta ja alkoholinkäytön inhimillisiä ja taloudellisia haittoja sekä heikentämään talouden kestävyysvajetta. Esimerkiksi Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen arvion mukaan politiikkamuutosten seurauksia ja suomalaisten toteutunutta alkoholinkäyttöä koskevan tutkimustiedon perusteella ei ole minkäänlaista epäselvyyttä siitä, että ehdotetut lakimuutokset lisäävät suomalaisten alkoholinkäyttöä. Kulutuksen määrään vaikuttavat hinta ja saatavuus, asiakasvirrat, valikoima, myyninedistäminen ym. Ehdotetut muutokset vaikuttavat näistä useampaan tekijään ja ainoastaan kulutusta lisäävästi.

Elinkeinotoiminnan turhia rajoitteita on pyritty alkoholilain kokonaisuudistuksessa purkamaan. Alkoholilain tarkoituksena on kuitenkin ensisijaisesti huolehtia väestön terveydestä ja turvallisuudesta sekä kansantaloudesta suhteessa alkoholiin. Valiokuntakuulemisissa valtaosa asiantuntijoista, niin tutkijat, viranomaiset kuin järjestöjenkin edustajat, ovat varoittaneet alkoholin saatavuuden ja hinnan alenemisen haitallisista vaikutuksista alkoholin kokonaiskulutuksen kasvuun, väestön hyvinvoinnin heikkenemiseen ja terveysmenojen nousuun. Asiantuntijoiden esittämiä varoituksia ei voi sivuttaa. Sen vuoksi jätämme valiokunnan mietintöön niiltä osin vastalauseemme.

Alkoholin haitat

Kuten todettu, valiokunnan mietinnössä on hyvin kuvattu alkoholin aiheuttamia haittoja.

Alkoholi on huomattava sosiaalisten ongelmien ja terveysongelmien syy. Alkoholin terveydelliset haitat ovat kiinteässä yhteydessä alkoholin kokonaiskulutukseen väestössä. Väestöstä suurin osa on alkoholin kohtuukäyttäjii, ja suuri määrä alkoholin aiheuttamia haittoja ja sairauksia aiheutuu myös heille, ei vain suurkuluttajille. Alkoholin kulutuksen kasvu lisää haittoja myös käyttäjän läheisille ja perheenjäsenille, ja erityisesti alkoholin haitat näkyvät suoraan ja välillisesti

Valiokunnan mietintö StVM 24/2017 vp
Vastalause 2

lapsien hyvinvoinnissa. Alkoholinkulutuksen kasvu kasvattaa myös sosioekonomisia terveyseroja. Myös ikääntyvien ihmisten alkoholin lisääntyvä kulutus on huolestuttava ja viime vuosina merkittävästi voimistunut trendi.

Esitetty alkoholilaki tulee sen perustelujen mukaan lisäämään ihmisten turvallisuuteen liittyviä haittoja. Esityksessä on useita säännösmuutoksia, jotka lisäävät erityisesti humalajuomista, järjestyshäiriöitä, pahoinpitelyjä ja onnettomuuksia sekä vähentävät liikenneturvallisuutta. Nämä ovat seurauksia erityisesti siitä, että lisäämällä juuri alkoholin vähittäismyyntiä alkoholin kulutusta siirretään koteihin ja kaduille. Anniskelun osalta suurin yksittäinen muutos on aamuyön jatkoaikojen lisääminen. Kuten erityisesti Poliisihallitus toteaa, muutos lisää myös niiden ravintoloiden aamuyön anniskelua, joilla ei tähän asti ole ollut edellytyksiä saada nykyisiä jatkoaikaluupia.

Poliisin henkilöstömenoja lisää muun muassa hälytystehtävien lisääntyminen erityisesti viikonloppuisin, työn painopisteaikojen muuttuminen, haitta- ja ylityökustannusten lisääntyminen, kiinniotettujen kuljetuskustannusten lisääntyminen, kiinniotettujen vartiointitarpeen lisääntyminen ja päihtyneiden henkilöiden rikosten selvittäminen sekä rikosten esitutkinta. Alkoholilain myötä Tullille on tulossa uusia tehtäviä, jotka edellyttävät henkilöstöressurssien lisäämistä.

Alkoholinkulutuksen lisääntyminen vaikuttaa kestävyysvajeeseen nostamalla erityisesti sosiaali- ja terveydenhuollon, poliisin ja pelastustoimen kustannuksia ja samalla vähentämällä maksajien määrää, kun sairastavuus ja kuolleisuus lisääntyvät ja työkyky ja työteho heikkenevät. OECD-raportin mukaan alkoholin vaikutus työpaikoilla tuotannon menetyksinä on arviolta yksi prosentti bruttokansantuotteesta, mikä Suomeen sovellettuna tarkoittaa noin kahden miljardin euron vuotuista tuotannon menetystä. Hallituksen esityksen mukaan alkoholin aiheuttamat välilliset kustannukset olisivat yksityiskohtaisemman arvion perusteella vähintään noin miljardi euroa vuodessa. Kummassakin vaihtoehdossa muutamankin prosentin lisäys nykyisiin alkoholin aiheuttamiin menetyksiin merkitsisi useiden kymmenien miljoonien eurojen tuotannon menetyksiä.

Voimakkaasti sääntelyä vapauttava hallituksen esitys alkoholilain uudistamisesta on tullut käsittelyyn aikana, jolloin viranomaisresurssien riittävydestä on kannettu voimakkaasti huolta. Lakiuudistuksen myötä resurssihaasteet kasvavat kaikkien sisäisen turvallisuuden viranomaisten sekä aluehallintovirastojen ja kuntien osalta sosiaali- ja terveystalvelujen kohdalla. On varmistettava, että julkinen valta myös vastaa esittämänsä lain seurauksista ja vastaa lisäresurssien tarpeeseen. Esitämme asiasta lausumaa. (*Vastalauseen lausumaehdotus 1*).

Hyväksymme esityksen seuraavilla muutoksilla

Vaikka hallituksen esityksen arvioidaan lisäävän alkoholin kulutusta ja alkoholihaittoja, olemme valmiit hyväksymään uudistuksen, jolla mm. laajennetaan ravintoloiden aukiolo- ja anniskeluaikoja, annetaan itsenäisille pienpanimoille nykyiseen tilaviiniin ja sahdin myyntioikeuteen verrattava oikeus myyntiin, laajennetaan Alkon aukioloaikoja, helpotetaan ravintoloiden omien tarjousten mainontaa, luovutaan ravintoloiden annosvaatimuksista ja velaksi myyntikiellosta, sallitaan ravintoloiden yhteiset anniskelualueet, kevennetään anniskelun lupamenettelyjä merkittävästi, sallitaan alkoholin kotivalmistus käymisteitse ilman muita ehtoja ja annetaan ravintoloille kauppojen myyntioikeutta vastaava oikeus vähittäismyyntiin (ulosmyyntiin).

Valiokunnan mietintö StVM 24/2017 vp
Vastalause 2

Haluamme kuitenkin pitää kiinni paitsi valiokunnan esittämästä päivittäistavaramyynnin prosenttirajasta, myöskin nykyisestä valmistetaparajoitteesta. Lisäksi haluamme suojella alle 18-vuotiasta työntekijää niin, ettei hänen tarvitse anniskella alkoholia, ellei hän opiskele tai ole valmistunut alalle. Lisäksi haluamme turvata Alkon yksinoikeudellisen aseman. Esitämme myös joitakin pienempiä muutoksia, joita valiokunnan asiantuntijakuulemisessa on tullut esiin.

17 §. Alkoholijuomien vähittäismyyntilupa ja sen myöntämisen edellytykset. Valiokunta on päättänyt alentamaan päivittäistavara-kaupoissa myytävien alkoholi-juomien alkoholipitoisuuden ylärajaa hallituksen esittämästä 5,5 prosentista 4,7 prosenttiin, joka on myös nykyisin mukainen raja. Eri asiantuntijalausuntojen mukaan kansanterveydelle ylivoimaisesti haitallisin onkin juuri ehdotus alkoholipitoisuuden ylärajan nostamiseksi. Toinen haittoja lisäävä muutos olisi asiantuntijoiden mukaan valmistustaparajoituksesta luopuminen, eli ns. limuviinon salliminen päivittäistavaramyynnissä. Tällä arvioidaan olevan vaikutusta etenkin naisten ja nuorten juomiseen.

Ns. limuviinon saatavuus tulisi myös valiokunnan esittämällä 4,7 prosenttirajalla kasvamaan merkittävästi, sillä nykyinen prosenttiraja ruokakaupoissa on II-oluen tasolla. Kulutuksen "väkevöityminen" kasvattaisi alkoholin kokonaiskulutusta, vaikka litroilla mitattuna kulutus säilyisi ennallaan. Poliisin käsityksen mukaan erityisesti ns. limuviinon vähittäismyynnin sallimiseen päivittäistavara-kaupoissa liittyy selkeä riski, sillä kyseiset juomat olisivat entistä helpommin lasten ja nuorten saatavilla. On oletettavissa päivittäistavara-kauppojen myyvän ns. limuviinon nykyistä halvemmalla, minkä seurauksena on pelko, ettei nuorison raitistuminen tulevaisuudessa enää jatkuisikaan. Suomen sosiaali- ja terveysjärjestöjen Sostin lausunnon mukaan paitsi nuoret, myös naiset ovat erityisen haavoittuva ryhmä, sillä alkoholin aiheuttamat terveydelliset ja sosiaaliset haitat esiintyvät heillä alemmilla kulutustasoilla kuin miehillä. Tutkimus on tuonut viime vuosina esiin myös rintasyövän ja alkoholin vahvan yhteyden: riski kasvaa ensimmäisestä annoksesta lähtien. Juuri voimaan tullessa tupakkalaissa kiellettiin nuorten suosimat maustetut tupakat. Siksi Sostin mukaan on käsittämätöntä, että maustettujen limsalta maistuvien alkoholituotteiden saatavuutta halutaan lisätä, sillä myös ne ovat nuorten suosiossa ja on hyvin todennäköistä, että näiden kulutus lisääntyy saatavuuden lisääntyessä. Myös Ehkäisevän päihdetyön verkoston EHYT ry:n mukaan valmistustaparajoitteen poiston myötä myyntipisteiden määrä lisääntyisi merkittävästi ja samoin kasvaisivat juomasekoitteiden valikoima ja brändien määrä. Useissa eri maissa tehtyjen tutkimusten perusteella tiedetään etenkin nuorten suosivan limuviinon. Limuviinon juominen sinänsä ei lisää alkoholinkäyttöön liittyviä haittoja sen enempää kuin muiden juomien, mutta limuviinat eivät korvaisi muita juomalajeja, vaan tulisivat niiden rinnalle lisäten nuorten alkoholinkulutusta. Myös A-klinikkasäätiö on lausunnossaan puuttunut valmistustaparajoitteen poistoon arvioimalla, että pitkään laskussa ollut alaikäisten alkoholin käyttö kääntyisi uudelleen nousuun, kun saatavuutta lisättäisiin ja päivittäistavara-kauppaan tulisivat aikaisempaa houkuttelevammat juomasekoitukset, niin kutsutut limuviinat. YK:n lapsen oikeuksien komitea on suositellut, että Suomi tehostaisi toimiaan nuorten alkoholin käytön vähentämiseksi — annettu esitys toimisi toteutuessaan käytännössä vastoin tätä suositusta.

Esitämme edellä kuvatuin perustein valmistustaparajoitteen säilyttämistä laissa, kuten nykyisinkin niin, että päivittäistavaramyynnissä olevan yli 2,8 % etyylialkoholia sisältävän tuotteen on oltava edelleen käymisteitse valmistettu.

Valiokunnan mietintö StVM 24/2017 vp
Vastalause 2

26 §. Vähittäismyyntipaikka ja vähittäismyyntiluvan myöntäminen. Edellä 17 §:ään esitetyn muutoksen johdosta myös 26 §:ää esitetään muutettavan vastaavasti.

32 §. Alkoholijuomien maahantuonti ja etämyynnin kieltö. Esitetyn lain 32 §:ssä säädetään alkoholijuomien maahantuonnista vastaavalla tavalla kuin voimassa olevan alkoholilain 8 §:ssä. Esitetyn pykälän perustelujen mukaan alkoholijuomien rajat ylittävä etämyynti, jossa ulkomailla sijaitseva myyjä tarjoaa alkoholijuomia suomalaisten kuluttajien ostettavaksi ja vastaanotettavaksi Suomessa, on kielletty vastaavalla tavalla kuin voimassa olevan lain 8 §:n 1 momentin mukaan. Säännöksen perustelujen mukaan alkoholijuomien edelleen luovuttaminen tai käyttäminen luvanvaraisessa tarkoituksessa edellyttää asianomaista vähittäismyyntilupaa. Esitämme asiasta lausumaa (*Vastalauseen lausumaehdotus 2*).

Eduskunnan perustuslakivaliokunta, lakivaliokunta ja talousvaliokunta ovat kaikki selkeästi ilmaisseet lausunnoissaan, että pykälässä ja perusteluissa on ristiriita, minkä vuoksi sosiaali- ja terveysvaliokunnalta edellytettiin pykälään tarkennusta. Valiokunnan enemmistö päätyi kuitenkin siihen, että asiantilaa ei tarkennettu pykälällä vaan se jätettiin edelleen epäselväksi, niin että asiaan voidaan myöhemmin tarvittaessa palata. Katsomme, että perustuslakivaliokunnan edellyttämällä tavalla tulee selkeyttää etämyyntiä koskevat säännökset.

Etämyynnin salliminen tarkoittaisi monopolituotteille rinnakkaista vähittäismyyntikanavaa sekä lopulta Alkon monopolin purkamista ja alkoholikaupan yksityistämistä Suomessa. Etämyynnissä esimerkiksi ikärajojen, markkinointipykälien, veronkannon ja harmaan talouden valvonta on vaikeaa. Euroopan unionin jäsenvaltiona Suomella on mahdollisuus kieltää alkoholin rajat ylittävä etämyynti kansanterveydellisten tavoitteiden toteuttamiseksi. Alko ei sille säädetyn tehtävän vuoksi tavoittele alkoholijuomien myynnin kasvua, vaan se ottaa toiminnassaan huomioon alkoholin käytön aiheuttamat haitat ja kansanterveyden edistämisen.

Katsomme, että Alkon yksinoikeudellisen aseman turvaaminen on välttämätöntä, minkä vuoksi etämyynti tulee kieltää. Ehdotamme lisättäväksi 32 §:n 2 momentiksi säännöksen, jonka mukaan etämyynti yksiselitteisesti kielletään.

38 §. Vähittäismyynnin ja anniskelun henkilökunta. Lain 38 §:ssä säädetään vähittäismyynnin ja anniskelun henkilökunnasta. Sosiaali- ja terveysvaliokunnan asiantuntijakuulemisten perustella on selvää, että alle 18-vuotiaiden lasten käyttämistä anniskelumyynnissä on tarve rajoittaa enemmän kuin ehdotuksessa on tehty. On hyvä, että pykälää on selkeytetty ja lisätty vaatimukset siitä, että alkoholijuomien luvanvaraisessa vähittäismyynnissä 16 vuotta täyttänyt saa myydä alkoholijuomia vain täysi-ikäisen vastaavan hoitajan *välittömän valvonnan* alaisena ja että alkoholijuomien anniskelussa 16 vuotta täyttänyt henkilö saa myydä alkoholijuomia vain täysi-ikäisen vastaavan hoitajan *välittömän valvonnan* alaisena. Katsomme, että tämän lisäksi alle 18-vuotiaan nuoren ei pidä anniskella alkoholijuomia vastaavan hoitajan välittömän valvonnan alaisena, ellei hän ole suorittanut majoitus- ja ravitsemisalaan liittyvää ammatillista koulutusta tai opiskele mainitussa koulutuksessa. Esitämme tätä nykyisen alkoholiasetuksen 27 §:ää vastaavaa anniskelua koskevaa koulutusvaatimusta lisäyksenä 38 §:n 3 momenttiin.

56 §. Omavalvontasuunnitelma. Hallitus esittää alkoholin anniskeluluvan haltijoille omavalvontavelvoitetta. Esityksen 56 §:n mukaan luvanhaltioiden tulisi itse suunnitella ja päättää toi-

Valiokunnan mietintö StVM 24/2017 vp
Vastalause 2

menpiteistä, joilla varmistettaisiin toimintansa lainmukaisuus. Momentissa 4 todetaan, että sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella annetaan tarkemmat säännökset omavalvontasuunnitelman laatimisesta sekä sen sisällöstä ja toteuttamisesta. Katsomme, että perusteluihin tulee lisätä omavalvontasuunnitelman sisällöstä seuraavaa: "Omavalvontasuunnitelmassa on myös kuvattava se, millä toimenpiteillä turvataan henkilökunnan ja asiakkaiden turvallisuus jatkoaikaravintoloissa, jotka jatkavat aukioloaan vielä senkin jälkeen, kun lain edellyttämä järjestyksenvalvoja on poistunut paikalta (klo 5.00)."

92 §. Voimaantulo. Esitetty alkoholilaki on erittäin laaja kokonaisuus ja sen voimaantulo vuoden alussa on mahdoton. Pidämme tärkeänä sitä, että aiemmat asetukset kumotaan ja uusi laki tulee voimaan kerralla. Lain voimaantulon ajankohtaa määritettäessä tulee resurssitarpeiden lisäksi huomioida mm. viranomaisten rekistereihin, tietojärjestelmiin, ohjeisiin ja ohjeistuksiin sekä prosesseihin tarvittavat käytännön muutokset, joiden vuoksi lain voimaantuloon valmistautumista varten on varattava riittävä aika sen hyväksymisestä. Muutosten laaja-alaisuuden vuoksi esitämme, että laki säädetään tulemaan voimaan 1. toukokuuta 2018.

Harmaan talouden torjuminen

Alkoholin anniskelutoimintaan on kehittynyt toimintamalli, jossa liiketoimintaa harjoitetaan niin, että veroja ja muita velvoitteita ei ole tarkoitukseen maksaa. Verohallinnon valvontahankkeessa vuosina 2015—2016 tarkastetuista 650 ravintolasta peräti 70 %:ssa havaittiin puutteita veronmaksussa tai kirjanpidossa. Tämän tyyppisen toiminnan yksi tunnusomainen piirre on välinpitämättömyys alkoholilain säännöksiä kohtaan. Alkoholilain uudistukseen liittyvät lupaedellytysten keventäminen ja sanktioiden lieventäminen uhkaavat lisätä harmaata taloutta alalla.

Valvira toteaa lausunnossaan, ettei esitys edistä hallitusohjelmataavoitteita harmaan talouden torjunnasta. Esityksellä kevennetään lupaedellytyksiä, ja sanktiosäännökset johtavat Valviran mukaan väistämättä lievempiin seuraamuksiin. Talusvaliokunta on omassa lausunnossaan kiinnittänyt huomiota tyyppihyväksytyjen kassakoneiden käyttöön anniskelupaikoissa. Talusvaliokunta katsoo, että tyyppihyväksytyyn kassakoneen käytöllä on merkittävä vaikutus pyrittäessä estämään ohimyyntiä ja muita harmaan talouden ilmenemismuotoja. Kannatamme anniskeluluvan ehtona velvollisuutta käyttää tyyppihyväksytyjä kassakoneita. Edellytämme, että hallitus valmistele säädöksen, jonka mukaan anniskeluluvan edellytyksenä on myös tyyppihyväksytyyn kassakoneen käyttö. Esitämme asiasta lausumaa. (*Vastalauseen lausumaehdotus 3*).

Alkoholin mainonta ja tuotesijoittelu

Viimeksi vuonna 2013 sosiaali- ja terveysvaliokunta käsitteli alkoholimainontaa. Tuolloin valiokunta piti välttämättömänä, että *alkoholilain kokonaisuudistuksessa* etsitään uusia tehokkaita ja selkeitä keinoja lapset ja nuoret tavoittavan alkoholimainonnan rajoittamiseksi ja alkoholimainontasäännösten valvonnan tehostamiseksi. Valiokunta piti erityisesti lasten ja nuorten kannalta haitallisimpana alkoholin mielikuva- tai elämäntyyliämainontaa, jossa käytetään itse tuotteen liittyttämiä kertomuksia, hahmoja, musiikkia ja muita elementtejä ja jossa hyödynnetään ikäkaudelle ominaisia kiinnostuksen kohteita. Myös sivistysvaliokunta piti lausunnossaan nuorten terveyden kannalta alkoholilain kokonaisuudistuksen eräänä tärkeänä tavoitteena nimenomaan alkoholin mielikuvamainonnan täyskieltoa. Nyt käsiteltävänä olevassa kokonaisuudistuk-

Valiokunnan mietintö StVM 24/2017 vp
Vastalause 2

sessä mainontaa ei kuitenkaan ole rajoitettu. Muutamat lausunnonantajat ovat ottaneet asiaan kantaa. Mm. Valvira esittää lausunnossaan, että kaikkien alkoholijuomien markkinoinnin tulisi pääsääntöisesti olla kielletty.

Lain asiantuntijakuulemisten aikana on puhuttu paljon lasten suojelemisesta alkoholin haitoilta. Pidämme tärkeänä sitä, että lapset huomioidaan vastuullisesti myös päivittäistavara-kauppojen alkoholijuomien tuotesijoittelussa. (*Vastalauseen lausumaehdotukset 4 ja 5*).

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että hyväksytään 2.—24. lakiehdotus valiokunnan mietinnön mukaisena,

että hyväksytään 1. lakiehdotus muutettuna (Vastalauseen muutosehdotukset) ja

että hyväksytään viisi lausumaa. (Vastalauseen lausumaehdotukset)

1.

Alkoholilaki

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Yleiset säännökset

1—16 §

(Kuten StVM)

Valiokunnan mietintö StVM 24/2017 vp
Vastalause 2

2 luku

Luvanvaraisuus

17 §

Alkoholijuomien vähittäismyyntilupa ja sen myöntämisen edellytykset

Enintään 4,7 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävän **käymisteitse valmistetun** alkoholi-juoman vähittäismyyntilupa koskee vähittäismyyntiä yhden vähittäismyyntipaikan sisätiloissa ja se myönnetään:

(1—4 kohta kuten StVM)

(2—4 mom. kuten StVM)

18—22 §

(Kuten StVM)

3 luku

Alkoholiyhtiö

23—25 §

(Kuten StVM)

26 §

Vähittäismyyntipaikka ja vähittäismyyntiluvan myöntäminen

(Kuten StVM)

Jos alkoholiyhtiö hakee 17 §:n 1 momentissa tarkoitettua vähittäismyyntilupaa myydä enintään 4,7 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältäviä **käymisteitse valmistettuja** alkoholijuomia, lupa voidaan myöntää, jos myyntipaikka täyttää 1 momentissa säädetyt edellytykset.

(Kuten StVM)

27 ja 28 §

(Kuten StVM)

4 luku

Valmistus, maahantuonti, vienti ja tukkumyynti

29—31 §

(Kuten StVM)

**Valiokunnan mietintö StVM 24/2017 vp
Vastalause 2**

32 §

Alkoholijuomien maahantuonti ja etämyynti

(Kuten StVM)

Alkoholijuomien rajat ylittävä etämyynti ja kyseiseen myyntiin liittyvä maahantuonti Suomeen on kielletty. (Uusi 2 mom.)

33 ja 34 §

(Kuten StVM)

5 luku

Alkoholijuomien vähittäismyynti ja anniskelu

35—37 §

(Kuten StVM)

38 §

Vähittäismyyntin ja anniskelun henkilökunta

(1 ja 2 mom. kuten StVM)

Henkilö, joka ei ole täyttänyt 18 vuotta, ei saa toimia vastaavana hoitajana tai muuna tehtävään nimettynä henkilönä eikä myydä tai anniskella alkoholijuomaa. 16 vuotta täyttänyt henkilö saa kuitenkin myydä alkoholijuomia 17 §:ssä tarkoitettussa vähittäismyyntipaikassa vastaavan hoitajan tai muun tehtävään nimetyn henkilön välittömän valvonnan alaisena. 16 vuotta täyttänyt henkilö saa myös anniskella alkoholijuomia vastaavan hoitajan tai muun tehtävään nimetyn henkilön välittömän valvonnan alaisena, jos hän on suorittanut majoitus- ja ravitsemisalaan liittyvän ammatillisen koulutuksen tai hän opiskelee mainitussa koulutuksessa.

(Kuten StVM)

39—46 §

(Kuten StVM)

6 luku

Alkoholijuomien vähittäismyynti ja anniskelu ulkomaanliikenteessä

47—49 §

(Kuten StVM)

**Valiokunnan mietintö StVM 24/2017 vp
Vastalause 2**

7 luku

Markkinointi ja hinnoittelu

50 ja 51 §

(Kuten StVM)

8 luku

Denaturoidun väkiviinan ja alkoholivalmisteen valmistus, maahantuonti, myynti ja käyttö

52—55 §

(Kuten StVM)

9 luku

Valvonta ja ohjaus

56—66 §

(Kuten StVM)

10 luku

Kiellot ja rikkomusten seuraamukset

67—73 §

(Kuten StVM)

11 luku

Maksut

74—78 §

(Kuten StVM)

12 luku

Muutoksenhaku

79—82 §

(Kuten StVM)

**Valiokunnan mietintö StVM 24/2017 vp
Vastalause 2**

13 luku

Erinäiset säännökset

83—91 §

(Kuten StVM)

14 luku

Voimaantulosäännökset

92 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä **toukokuuta 2018**.

Tällä lailla kumotaan alkoholilaki 1143/1994, jäljempänä *vanha laki*. Jos muualla lainsäädännössä viitataan vanhaan lakiin, tämän lain voimaan tultua sovelletaan sen asemesta tämän lain säännöksiä.

93 §

(Kuten StVM)

Vastalauseen lausumaehdotukset

- 1. Eduskunta edellyttää, että hallitus turvaa alkoholilain uudistuksesta aiheutuvat poliisin, tullin sekä pelastus- ja ensihoidon tarvitsemat lisäresurssit.*
- 2. Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee pikaisesti selkeät etämyyntiä koskevat säännökset, jotka turvaavat Alkon yksinoikeudellisen vähittäismyyntiaseman Suomessa.*
- 3. Eduskunta edellyttää, että hallitus turvaa alkoholilain uudistuksesta aiheutuvat lisäresurssitarpeet harmaan talouden torjuntaan. Tämän lisäksi hallitus valmistelee harmaan talouden torjumiseksi säädöksen, jonka mukaan anniskeluluvan edellytyksenä on myös tyyppihyväksytyn kassakoneen käyttö.*
- 4. Eduskunta edellyttää, että hallitus etsii uusia tehokkaita ja selkeitä keinoja lapset ja nuoret tavoittavan alkoholimainonnan rajoittamiseksi ja alkoholimainontasäännösten valvonnan tehostamiseksi. Tavoitteena tulee olla alkoholimainonnan uudistus siten, että lähtökohtana on kaikkien alkoholijuomien mainonnan rajoittaminen vain tuotetietojen antamiseen.*

Valiokunnan mietintö StVM 24/2017 vp

5. Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee alkoholijuomien esilläpitoa päivittäistavarakauppojen myymälöissä koskevat säännökset erityisesti lasten ja nuorten alkoholin käytön ehkäisemiseksi.

Helsingissä 14.12.2017

Anneli Kiljunen sd
Tuula Haatainen sd
Kristiina Salonen sd
Aino-Kaisa Pekonen vas
Veronica Rehn-Kivi r
Outi Alanko-Kahiluoto vihr

**Valiokunnan mietintö StVM 24/2017 vp
Vastalause 3**

VASTALAUSE 3

Perustelut

Alkoholilaissa on ehdotettu kansanterveyttä vahingoittavia muutoksia. Muutosten myötä kulutus tulee ennakoitusti lisääntymään. Tällöin myös haitat tulisivat lisääntymään.

Näihin haittoihin varautumiseksi edellytetään julkiseen organisaatioon kuuluvien toimijoiden toimenpiteitä.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotan,

että hyväksytään kolme lausumaa (Vastalauseen lausumaehdotukset).

Vastalauseen lausumaehdotukset

- 1. Eduskunta edellyttää, että hallitus laatii alkoholihaittoihin ja niiden ennaltaehkäisyyn keskittyvän alkoholipoliittisen ohjelman, joka jalkautetaan valtakunnallisesti.*
- 2. Eduskunta edellyttää, että hallitus laatii rattijuopumuksen ennaltaehkäisemiseksi toimenpideohjelman, joka jalkautetaan valtakunnallisesti.*
- 3. Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy selvittämään etämyyntiä koskevat säännökset välittömästi.*

Helsingissä 14.12.2017

Arja Juvonen ps